

ΜΑΡΚΟΥ ΤΥΛΛΙΟΥ ΚΙΚΕΡΩΝΟΣ
ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

ΑΙ ΠΡΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΝ ΕΝ ΤΟΙΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΙΣ ΥΠΟ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΩΡΙΣΜΕΝΑΙ
(ΔΙΑ ΤΗΝ Γ' ΤΑΞΙΝ)

ΕΡΜΗΝΕΥΘΕΙΣΑΙ

ΥΠΟ

ΘΕΟΦΑΝΟΥΣ Α. ΚΑΚΡΙΔΗ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΕΚΤΗ

Τιμάται μετὰ τοῦ βιβλιοσήμου καὶ φόρου δρ. 17,35
Βιβλιόσημον καὶ Φόρος Ἀναγκ. Δανείου ἀξίας δραχ. 8.05
Ἀριθμὸς ἐγκριτικῆς ἀποφάσεως 21009
Ἀριθμὸς ἀδείας κυκλοφορίας 195, 20 Σ/βρίου 1927

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚΔΟΤΑΙ : ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & Σ^{ΙΑ}
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ,
44—Ὁδὸς Σταδίου—44
1927

ΜΑΡΚΟΥ ΤΥΛΛΙΟΥ ΚΙΚΕΡΩΝΟΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

ΑΙ ΠΡΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΝ ΕΝ ΤΟΙΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΙΣ ΥΠΟ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΩΡΙΣΜΕΝΑΙ

(ΔΙΑ ΤΗΝ Γ' ΤΑΞΙΝ)

ΕΡΜΗΝΕΥΘΕΙΣΑΙ

ΥΠΟ

ΘΕΟΦΑΝΟΥΣ Α. ΚΑΚΡΙΔΗ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΕΚΤΗ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚΔΟΤΑΙ : ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ,,

44—Οδός Σταδίου—44

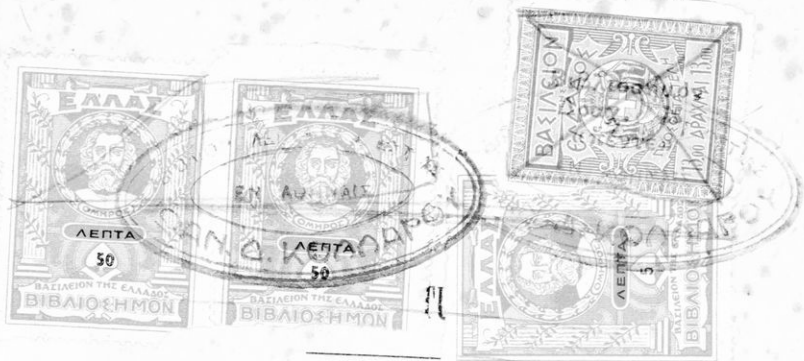
1927

Τὰ γνήσια ἀντίτυπα φέρουν τὴν ὑπογραφὴν τοῦ
συγγραφέως καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ βιβλιοπωλείου τῆς
«Ἑστίας».

Εὐχαριστοῦμαι?

Τυπογραφεῖον Π. ΔΕΩΝΗ, ὁδὸς Περικλέους 16.

I. (ad. fam. II 4)

Scr. Romae a. U. 701 (53 a. Chr.)

CICERO S. D. C. CURIONI

Epistularum genera multa esse non ignoras, sed unum illud 1
rtissimum, cuius causa inventa res ipsa est, ut certiores face-
mus absentis, si quid esset, quod eos scire aut nostra aut ip-
rum interesset. Huius generis litteras a me profecto non ex-
ectas; tuarum enim rerum domesticos habes et scriptores et
ntios, in meis autem rebus nihil est sane novi. Reliqua sunt
stularum genera duo, quae me magnopere delectant, unum
niliare et iocosum, alterum severum et grave. Utro me minus
eat uti, non intellego. Jocerne tecum per litteras? Civem
hercule non puto esse, qui temporibus his ridere possit. An
vius aliquid scribam? Quid est, quod possit graviter a Cice-
e scribi ad Curionem nisi de re publica? Atqui in hoc genere
e mea causa est, ut *neque ea, quae sentio, audeam*, neque 2
quae non sentio, velim scribere. Quam ob rem, quoniam
i nullum scribendi argumentum relictum est, utar ea clau-
a, qua soleo, teque ad studium summae laudis cohortabor.
enim tibi gravis adversaria constituta et parata incredibilis
edam exspectatio; quam tu una re facillime vinces, si hoc
ueris, quarum laudum gloriam adau aris, quibus artibus eae
les comparantur, in iis esse laborandum. In hanc sententiam
berem plura, nisi te tua sponte satis incitatum esse confi-
m; et hoc, quicquid attingi, non feci inflammandi tui causa,
testificandi amoris mei.

inflammandi &c

Annio tantum tibi polliceor, te maioris animi, gravitatis constantiae benevolentiaeque erga te, si complecti hominem volueras habiturum esse neminem; mihi vero tantum decorum tantum dignitatis adiunxeris, ut eundem te facile agnoscam. ⁵fuisse in laude mea, qui fueris in salute. Ego nunc te videre scirem, cum at te haec scriberem, quantum officii sustinerem, quanto opere mihi esset in hac petitione Milonis omnino non modo contentione, sed etiam dimicatione elaborandum plura scriberem; nunc tibi omnem rem atque causam meque totum commendo atque trado. Unum hoc sic habeto, si a te hanc rem impetraro, me paene plus tibi quam ipsi Miloni debiturum; non enim mihi tam mea salus cara fuit, in qua praecipue sum ab illo adiutus, quam pietas erit in referenda gratia iucunda; eam autem unius tuo studio me adsequi possim confido.

4. (ad. fam. IV 4)

Scr. Romae ex. m. Sept. aut in. Oct. a. 708 (46)

M. CICERO S. D. SER. SULPICIO

1. Accipio excusationem tuam, qua usus es, cur saepius a me litteras uno exemplo dedisses, sed accipio ex ea parte, qua tenuis aut negligentia aut improbitate eorum, qui epistulas accipiant, fieri scribis, ne ad nos perferantur; illam partem excusationis, qua te scribis «orationis paupertate» (sic enim appellas) eisdem verbis epistulas saepius mittere, nec noscitur nec probo, et ego ipse, quem tu per iocum (sic enim accipio «divitias orationis» habere dicis, me non esse verborum admodum inopem agnosco (εἰρωνεύεσθαι enim non necesse est), sed tamen idem (nec hoc εἰρωνεύομενος) facile cedo tuorum scriptorum subtilitati et elegantiae.

2. Consilium tuum, quo te usum scribis hoc Achaicum negotium non recusavisse, cum semper probavissem, tum multo

magis probavi lectis tuis proximis litteris; omnes enim causae, quas commemoras, iustissimae sunt tuaque et auctoritate et prudentia dignissimae. Quod aliter cecidisse rem existimas, atque opinatus sis, id tibi nullo modo adsentior; sed, quia tanta perturbatio et confusio est rerum, ita perculsa et prostrata foedissimo bello iacent omnia, ut is cuique locus, ubi ipse sit, minime iucundus sit et sibi quisque misserrimus esse videatur, propterea et tui consilii paenitet te, et nos, qui domi sumus, tibi beati videmur; at contra nobis non tu quidem vacuus molestiis, sed prae nobis beatus. Atque hoc ipso melior est tua quam nostra condicio, quod tu, quid doleat, scribere audes, nos ne id quidem tuto possumus, nec id victoris vitio, quo nihil moderatius, sed ipsius victoriae, quae civilibus bellis semper est insolens.

Uno te vicimus, quod de Marcelli, collegae tui, salute paulo ante quam tu cognovimus, etiam mehercule quod, quem ad modum ea res ageretur, vidimus. Nam sic fac existimes. post has miserias, id est postquam armis disceptari coeptum sit de iure publico, nihil esse actum aliud cum dignitate. Nam ei ipse Caesar accusata «acerbitate» Marcelli (sic enim appellabat) laudataque honorificentissime et acquitate tua et prudentia repente praeter spem dixit se senatui roganti de Marcello ne omnis quidem causa negaturum. Fecerat autem hoc senatus, ut, cum a L. Pisone mentio esset facta de M. Marcello et C. Marcellus se ad Caesaris pedes abiecisset, cunctus consurgeret et ad Caesarem supplex accederet. Noli quaerere; ita mihi dies visus est, ut speciem aliquam viderer videre quasi reviviscentis rei publicae. Itaque, cum omnes ante me rogati gratias Caesari egissent praeter Volcacium (is enim, si eo loco esset, negavit, se facturum fuisse), ego rogatus mutavi meum consilium. Nam statueram non mehercule inertia, sed desiderio pristinae dignitatis in perpetuum tacere. Fregit hoc meum consilium et Caesaris magnitudo animi et senatus officium; itaque pluribus verbis egi Caesari gratias, meque metuo ne etiam in ceteris rebus honesto otio privarim, quod erat unum solacium in malis. Sed

tamen, quoniam effugi eius offensionem, qui fortasse arbitretur me hanc rem publicam non putare, si perpetuo tacerem modice hoc faciam aut etiam intra modum, ut et illius voluntati et meis studiis serviam. Nam, etsi a prima aetate me omnis ars et doctrina liberalis et maxime philosophia delectavit, tamen hoc studium cotidie ingravescit, credo, et aetatis maturitate ad prudentiam et iis temporum vitiis, ut nulla res alia levare animum molestiis possit. A quo studio te abducere negotiis intellego ex tuis litteris, sed tamen aliquid iam nocte te adiuvant.

Servius tuus vel potius noster summa me observantia colit; cuius ego cum omni probitate summaque virtute tum studiis doctrinaque delector. Is mecum saepe de tua mansione aut decessione communicat. Adhuc in hac sum sententia, nihil ufaciamus, nisi quod maxime Caesar velle videatur. Res sum eius modi, ut, si Romae sis, nihil praeter tuos delectare possit. De reliquis nihil melius ipso est Caesare, cetera sunt eius modi, ut, si alterum utrum necesse sit, audire ea malis quam videre. Hoc nostrum consilium nobis minime iucundum est, quin te videre cupimus, sed consulimus tibi. Vale.

5. (ad fam. V 7)

Scr. Romae m. April. a. 692. (62)

M. TULLIUS M. F. CICERO S. D. CN. POMPEIO
CN. F. MAGNO IMPERATORI

1 S. T. E. Q. V. B. E. Ex litteris tuis, quas publice misisti, cepi una cum omnibus incredibilem voluptatem; tantam enim spem otii ostendisti, quantam ego semper omnibus te uno fretus pollicebar. Sed hoc scito, tuos veteres hostes, novos amicos vehementer litteris percussos atque ex magna spe deturbatos iacere. Ad me autem litteras quae misisti, quamquam

exiguam significationem tuae erga me voluntatis habebant, tamen mihi scito iucundas fuisse; nulla enim re tam laetari soleo quam meorum officiorum conscientia; quibus si quando non mutue respondetur, apud me plus officii residere facillime patior. Illud non dubito, quin, si te mea summa erga te studia parum mihi adiunxerint, res publica nos inter nos conciliatura coniuncturaque sit. Ac ne ignores, quid ego in tuis litteris desiderarim, scribam aperte, sicut et mea natura et nostra amicitia postulat. Res eas gessi, quarum aliquam in tuis litteris et nostrae necessitudinis et rei publicae causa gratulationem expectavi; quam ego abs te praetermissam esse arbitror, quod vererere, ne cuius animum offenderes. Sed scito ea, quae nos pro salute patriae gessimus, orbis terrae iudicio ac testimonio comprobari; quae, cum veneris, tanto consilio tantaque animi magnitudine a me gesta esse cognosces, ut tibi multo maiori, quam Africanus fuit, me non multo minorem quam Laelium, facile et in re publica et in amicitia adiunctum esse patiare.

C. (ad fam. XIV 2)

Scr. Thessalonicae a. d. III. Non. Oct. a. 696 (58)

TULLIUS S. D. TERENTIAE SUAE ET TULLIOLAE
ET CICERONI SUIS

Noli putare me ad quemquam longiores epistulas scribere, nisi si quis ad me plura scripsit, cui puto rescribi oportere; nec enim habeo, quid scribam, nec hoc tempore quicquam difficilius facio; ad te vero et ad nostram Tulliolam non queo sine plurimis lacrimis scribere; vos enim video esse miserrimas, quas ego beatissimas semper esse volui, idque prae-

stare debui et, nisi tam timidi fuissetis, praestitissetis. Pisonem merito eius amo plurimum. Eum, ut potui, per litteras cohortatus sum gratiasque egi, ut debui. In novis tribunis plebei intellego spem te habere. Id erit firmum, si Pompei voluntas erit; sed Crassum tamen metuo. A te quidem omnia fieri fortissime et amantissime video nec miror, sed maereo casum eius modi, ut tantis tuis miseriis meae miseriae sublevantur. Nam ad me P. Valerius, homo officiosus, scripsit, id quod ego maximo cum fletu legi, quem ad modum a Vestae ad tabulam Valeriam ducta esses. Hem, mea lux, meum desiderium, unde omnes opem petere solebant, te nunc, mea Terentia, sic vexari, sic iacere in lacrimis et sordibus! idque fieri mea culpa, qui ceteros servavi, ut nos periremus

3 Quod de domo scribis, hoc est de area, ego vero tum denique mihi videbor restitutus, si illa nobis erit restituta. Verum haec non sunt in nostra manu; illud doleo, quae impensa facienda est, in eius partem te miseram et despoliatam venire. Quodsi conficitur negotium, omnia consequemur; sit eadem nos fortuna premet, etiamne reliquias tuas, misera! proicies? Obsecro te, mea vita, quod ad sumptum attinet, sine alios, qui possunt, si modo volunt, sustinere et valetudinem istam infirmam, si me amas, noli vexare. Nam mihi ante oculos dies noctesque versaris; omnes labores te excipere video; timeo ut sustineas. Sed video in te esse omnia. Quare, ut id, quod 4 speras et quod agis, consequamur, servi valetudini. Ego, ad quos scribam, nescio, nisi ad eos, qui ad me scribunt, aut ad eos, de quibus ad me vos aliquid scribitis. Longius, quoniam ita vobis placet, non discedam; sed velim quam saepissime litteras mittatis, praesertim si quid et firmitus, quod speremus. Valet, mea desideria, valet. D. a. d. III Non. Oct. Thessalonica.

7. (ad Att. III 7.)

Scr. Brundisii pridie Calendas Maias a. 696 (58)

CICERO ATTICO SAL.

Brundisium veni a. d. XIII Cal. Maias; eo die pueri tui¹ mihi a te litteras reddiderunt, et alii pueri post diem tertium eius diei alias litteras attulerunt. Quod me rogas et hortaris, ut apud te in Epiro sim, voluntas tua mihi valde grata est et minime nova; esset consilium mihi quidem optatum, si liceret ibi omne tempus consumere — odi enim celebritatem, fugio homines, lucem aspicere vix possum — esset mihi ista solitudo, praesertim tam familiari in loco, non amara; sed, itineris causa ut deverterer, primum est devium, deinde ab Autronio et ceteris quadridui, deinde sine te: nam castellum munitum habitanti mihi prodesset, transeunti non est necessarium. Quod si auderem, Athenas peterem — sane ita cadebat, ut vellem —; nunc et nostri hostes ibi sunt et te non habemus et veremur, ne interpretentur illud quoque oppidum ab Italia non satis abesse, nec scribis, quam ad diem te expectemus. Quod me ad vitam vocas, unum efficis, ut a me² manus absteineam, alterum non potes, ut me non nostri consilii vitaeque paeniteat; quid enim est, quod me retineat, praesertim si spes ea non est, quae nos proficiscentes prosequatur? non faciam, ut enumerem miseras omnes, in quas incidi per summam iniuriam et scelus non tam inimicorum meorum quam invidorum, ne et meum maerorem exagitem et te in eundem luctum vocem: hoc affirmo, neminem unquam tanta calamitate esse effectum, nemini mortem magis optandam fuisse, cuius oppetendae tempus honestissimum praetermissum est, reliqua tempora sunt non tam ad medicinam quam ad finem doloris. De re publica video te colligere omnia,³ quae putes aliquam spem mihi posse afferre mutandarum rerum; quae, quamquam exigua sunt, tamen, quoniam placet, expectemus. Tu nihilo minus, si properaris, nos conse-

quere; nam aut accedemus in Epirum aut tarde per Candaviam ibimus. Dubitationem autem de Epiro non inconstantia nostra adferebat, sed quod de fratre, ubi eum visuri essemus nesciebamus; quem quidem ego nec *quo* modo visurus nec dimissurus sim, scio; id est maximum et miserrimum meorum omnium miseriarum. Ego et saepius ad te et plura scriberem, nisi mihi dolor meus cum omnes partes mentis, tum maxime huius generis facultatem ademisset: vidare te cupio. Cura, ut valeas. Data pr. Cal. Maias Brundisi.

8. (ad Att. V 15)

Scr. Laodiceae III Nonos Sextiles a. 703 (51)

CICERO ATTICO SAL.

- 1 Laodiceam veni pridie Cal. Sextiles; ex hoc die clavum anni movebis. Nihil exoptatius adventu meo, nihil carius; sed est incredibile, quam me negotii taedeat; non habeat satis magnum campum ille tibi non ignotus cursus animi et industriae meae, praeclara opera cesset! quippe, ius Laodiceae me dicere, cum Romae A. Plotius dicat, et, cum exercitum noster amicus habeat tantum, me nomen habere duarum legionum exilium! Denique haec non desidero, lucem, forum, urbem, domum, vos desidero. Sed feram, ut potero, sit modo annum. si prorogatur, actum est; verum perfacile resisti potest, tu
- 2 modo Romae sis. Quaeris, quid hic agam. Ita vivam, ut maximos sumptus facio. Mirifice delector hoc instituto: admirabilis abstinentia ex praeceptis tuis, ut verear, ne illud, quod tecum permutavi, versura mihi solvendum sit. Appii vulnera non refrico, sed apparent nec oculi possunt. Iter
- 3 Laodicea faciebam a. d. III Non. Sextiles, cum has litteras dabam, in castra in Lycaoniam; inde ad Taurum cogitabam, ut cum Moeragene signis collatis, si possem, de servo tuo deciderem. *Clitellae bovi sunt impositae: plane non est nostrum*

mus: et feremus, modo sit annuum: si me amas, si te a me amari vis, adsis tu ad tempus, ut senatum totum excites. Mihi sollicitus sum, quod iamdiu ignota sunt mihi ista omnia; quare, ut ad te ante scripsi, cum cetera, tum res publica cura ut mihi nota sit. Plura scribam, cum constitero; haec sciebam tarde tibi redditum iri, sed dabam familiari homini ac domestico, C. Andronico Puteolano. Tu autem saepe dare tabellariis publicanorum poteris per magistros scripturae et portus nostrarum dioecesium.

9. (ad Att. VI 9)

Ser. Athenis Idibus Octobribus a, 704 (50)

CICERO ATTICO SAL.

In Piraeaea cum exissem pridie Idus Octobr., accepi ad Acasto, servo meo, statim tuas litteras, quas quidem cum exspectassem iamdiu, admiratus sum, ut vidi obsignatam epistulam, brevitatem eius, ut aperui, rursus σόγχωσιν litterularum, quae solent tuae compositissimae et clarissimae esse, ac, ne multa, cognovi ex eo, quod ita scripseras, te Romam venisse a. d. XII Cal. Oct. cum febrī. Percussus vehementer nec magis, quam debui, statim quaero ex Acasto: ille et tibi et sibi visum et ita se domi ex tuis audisse, ut nihil esset incommode. Id videbatur adprobare, quod erat in extremo, febriculam tum te habentem scripsisse; sed deamavi tamen admiratusque sum, quod nihilo minus ad me tua manu scripsisses. Quare de hoc satis; spero enim, quae tua prudentia et temperantia est, et hercule, ut me iubet Acastus, confido te iam, ut volumus, valere. A Turratio te accepisse meas litteras gaudeo. Παραφύλαξον, si me amas, τὴν τοῦ φουρατοῦ φιλοτιμίαν αὐτότατα. Hanc, quae mehercule mihi magno dolori est, (dilexi enim hominem) procura, quantulacumque est, Precianam here-

ditatem prorsus ille ne attingat; dices nummos mihi opus esse ad apparatus triumphi, in quo, ut praecipis, nec me *κένον* in expetendo cognosces, nec *ἄτοπον* in abiciendo. Intellexi ex tuis litteris te ex Turrano audisse a me provinciam fratri traditam.

3 Adeo ego non perspexeram prudentiam litterarum tuarum? *Ἐπέχειν* te scribebas; quid erat dubitatione dignum, si esset quidquam, cur placeret fratrem, et talem fratrem, relinqui? *Ἀθήτῃς* ista mihi tua, non *ἐποχή* videbatur. Monēbas de Q. Cicerone puero, ut eum quidem neutiquam relinquerem. *Τούμὸν ὄντισιν ἐμοί*. Eadem omnia, quasi collocuti essemus, vidimus: non fuit faciendum aliter meque *ἐπιχρονία ἐποχή* tuā dubitatione liberavit. Sed puto te accepisse de hac re epistulam scriptam accuratius. Ego tabellarios postero die ad vos eram missurus, quos puto ante venturos quam nostrum Saufeiam; sed eum sine meis litteris ad te venire vix rectum erat. Tu mihi, ut polliceris, de Tulliola mea, id est de Dolabella, perscribes, de re publica, quam praevideo in summis periculis, de censoribus, maximeque de signis, tabulis quid fiat, referaturne. Idibus Octobribus has dedi litteras, quo die, ut scribis, Caesar Placentiam legiones quattuor. Quaeso, quid nobis futurum est? In arce Athenis statio mea nunc placet.

10. (ad Att. VII 9)

*Scr. in Formiano exeunte mense Decembri
(post VI Cal. Jan.) a. 704 (50)*

CICERO ATTICO SAL.

- 1 «Cotidiene», inques, «a te accipiendae litterae sunt?» Si habebo, cui dem, cotidie. «At iam ipse ades». Tum igitur, cum venero, desinam. Unas video mihi a te non esse redditas, quas L. Quinctius, familiaris meus, cum ferret, ad bustum
- 2 Basili vulneratus et despoliatus est. Videbis igitur, num quid

fuerit in iis, quod me scire opus sit, et simul hoc διευκρινήσεις πρόβλημα sane πολιτικόν: cum sit necesse aut haberi Caesaris rationem illo exercitum vel per senatum vel per tribunos pl. obtinente aut persuaderi Caesari, ut tradat provinciam atque exercitum et ita consul fiat, aut, si id ei non persuadeatur, haberi comitia sine illius ratione illo patiente atque obtinente provinciam, aut, si per tribunos pl. non patiat *et* tamen quiescat, rem adduci ad interregnum, aut, si ob eam causam, quod ratio eius non habeatur, exercitum adducat, armis cum eo contendere, illum autem initium facere armorum aut statim nobis minus paratis aut tum, cum comitiis amicis eius postulantibus, ut e lege ratio habeatur, impetratum non sit, ire autem ad arma aut hanc unam ob causam, quod ratio non habeatur, aut addita causa, si forte tribunus pl. senatum impediens aut populum incitans notatus aut senatus consulto circumscriptus aut sublatus aut expulsus sit dicensve se expulsus ad illum confugerit, suscepto autem bello aut tenenda sit urbs aut ea relicta ille commeatu et reliquis copiis intercludendus—quod horum malorum, quorum aliquod certe subeundum est, minimum putes. Dices profecto persuaderi illi, ut tradat exercitum et ita consul fiat. Est omnino id eius modi, ut, si ille eo descendat, contra dici nihil possit, idque eum, si non obtinet, ut ratio abeat retinentis exercitum, non facere miror; nobis autem, ut quidam putant, nihil est timendum magis quam ille consul. «At sic malo» inquires, «quam cum exercitu». Certe; sed istud ipsum *sic malo* magnum malum putat aliquis, neque ei remedium est ullum. «Cedendum est, si id volet». Vide consulem illum iterum, quem vidisti consulatu priore. «At tum imbecillus plus», inquis, «valuit quam tota res publica». Quid nunc putas? et eo consule Pompeio certum est esse in Hispania. O rem miseram! si quidem id ipsum deterrimum est, quod recusari non potest et quod ille si faciat, iamiam a bonis omnibus summam ineat gratiam. Tollamus igitur hoc, quo illum posse adduci negant; de reliquis quid est deterrimum? concedere illi, quod, ut idem dicit, impudentissime postulat. Nam quid

impudentius? tenuisti provinciam per annos decem non tibi a senatu, sed a te ipso per vim et per factionem datos; praeteriit tempus non legis, sed libidinis tuae, fac tamen legis: ut succedatur, decernitur; impedis et ais: «Habe meam rationem». Habe tu nostram: exercitum tu habeas diutius, quam populus iussit, invito senatu? «Depugnes oportet, nisi concedis». Cum bona quidem spe, ut ait idem, vel vincendi vel in libertate moriendi. Iam, si pugnandum est, quo tempore, in casu, quo consilio, in temporibus situm est. Itaque te in ea quaestione non exerceo; ad ea, quae dixi, adfer, si quid habes. Equidem dies noctesque torqueor.

II. (ad Att. XIII 5^a)

Scr. in Puteolano a. d. XII Calendas Januarias a. 709 45

CICERO ATTICO SAL.

- 1 O hospitem mihi tam gravem ἀμεταμέλητον! fuit enim per-
iucunde. Sed, cum secundis Saturnalibus ad Philippum vesperi
venisset, villa ita completa a militibus est, ut vix triclinium, ubi
cenaturus ipse Caesar esset, vacaret, quippe hominum CCCC.
Sane sum commotus, quid futurum esset postridie; at mihi
Barba Cassius subvenit, custodes dedit; castra in agro, villa
defensa est. Ille tertiis Saturnalibus apud Philippum ad. h.
VII, nec quemquam admisit: rationes, opinor, cum Baibo.
Inde ambulavit in litore; post h. VIII in balneum. Tum
audivit de Mamurra; vultum non mutavit. Unctus est,
accubuit. Ἐμπερικῆν agebat; itaque et edit et bibit ἀδεῶς et
iucunde; opipare sane et appariate, nec id solum, sed
bene cocto et
condito, sermone bono et, si quaeris, libenter.

Praeterea tribus tricliniis accepti οἱ περὶ αὐτὸν valde copiose: libertis minus lautis servisque nihil defuit, nam lautiores eleganter accepi: quid multa? homines visi sumus. Hospes tamen non is, quōi dīceres: «amabo te, eodem ad me, cum revertere:» semel satis est. Σπουδαῖον οὐδὲν in sermone, φιλόλογα multa. Quid quaeris? delectatus est et libenter fuit. Puteolis se aiebat unum diem fore, alterum ad Baias. Habes hospitium sive ἐπισταθμείαν, odiosam mihi, dixi, non molestam. Ego paulisper hic, deinde in Tusculanum. Dolabellae villam cum praeteriret, omnis armatorum copia dextra sinistra ad equum nec usquam alibi: hoc ex Nicia.

12 (ad Att. XIV. 10)

Scr. in Puteolano a. d. XIII Calendas Maias a. 710 (44)

CICERO ATTICO SAL.

Itane vero? hoc meus et tuus Brutus egit, ut Lanuvii es-¹ set, ut Trebonius itineribus deviis proficisceretur in provinciam, ut omnia facta, scripta, dicta, promissa, cogitata Caesaris plus valerent, quam si ipse viveret? Meministine *me* clamare illo ipso primo Capitolino die senatum in Capitolium a praetoribus vocari? dī immortales! quae tum opera effici potuerunt, laetantibus omnibus bonis, etiam sat bonis, fractis latronibus! Liberalia tu accusas. Quid fieri tum potuit? iampridem perieramus. Meministine te clamare causam perisse, si funere elatus esset? At ille etiam in foro combustus laudatusque miserabiliter servique et egentes in tecta nostra cum facibus inmissi. Quae deinde? ut audeant dicere: «Tunc contra Caesaris nutum?» Haec et alia ferre non possum; itaque γῆν πρὸ γῆς cogito; tua tamen ὀπηγέμιος. Nausea iamne² plane abiit? mihi quidem ex tuis litteris coniectanti ita videbatur. Rédeo ad Tebassos, Scaevas, Frangones; hos tu existimas confidere se illa habituros stantibus nobis? in quibus plus virtutis putarunt, quam experti sunt? Pacis isti scilicet amatores et non latrocinii auctores. At ego, cum tibi de Cur-

Θ. Κανριδῆ, Κικέρωνος Ἐπιστολαί, "Εχδ. "Εκτῇ

2

tilio scripsi Sextilianoque fundo, scripsi de Censorino, de Messalla, de Planco, de Postumo, de genere toto. Melius fuit nobis perisse illo interfecto—quod nunquam accidisset—quam haec³ videre. Octavius Neapolim venit XIII Cal. Ibi eum Balbus mane postridie, eodemque die mecum in Cumano, illum hereditatem aditurum. Sed, ut scribis, *ῥιζόθεμιν* magnam cum Antonio. Buthrotia mihi tua res est, ut debet, eritque curae. Quod quaeris, iamne ad centena Cluvianum, adventare videtur: scilicet⁴ primo anno LXXX detersimus. Quintus pater ad me gravia de filio, maxime quod matri nunc indulgeat, cui antea bene merenti fuerit inimicus: ardentes in eum litteras ad me misit. Ille autem quid agat, si scis nequedum Roma es profectus, scribas ad me ve im et hercule, si quid aliud: vehementer delector tuis litteris.

13. (ad Att. XVI 4)

Scr. in Puteolano a. d. VI Idus Quinctiles a. 710 (44)

CICERO ATTICO SAL.

¹ Ita, ut heri tibi narraui vel fortasse hodie (Quintus enim altero die se aiebat) in Nesida VIII Idus. Ibi Brutus. Quam ille doluit de NONIS IULIIS! mirifice est conturbatus. Itaque sese scripturum aiebat, ut venationem eam, quae postridie ludos Apollinares futura est, proscriberent *in III IDUS QUINCTILES*. Libo intervenit. Is Pailonem, Pompei libertum, et Hilarum, suum libertum, venisse a Sexto cum litteris ad consules 'sive quo alio nomine sunt'. Earum exemplum nobis legit, si quid videretur. Pauca *πρὰ λέγειν*, ceteroqui et satis graviter et non contumaciter. Tantum addi placuit, quod erat COSS. solum, ut esset PRAETT., TRIBB. PL., SENATVI, ne² illi non proferrent eas, quae ad ipsos missae essent. Sextum autem nuntiant cum una solum legione fuisse Karthaginē, eique eo ipso die, quo oppidum Barea cepisset, nuntiatum esse de Caesare, capto oppido miram laetitiam commutationeque animorum concursumque undique; sed illum ad sex legiones, quas in ulteriore reliquisset, revertisse, Ad ipsum

autem Libonem scripsit nihil esse, nisi ad larem suum liceret. Summa postulatorum, ut omnes exercitus dimittantur, qui ubique sint. Haec fere de Sexto. De Buthrotiis undique quae-
rens nihil reperiēbam. Alii concisos agripetas, alii Plancum acceptis nummis relictis illis aufugisse. Itaque non video scit-
urum me, quid eius sit, ni statim aliquid litterarum. Iter 4
illud Brundisinum, de quo dubitabam, sublatum videtur. Legi-
ones enim adventare dicuntur. Haec autem navigatio habet
quasdam suspiciones periculi. Itaque constituebam uti ὁμο-
πλοία. Paratiorem enim offendi Brutum, quam audiebam: nam
et ipse et Domitius bona plane habet dicota suntque navigia
praeterea luculenta Sesti, Buciliani, ceterorum: nam Cassi
classem, quae plane bella est, non numero ultra fretum. Illud
est mihi submolestum, quod parum Brutus properare videtur.
Primum confectorum ludorum nuntios exspectat; deinde,
quantum intellego, tarde est navigaturus consistens in locis
pluribus. Tamen arbitror esse commodius tarde navigare quam
omnino non navigare; et, si, cum processerimus, exploratiora
videbuntur, etesiis utemur.

ΓΕΝΙΚΗ ΠΡΟΣΗΜΕΙΩΣΙΣ

Τὴν ἀνάγκην τῶν ἐπιστολῶν συνηθάνθησαν οἱ ἄνθρωποι εἰς ἱκανῶς παλαιούς χρόνους, ἀλλὰ δὲν εἶχον τὴν εὐκολίαν, τὴν ὁποίαν ἔχομεν ἡμεῖς σήμερον, ν' ἀλληλογραφῶσι. Διότι οὔτε ἡ ἀποστολὴ τῆς ἀλληλογραφίας ἐνηργεῖτο, ὅπως σήμερον, τακτικῶς δι' ὑπαλλήλων τοῦ κράτους, ἀλλ' ἦσαν ἠναγκασμένοι οἱ θέλοντες νὰ πεμφῶσιν ἐπιστολὴν πρὸς τινα ἐν ἄλλῳ τόπῳ εὐρισκόμενον, ν' ἀποστέλλωσιν ἐπίτηδες ἄνθρωπον ἰδικόν των, ἰδίως δοῦλους,—ἐκτὸς ἂν συνέπιπτε νὰ μεταβαίνει εἰς αὐτὸν τὸν τόπον ἔμπορος ἢ ἄλλος τις πάντως γνωστός,— καὶ ἡ συγκοινωνία μεταξὺ τῶν διαφόρων τόπων ἦτο δυσκολωτάτη. Ἐπίσης ἡ γραφικὴ ὕλη δὲν ἦτο ὅσον σήμερον εὐκολος καὶ εὖωνος, ἀλλ' ἠναγκάζοντο νὰ γράφωσι τὰς ἐπιστολάς ἐπὶ ξύλου, ἢ ὀστράκου, ἢ ἐπὶ πινάκων ἐπαληθιμμένων διὰ κηροῦ, ἐπὶ μολυβδίνων πλακῶν καί, βραδύτερον πολὺ, ἐπὶ παπύρων.

Αἱ ἐπιστολαὶ συνηθὼς εἶναι προωρισμέναι νὰ μείνωσι μυστικαὶ καὶ δὲν δημοσιεύονται, οὐδὲ ἐνδιαφέρει πάντοτε τὸ περιεχόμενον αὐτῶν τοὺς πολλούς· διὰ τοὺς λόγους τούτους δὲν διεσώθησαν μέχρις ἡμῶν πολλαὶ ἐκ τῆς ἀρχαιότητος ἐπιστολαί. Ἡ μεγαλυτέρα διασωθεῖσα συλλογὴ εἶναι ἡ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Κικέρωνος, αὐτοῦ πρὸς φίλους ἢ συγγενεῖς καὶ ὀλίγαι φίλων πρὸς αὐτόν, συλλογὴ περιλαμβανούσα ὅπερ τὰς 850 ἐπιστολάς. Ἡ διασωθεῖσα αὕτη συλλογὴ εἶναι πολυτιμοτάτη δι' ἡμᾶς, ὅχι μόνον διότι παρέχει πιστὴν εἰκόνα τῆς ἀλληλογραφίας τῶν χρόνων ἐκείνων, εἰκόνα τῆς συνηθεστέρως μεταξὺ φίλων καὶ οἰκείων (δημωδεστέρως) λατινικῆς γλώσσης, εἰκόνα ζωντανὴν τοῦ κοινωνικοῦ βίου τῶν Ῥωμαίων, ἀλλὰ καὶ διότι ἀποκαλύπτει ἡμῖν νησιώτερον τὸν συγγενὴ καὶ φίλον Κικέρωνα, τὸν πατέρα, τὸν σύγον, τὸν ἀδελφὸν Κικέρωνα. Ἀκόμη εἶναι πολύτιμος ἡ συλλογὴ

αὕτη καὶ διὰ πολλὰς πληροφορίας περὶ πολλῶν γεγονότων τῆς πολὺ σημαντικῆς ἐκείνης ἐποχῆς, μιᾶς εἰκοσιπενταετίας περίπου (68—43 π. Χ.).

Ἑσωτερικὴ μορφή τῶν ἐπιστολῶν.

Οἱ ἀρχαῖοι, καὶ οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ῥωμαῖοι, γράφοντες ἐπιστολὴν πρὸς τινα ἐσυνήθιζον εὐθὺς ἐν ἀρχῇ αὐτῆς νὰ δηλώσῃ τὸ αὐτῶν ὄνομα, κατ' ὀνομαστικὴν, καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἀποδέκτου κατὰ δοτικὴν πτώσιν· ἅμα δὲ προσέθετον μετὰ τῶν δύο ὀνομάτων ἢ μετὰ τὸ ὄνομα, τοῦ ἀποδέκτου καὶ χαιρετισμὸν τινα (εὐχὴν), οἱ Ἕλληνες (πολλά, πλείστα) *χαίρειν*, (εὖ πράττειν), οἱ Ῥωμαῖοι *salutem* (*plurimam*) *dicit*· π. χ. *M. Cicero s(alutem) d(icit) C(aio) Curioni*. Μετὰ τὸν χαιρετισμὸν τοῦτον ἡρώτα συνήθως ὁ γράφων περὶ τῆς υγείας τοῦ ἀποδέκτου καὶ ἐβεβαίον περὶ τῆς ἐκυτοῦ, ὥδε : *si vales, bene est ; ego valeo*· ἂν δὲ ἦτο ἡγεμὼν στρατοῦ· ὁ ἀποδέκτης ἢ ὁ γράφων ἡρώτα καὶ ἐβεβαίον περὶ τῆς υγείας τοῦ στρατοῦ· π. χ. *si tu exercitus-que tuus valetis, bene est ; ego exercitus-que meus valemus*. Ἐπειδὴ δὲ αἱ φράσεις αὗται ἦσαν συνήθεις καὶ τυπικαί, ἐσημειοῦντο μόνον διὰ τῶν ἀρχικῶν γραμμάτων· π. χ. *M. Cicero s. d. C. Curioni, S. v. b. e. e. v.*, ἢ *s. t. e. q., t. v. b. e. e. e. q. m. v.*—Ἡδύναντο ὅμως τὰ περὶ τῆς υγείας καὶ νὰ παραλειφθῶσιν ἐντελῶς.

Ἐπεὶτα ἠκολούθει τὸ κείμενον (περιεχόμενον τῆς ἐπιστολῆς), συνήθως ὅχι μακρόν.

Ὁ τόπος ὅθεν ἐστέλλετο ἢ ἐν ᾧ παρεδίδοτο ἡ ἐπιστολὴ καὶ ἡ ἡμερομηνία ἐσημειοῦντο κατὰ τὸ τέλος αὐτῆς, ὥδε πως· *Athenis, data est (epistula) III Cal. Apriles*. Ἐν τέλει προσετίθετο ἐνίοτε καὶ ἡ εὐχὴ *vale* ἢ ἡ συμβουλὴ *cura ut valeas*, ἢ *tu me diliges et valebis*. Οἱ Ἕλληνες ὁμοίως ἐν τέλει ᾔρχοντο *ἔρρωσο, εὐτύχει*.

Ἐξωτερικὴ μορφή τῶν ἐπιστολῶν.

Αἱ ἀποστελλόμεναι ἐπιστολαὶ συνήθως ἐσφραγίζοντο καθ' ὃν περί-

που τρόπον σφραγίζονται τὰ ταχυδρομικά δέματα σήμερον· περιεδένοντο δηλ. διὰ ταινίας (λατ. linum), τῆς ὁποίας τὰ ἄκρα συνεπεκολλῶντο διὰ κηρωῦ ἢ ἀργίλλου καὶ ἐπ' αὐτῶν ἐτίθετο ἡ σφραγίς, φέρουσα τὰ γράμματα ἢ τὴν εἰκόνα τοῦ ἀποστολέως, ἢ καὶ τινος ἐπιφανοῦς προγόνου τῆν εἰκόνα, ἢ ἄλλην τινὰ παράστασιν. Πολλάκις ἐπέγραφον καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἀποδέκτου, τὸ ἄξιωμα αὐτοῦ καὶ τὸν τόπον τῆς διαμονῆς.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Εἰς τὴν 1ην ἐπιστολὴν (ad famil. II 4)

Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἔπεμψεν ὁ Κικέρων τῷ 53 π. Χ. ἐκ Ρώμης πρὸς τὸν ἐν Ἀσίᾳ ὡς ταμίαν μένοντα Γάϊον Σκριβώνιον Κουρίωνα (C. Scribonius Curio), υἱὸν τοῦ Γαΐου Σκριβωνίου Κουρίωνος ὀνομαστοῦ ἀνδρὸς ἀγωνισαμένου κατὰ τοῦ Μιθραδάτου, ὀπατεύσαντος κατὰ τὸ 76 π. Χ., νικήσαντος τοὺς Θυράκας καὶ Δαρδάνους καὶ θριαμβεύσαντος, ὀποστηρίξαντος τὸν Κικέρωνα ἐν τοῖς ἀγῶσιν αὐτοῦ κατὰ τοῦ Κατιλίνα καὶ τοῦ Κλωδίου, καὶ ἐκ τῶν σφοδρῶν ἀντιπάλων τοῦ Καίσαρος. Ὁ υἱὸς ἠκολούθησε κατ' ἀρχὰς τὰ πολιτικὰ φρονήματα τοῦ πατρὸς, βραδύτερον ὅμως μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς (53 π. Χ.) καὶ ἀπὸ τῆς δημαρχίας αὐτοῦ, τὸ 50 π. Χ., ἐγένετο ὀπαδὸς τοῦ Καίσαρος.

Epistularum genera τῶν ἐπιστολῶν τὰ (διάφορα) εἶδη multa πολλά, ἐξ ὧν λέγει κατωτέρω, unum, reliqua... duo, τὰ εἶδη τῶν ἐπιστολῶν εἶναι τρία. || sed unum illud ἀλλὰ μόνον ἐκεῖνο. || certissimum γνησιώτατον. || res ipsa τὸ πρᾶγμα αὐτό, δηλ. αἱ ἐπιστολαί. || ut certiores faceremus ἵνα (δηλαδὴ) πληροφορῶμεν· ἡ τελικὴ αὕτη πρότασις χρησιμεύει μὲν εἰς διασάφειν τοῦ illud cuius, ἀλλ' ἐξηρτήθη ἀπὸ τοῦ (ἱστορικοῦ χρόνου) inventa est (ἐπενοήθη), καὶ διὰ τοῦτο ἐτέθη ἐν αὐτῇ παρατατικῶς (faceremus). Ἐπίσης διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἐτέθη παρατατικῶς καὶ ἐν τοῖς ἐπομένοις esset—interesset. Ὁμαλώτερος θὰ ἦτο ὁ λό-

γος, ἂν διευποδοτο ὡς ἐξῆς: sed unum illud (genus epistularum) certissimum (est), quibus (epistulis) certiores facimus absentes, si quid sit, quod eos scire aut nostra aut ipsorum intersit. Ἄλλ' ἢ παρενθεθεῖσα πρότασις cuius causa inventa res ipsa est ἐτάραξε τὴν ὁμαλὴν διατύπωσιν. || si quid esset εἰς εἶναι (ὅχι **ἦτο**) τί, quod... interesset ὅπερ νὰ ἐνδιαφέρῃ (ὅχι **ἐνδιέφερε**) τὰς ἐπιστολάς, λέγει, ἐπενόησαν οἱ ἄνθρωποι, διὰ νὰ πληροφορωμένους τοὺς ἀπόντας περὶ πραγμάτων, τὰ ὅποια ἢ ἡμᾶς ἢ αὐτοὺς τοὺς ἰδίους ἐνδιαφέρει νὰ γνωρίζουν. || ipsorum αὐτοὺς τοὺς ἰδίους || a me παρ' ἐμοῦ. || tuarum rerum ἀναφέρεται εἰς τὸ ἀνωτέρω ipsorum interesset. || domesticos οἰκίους. || scriptores εἶναι ἐκείνοι, οἱ ὅποιοι δι' ἐπιστολῶν πληροφοροῦν, *nuntii* δὲ ἐκείνοι, οἱ ὅποιοι ἔρχονται οἱ ἴδιοι καὶ ἀγγέλλουν προφορικῶς || nihil... novi [**οὐδὲν νέου**, λατινισμός], οὐδὲν νέον. || Utro (genere) me... non intellego ποῖον ἀπὸ τὰ δύο εἶδη ἀρμόζει ὀλιγώτερον εἰς ἐμὲ νὰ μεταχειρισθῶ δὲν δύναμαι νὰ νόησω· δηλαδὴ καὶ τὸ ἐν καὶ τὸ ἄλλο εἶδος δὲν μοι εἶναι δυνατόν νὰ μεταχειρισθῶ. || Jocerne .. ἀπορηματικὴ πρότασις καθ' ὑποτακτικὴν (coniunctivus dubitativus) νὰ ἀστεισθῶ, νὰ σου γράψω τίποτε ἀστεία διὰ νὰ γελάσωμεν; || Civem mehercule... ἀλλὰ αἱ παροῦσαι περιστάσεις εἶναι τοιαῦται, ὥστε οὐδεὶς πολίτης ἔχει ὄρεξιν νὰ γελάσῃ. Διὰ τούτων ὑπαινίσσεται ὁ Κικ. τὴν τότε, κατὰ τοὺς πρώτους μῆνας τοῦ ἔτους 53 π. Χ. ἐπικρατοῦσαν ἐν Ῥώμῃ ἀναρχίαν ἄρχοντες (ὑπατοί, στρατηγοί) δὲν εἶχον ἀκόμη ἐκλεχθῇ, ἐν ᾧ ἔπρεπε κανονικῶς νὰ ἦσαν ἐκλεγμένοι ἀπὸ τοῦ Ἰουλίου τοῦ προηγουμένου ἔτους, 54 π. Χ. Διὰ τοῦτο ἡ πόλις διωκεῖτο διὰ μεσοδασιλέων (per interreges). Ἡ κατάστασις ἦτο καθόλου τοιαύτη, ὥστε ἐκρίθη ἀναγκαῖον νὰ ἀνατεθῇ εἰς τὸν Πομπήιον δικτατωρικὴ ἐξουσία, διὰ νὰ σώσῃ τὴν πόλιν (Πλουτ. 6. Πομπ. 54) || temporibus his ἀφαιρ. χρόν. ἐν τοῖςδε τοῖς (νῶν, χαλεποῖς) καιροῖς. || An gravius.... ἢ νὰ γράψω τι σοβαρώτερον, σοβαρόν πως, ὀλίγον σοβαρόν; || Quid est, quod...? (ῥητορικὴ ἐρώτησις=τί (ἄλλο) εἶναι, ὅπερ νὰ δύναται σοβαρῶς ὑπὸ τοῦ Κικέρωνος νὰ γραφῇ πρὸς τὸν Κουρίωνα, εἰμὴ περὶ τῆς πολιτείας; Τὰ πράγματα τῆς πολιτείας εἶναι τὰ σοβαρώτατα ἀπὸ ὅλα, πρὸ πάντων εἰς τόσον χαλεποὺς καιροὺς, καὶ κατ' ἀνάγκην οἱ ἐπιφανεῖς πολιτικοὶ ἄνδρες γράφοντες πρὸς ἀλλήλους σοβαρῶς περὶ τούτων θὰ πραγματεύονται. || Atqui ἄλλ' ὅμως || haec mea causa est, ut.... [τοιαύτη εἶναι ἡ ἐμὴ ὑπόθεσις] οὕτως ἔχει τὰ ἐμά, ὥστε... || sentio φρονῶ. || audeam... scribere ὁ Κικέρων

δὲν ἐπεδοκίμαζε τὰ μελετώμενα ὑπὸ τοῦ Πομπηίου καὶ τῶν φίλων του, νὰ ἀνατεθῇ εἰς αὐτὸν ἀπόλυτος (δικτατωρική) ἐξουσία· ἤθελε νὰ λειτουργῇ τὸ ἐλεύθερον ἀριστοκρατικὸν πολίτευμα. || scribendi argumentum τοῦ γράφαι ὑπόθεσιν, θέμα νὰ γράψω || utar ea clausula θὰ μεταχειρισθῶ αὐτὴν τὴν κατακλειδα (τέλος) ἐν τῇ ἐπιστολῇ μου (ταύτῃ). || quā (uti) soleo τὴν ὁποίαν συνηθίζω νὰ μεταχειρίζωμαι. || teque cohortabo καὶ σὲ θὰ προτρέψω. Ταῦτα εἶναι διασάφησις τοῦ προηγουμένου utar eā clausulā, quā soleo· ὥστε τὸ—que ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ hoc est (h. e.)=τοῦτ' ἔστιν (τ. ἔ.) δηλαδή || ad studium summae laudis πρὸς τὴν σπουδὴν τῆς ὑψίστης ἀρετῆς, ἵνα προσπαθήσῃς νὰ γίνῃς ἀριστος. || Est enim tibi gravis adversaria... incredibilis quaedam exspectatio [διότι ὑπάρχει εἰς σὲ δεινὴ....] διότι ἔχεις δεινὴν ἀντίπαλον παρεσκευασμένην καὶ ἑτοιμον, ἀπίστευτὸν τινα προσδοκίαν. Πάντες δηλ. περιμένουν ἀπὸ σέ, ὦ Κουρίων, νὰ δειχθῇς ἄξιος τοῦ πατρός σου καὶ μέγας ἀνὴρ. Αὐτὴν τὴν **προσδοκίαν** τῶν συμπολιτῶν τοῦ Κουρίωνος ὁ Κικέρων παραβάλλει πρὸς δεινὸν ἀντίπαλον, πολέμιον παρεσκευασμένον, τὸν ὁποῖον διὰ νὰ δυνηθῇ νὰ καταβάλλῃ ὁ Κουρίων, ὀφείλει νὰ ὀπλισθῇ διὰ τῶν καταλλήλων ὅπλων, τ. ἔ. διὰ τῆς ἀρετῆς. Ἐνταῦθα πρέπει νὰ ἐνθυμηθῶμεν τὸ γαλλικὸν λόγιον la noblesse oblige καὶ νὰ ὑπενθυμίσωμεν εἰς τοὺς υἱοὺς ἐνδόξων πατέρων, ὅτι ἡ εὐγένεια εἶναι **βάρος**, ἐπιβάλλει ὑποχρεώσεις, εἶναι, ὡς ὀρθότατα λέγει καὶ ὁ Κικ., ἀντίπαλος δεινός, τὸν ὁποῖον ὀφείλομεν νὰ ἀντιμετωπίσωμεν ὀπλιζόμενοι διὰ πάσης ἀρετῆς, ὅτι εἶναι μωροὶ οἱ κρυφόμενοι μόνον ἐπὶ πατραγαθία, ἀλλὰ μὴ ἀγωνιζόμενοι νὰ ἀναδειχθοῦν ἄξιοι τῶν πατέρων των. || constituta et parata (καθεσταμένη) παρατεταγμένη καὶ ἐτοίμη (πρὸς μάχην). || incredibilis quaedam exspectatio ἀπίστευτός τις, μία πολὺ ἀπίστευτος προσδοκία· τὸ quaedam ἐπιτείνει τὴν ἔννοιαν τοῦ ἐπιθ. incredibilis. || quam δηλ. adversariam τὴν ὁποίαν ἀντίπαλον. || unā re δι' ἐνός (μόνου) πράγματος. || si hoc statueris... laborandum ταῦτα ἐξηγοῦσι, ποῖον εἶναι τὸ μόνον πρᾶγμα (una res), διὰ τοῦ ὁποῖου θὰ καταβάλλῃ ὁ Κουρίων τὸν δεινὸν αὐτὸν ἀντίπαλον. Ἡ σειρά τῶν προτάσεων αὐτῶν εἶναι ἡ ἐξῆς: quam (adversariam) tu una re vinces, si hoc statueris, (tibi) esse laborandum in iis (artibus), quibus artibus comparantur eae laudes, quarum laudum gloriam adama(ve)ris. || statueris τετελ. μέλ., θὰ σκεφθῇς καὶ θὰ ἀποφασίσῃς· τὸ hoc ἐξηγῆται διὰ τοῦ (tibi) laborandum esse in iis artibus. || adama(ve)ris τετελ.

μ. τοῦ ἀδάμο ἐρῶ, ἐφίεμαι· laudum=ἁρετῶν || quibus artibus δι' ὧν ἐπιτηδευμάτων (τεχνῶν), παιδευμάτων, μαθημάτων. || comparantur παρασκευάζονται, ἀποκτῶνται. || in iis (artibus) esse laborandum ὅτι πρέπει νὰ κοπιᾷς, νὰ παιδευθῇς ἐν τούτοις τοῖς ἐπιτηδεύμασιν. || In hanc sententiam ἐπὶ ταύτης τῆς ἐννοίας. || scriberem... nisi confiderem ὑπόθεσις τοῦ ἀπραγματοποιήτου, ἐναντία πρὸς τὴν πραγματικότητα, ἡ ὁποία πραγματικότης εἶναι: sed non scribo plura; confido enim te tua sponte satis incitatum esse. || tua sponte οἰκεία βουλήσει, μόνος σου (χωρὶς νὰ περιμένῃς τὴν ἐμὴν ἢ ἄλλου τινὸς παρότρυνσιν). || incitatum esse ὅτι ἔχεις παροτρυνθῇ καὶ ὁρμήσει· || et hoc, quidquid attigisti... καὶ τοῦτο (ἰκνόμεν), ἐὰν ἐθίξῃς ἅψαι τι, δὲν τὸ ἔκκαμα ἔνα σὲ παραινῇσῶ· (ἅψ' οὐ μόνος σου ἔχεις ἤδη ὁρμήσει), ἀλλὰ (μόνον) ἔνα δώσω μαρτύριον (τεκμήριον) τῆς ἐμῆς πρὸς σὲ ἀγάπης.

Εἰς τὴν 2αν ἐπιστολὴν (ad famil. II, 5)

Τοῦ αὐτοῦ Κικέρωνος πρὸς τὸν αὐτὸν Κουρίωνα ἐπιστολὴ ὅχι πολὺ ὕστερον τῆς 1ης σταλείσῃ.

Haec negotia quo modo se habeant ταῦτα (τὰ καθ' ἡμᾶς, ἐν Ῥώμῃ ἔργα) πῶς ἔχουσιν. Ἡ πρότασις quo modo se habeant haec negotia εἶναι πλαγία ἐρωτηματικὴ ἐξαρτωμένη ἀπὸ τοῦ κατωτέρω narrare. Ἡ κατὰστασις τότε ἐν Ῥώμῃ ἦτο πολὺ κακὴ. || epistula ἀφαιρ. ὄργαν. δι' ἐπιστολῆς, ἐν ἐπιστολῇ. || Tibi... αἱ προτάσεις ἔχουν ἀλληλοτεμαχισθῇ· ἡ σύνταξις εἶναι ἡ ἐξῆς: Etsi (tu) in eadem (nobiscum) navi es, ubicunque es, ut scripsi ad te ante, tamen gratulor tibi, quod abes, vel quia non vides ea... || tibi gratulor συγχαίρω σοι. || etsi in eadem es navi εἰ καὶ εὕρισκεςαι ἐν τῇ αὐτῇ (μεθ' ἡμῶν) νηί, τ. ἔ. εἴσαι πολίτης τῆς αὐτῆς με' ἡμᾶς πόλεως. Ἡ πολιτεία συνηθέστατα τόσον παρ' Ἑλλήσιν ὅσον καὶ παρὰ Ῥωμαίοις παραβάλλεται πρὸς ναῦν. Ὁ Κικέρων θέλει νὰ εἴπῃ ὅτι καὶ ὁ Κουρίων, ὡς πολίτης Ῥωμαῖος, ἐκινδύνευε μετὰ τῶν ἄλλων πολιτῶν· ἀλλὰ μακαρίζει αὐτὸν καὶ τὸν συγχαίρει, διότι εἶναι μακράν, ἐν Ἀσίᾳ καὶ δὲν βλέπει τὴν ὅχι καλὴν ἐν Ῥώμῃ κατὰστασιν. || abes τοῦ ῥήμ. absūm || quae nos ἐνν. vīdemus. || vel quod... εἴτε διότι... || excelso et illustri loco ἐν ἐξέχοντι καὶ ἐπιφανεῖ τόπῳ. || laus tua ἡ σὴ ἁρετὴ. || In plurimorum... conspectu ἐν τῇ ὄψει (θέῃ) πλείστων, ὥστε δηλ. πλείστοι νὰ βλέπωσιν

αὐτήν. || quae δηλ. laus tua || nec obscuro (sermone) οὔτε ἐν σκοτεινῇ, ἀμφιβολῇ, ὁμιλίᾳ ἀντιθ. clarissima (laus) καθαρωτάτη, διαυγαστάτη. || nec vario sermone οὔτε ἐν ποικίλῃ ὁμιλίᾳ, τ. ἔ. ἄλλοι μὲν νᾶμας λέγουσι ἄλλα καὶ ἄλλοι ἄλλα, ἀντιθ. (sed) unā omnium voce ἀλλὰ μιᾷ πάντων φωνῇ, πάντες δηλ. οἱ ἐξ Ἀσίας εἰς Ῥώμην ἐρχόμενοι, εἴτε Ῥωμαῖοι πολῖται ἦσαν (civium) εἴτε σύμμαχοι (sociorum), πάντες ὁμοφώνως ἐπῆνουν καθαρὰ-καθαρὰ τὴν ἀρετὴν τοῦ Κουρίωνος. || perfertur διακομίζεται, φέρεται ἀπὸ Ἀσίας εἰς Ῥώμην. || gratulerne... ἂν πρέπει νὰ σε συγχαρῶ ἢ νὰ ἔχω φόβον ὑπὲρ σοῦ· πλῆγία ἐρώτησις ἐξαρτωμένη ἀπὸ τοῦ nescio δὲν ἤξεύρω· εὐθεῖα ἐρώτησις (ἀπορηματική) θὰ ἐξεφέρετο ὁμοίως· || quod... tui διότι εἶναι θαυμαστή ἢ προσδοκία τῆς σῆς ἐπανόδου, δηλ. θαυμάζει τις, ὅτι μὲ μεγάλας ἐλπίδας σὲ περιμένουν νὰ ἐπανέλθῃς. || non quo verear ὅχι διότι φοβοῦμαι. || ne... non respondeat μήπως δὲν ἀνταποκριθῇ. || opinioni=expectationi, spei εἰς τὴν προσδοκίαν. || sed mehercule (vereor) ἀλλὰ μὰ τὸν Ἡρακλέα (φοβοῦμαι). || cum veneris (Romam) ὅτε θὰ ἔλθῃς (εἰς Ῥώμην), τετελ. μέλ. || non... iam δὲν ἔχῃς πλέον. || quod cures τὸ ὅποιον νὰ φροντίσῃς. Ἐκφράζει τὸν φόβον μήπως, ὅταν ἐπανέλθῃ ὁ Κουρίων, εἶναι πλέον ἀργά, διότι ὅλα θὰ εἶναι κατεστραμμένα, ὥστε ὁ Κουρίων νὰ μὴ ἔχῃ πλέον τι, περὶ τοῦ ὁποίου νὰ φροντίσῃ. || ita τόσον. || sed haec ipsa ἀλλ' αὐτὰ ταῦτα (τὰ ὅποια σοῦ γράφω τώρα). || rectene... commissa ἂν ὀρθῶς ἐνεπιστεύθησαν (παθητ.) εἰς ἐπιστολὴν, δηλ. ἂν ἔκαμα καλὰ πρὸς σοῦ τοῦ ἔγραψα μέσα εἰς τὴν ἐπιστολὴν μου, ἴσως νὰ ἔκαμα ἄσχημα, πρὸς σοῦ ταῦ ἔγραψα. || Qua re δι' αὐτὸν λοιπὸν τὸν λόγον (διότι ἴσως δὲν ἔπρεπε νὰ σοῦ τα γράφω. || cetera cognosces ex aliis τὰ λοιπὰ θὰ μάθῃς παρὰ τῶν ἄλλων, οἱ ὅποιοι θὰ σου γράφουν ἢ θὰ ἔλθουν νὰ σοῦ τα ποῦν προφορικῶς. || desperas εἶσαι ἀπηλπισμένος, ἀντίθ. habes spem. || meditare προσκτ. τοῦ meditator—atus sum atum ari μελετῶ || quae... debent... ἡ σειρά: quae debent esse in eo civi ac viro —qui sit... vindicaturus ὅστις μέλλει νὰ ἀνασώσῃ καὶ ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν παλαιὰν αὐτῆς ἀξίωσιν (κῦρος) καὶ ἐλευθερίαν τὴν πολιτείαν, ἥτις ἔχει καταβληθῇ καὶ καταπιεσθῇ ὑπὸ τῶν ἀθλίων περιστάσεων καὶ τῶν διεφθαρμένων ἡθῶν.

Εἰς τὴν 3ην ἐπιστολὴν (ad famil. II, 6).

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν ὀλίγον ὕστερον μετὰ τὴν
2αν ἐπιστολὴν σταλεῖσα.

Nondum ἀκόμῃ δέν. || *adventare* ὅτι φθάνεις. || *cum...* nisi (τότε) ὅτε... ἐπεμψα' ἄξιον σημειώσεως ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι γράφοντες ἐπιστολὴν ἐλάμβανον ὑπ' ὄψιν τὸν χρόνον, καθ' ὃν θὰ ἀνεγίνωσκεν αὐτὴν ἐκεῖνος πρὸς ὃν ἀπηρθύνετο ἡ ἐπιστολή· διὰ τοῦτο μετεχειρίζοντο, ὅτε ἔγραφον περὶ συγχρόνων πράξεων, *ὄχι ἐνεστώτα* (*cum... mitto*), *ἀλλ' ἀόριστον* ἢ *παρετατικόν*. || *cum his litteris* μὲ αὐτὴν, τὴν *παροῦσαν*, ἐπιστολὴν. || *appropinquare* ζῆτι πλησιάζει, ἐξαρτάται ἐκ τοῦ *putaretur*=ἐνομιζέτο. || *et... constaret* καὶ .. ἐβεβαιώτο. || *Roman versus* πρὸς, διὰ τὴν Ῥώμην. || *magnitudo rei* τὸ μέγεθος, ἡ σπουδαιότης τοῦ πράγματος, τῆς ὑποθέσεως, περὶ τῆς ὁποίας θὰ σου ἐγράφομεν. || *fecit ut non vereremur* ἔκαμεν ὥστε νὰ μὴ φοβηθῶμεν. || *ne nimis cito mitteremus* μήπως *πᾶρα πολὺ* γρήγορα πέμψωμεν. || *cum magnopere vellemus* ἂψ' οὐ πολὺ ἠθέλομεν. || *quam primum* ὅσον τὸ δυνατόν γρηγορώτερα. || *mea in te officia...* αἱ ἰδικαί μου πρὸς σέ ὑπηρεσίαι τόσον μεγάλαι (δηλ. ὄχι πολὺ μεγάλαι), ὥσας σὺ ὁ ἴδιος μᾶλλον συνηθίζεις νὰ τας διακηρύττης (μεγαλοποιῶν αὐτάς) ἢ ἐγὼ νὰ τας ἐκτιμῶ, νὰ τας λογαριάζω (ζυγίζω). || *verecundius a te... contenderem* εὐλαδέστερον, μὲ ὀλιγωτέραν τόλμην, θὰ ἐζήτουν, ἀπήτουν, ἀπὸ σέ. || *si quae magna res...* εἰάν ἐπρόκειτο νὰ ζητηθῇ ὑπ' ἐμοῦ μέγα τι. || *grave* βαρὺ. Εἶναι ἀξία βαθείας παρατηρήσεως καὶ ἐκτιμήσεως ἡ λεπτότης τοῦ Κικέρωνος ἀπέναντι τοῦ Κουρίωνος, πρὸς τὸν ὁποῖον ἔτυχε νὰ ἔχῃ προσφέρει ὑπηρεσίας τινάς, καὶ ἀπὸ τὸν ὁποῖον τώρα εὐρίσκεται εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ζητήσῃ κάποιαν χάριν. Ὅσον λεπτῶς ἀποφεύγει τὸν σκόπελον νὰ παρεξηγηθῇ ἀπὸ τὸν Κουρίωνα, δι' ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον μέλλει νὰ τὸν ζητήσῃ. || *homini pudenti* δι' ἄνθρωπον, ὅστις αἰδεῖται. || *ab eo, de quo se bene meritum putet* ἀπὸ ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον θεωρεῖ εὐεργετημένον ὑφ' αὐτοῦ. || *ne videatur* ἵνα μὴ φαίνεται ὅτι αὐτό, τὸ ὁποῖον ζητεῖ, μᾶλλον ἐκδιάζει (*exigere*) παρὰ ὅτι ὡς χάριν ζητεῖ, ἱκετεύει (*rogare*), καὶ ὅτι ὡς ἀντιμισθίαν (*in mercedis loco*) μᾶλλον παρὰ ὡς εὐεργεσίαν (*beneficii loco*) λογαριάζει *numerare* || *exstiterunt* ὑπῆρξαν. Εὐτυχῶς λέγει, δὲν ἔχω ἐγὼ μόνον προσφέρει ὑπηρεσίας πρὸς σέ, ἀλλὰ καὶ σὺ

πρὸς ἐμέ. Ὡστε δὲν ὑπάρχει φόβος νὰ θεωρηθῇ ἡ παράκλησίς μου, ὅτι εἶναι ἀξίωσις ἀποδόσεως εὐεργεσιῶν, ἀξίωσις ἀντιμισθίας, καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἐδίστασα νὰ ζητήσω παρὰ ἐκεῖνο ὕπερ μάλιστα μου εἶναι ἀναγκαῖον.

|| vel nota omnibus vel ipsa novitate... καὶ εἶναι, λέγει αἱ ἱδικαί σου πρὸς ἐμέ ὑπηρεσίαι καὶ γνωσταὶ εἰς ὅλους καὶ ὀνομαστόταται (clarissimae) ἕνεκα αὐτῶν τῶν πρωτακούστων ἱδικῶν μου δυσχερῶν περιστάσεων (ipsa novitate temporum). Ὑπαινίσσεται ὁ Κικ. τὴν ἐξορίαν τοῦ ἀπὸ Ἀπριλίου τοῦ ἔτους 58 μέχρι Αὐγούστου τοῦ 57 π. Χ. διὰ τὴν εἰς θάνατον καταδίκην τῶν συνωμοτῶν τοῦ Κατιλίνα. || estque.. ingenui, εἶναι δὲ καὶ εὐγενοῦς ψυχῆς (ἕδιον) || cui multum debeas ᾧ (πολὺ) πολλὰ ὀφείλει τις. || eidem... debere τῷ αὐτῷ τούτῳ (πλείστον) πλείστα νὰ θέλῃ νὰ ὀφείλῃ. || non dubitavi.. petere δὲν ἐδίστασα νὰ ζητήσω. || quod mihi esset ὕπερ δι' ἐμέ ἦτο... || sum veritus, ne... non possem ἐφοβήθην μήπως δὲν δυνηθῶ. || tua in me ἐνν. officia ἢ beneficia || cum .. confiderem ἀφ' οὗ μάλιστα εἶχον πεποιθήσιν. || gratiam χάριν quam non... posset οὐδεμία εὐεργεσία, λέγει, εἶναι τόσον μεγάλη, ὥστε ἡ ἐμὴ (εὐγενής) ψυχὴ νὰ μὴ δύναται ἢ νὰ τὴν δεχθῇ ὅταν προσφέρηται (in accipiendo) ἢ νὰ τὴν ἐπαυξήσῃ καὶ λαμπρόνῃ, ὅταν ἀποδίδῃ αὐτὴν (in remunerando), δηλ. νὰ τὴν ἀποδώσῃ μεγαλοτέραν καὶ λαμπροτέραν. || Ἐν ταῖς §§ 3 — 5 δηλοῖ ὁ Κικέρων, τί ζητεῖ παρὰ τοῦ Κουρίωνος, δηλ. νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν ὑποψηφιότητα τοῦ Μίλωνος, ἵνα γίνῃ ὕπατος διὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος 52 π. Χ. || ego omnia... Ἐγώ, λέγει ὁ Κικέρων, πᾶσαν προθυμίαν μου, πᾶσάν μου ἐνέργειαν καὶ ἐπιμέλειαν, πᾶσαν δραστηριότητα καὶ σκέψιν μου, πᾶσάν μου τέλος τὴν διάνοιαν, ὅλον μου τὸν νοῦν προσήλωσα καὶ ἀφιέρωσα εἰς τὴν ὑπατείαν τοῦ Μίλωνος, πῶς δηλαδή νὰ ἐκλεχθῇ ὁ Μίλων ὕπατος. Ὁ Τίτος Ἀννίος Μίλων ἦτο ἐκ τῶν ἀρίστων φίλων τοῦ Κικέρωνος καὶ δὴ ἐξ ἐκείνων, οὕτινες μάλιστα ἡγωνίσθησαν καὶ ἐπέτοχον ν' ἀνακληθῇ ὁ Κικέρων ἐκ τῆς ἐξορίας. Λοιπὸν εὐγνωμονῶν ὁ Κικέρων πρὸς αὐτόν, ἔχων δὲ καὶ συμφέρον νὰ ἐκλεχθῇ οὗτος ὕπατος, ἵνα μὴ δύναται ὁ ἐχθρὸς αὐτῶν Κλωδῖος, ὅστις ἐζήτει νὰ ἐκλεχθῇ praetor διὰ τὸ αὐτὸ ἔτος 52, νὰ βλάβῃ αὐτόν, ἐζήτει πάρα τε ἄλλων φίλων καὶ παρὰ τοῦ Κουρίωνος νὰ ὑποστηρίξωσι τὸν Μίλωνα νὰ γίνῃ ὕπατος. Ἀλλὰ ἕνεκα ταραχῶν ἐματαιώθησαν ἐπανειλημμένως αἱ ἐκλογαὶ τῶν ἀρχόντων τοῦ ἔτους 52 π. Χ. Τοχαία δὲ συνάντησις κατὰ τὴν Ἀπρίαν ὁδόν, μακρὰν τῆς Ρώμης, τῶν δύο ἐχθρῶν Μίλωνος καὶ Κλωδίου, τῇ 18 Ἰανουρίου τοῦ 52 ἐγένετο

ἀφορμὴ νὰ συμπλακῶσιν αὐτοὶ καὶ αἱ ἀκολουθίαι των καὶ κατὰ τὴν
 συμπλοκὴν νὰ πληρωθῇ βαρέως ὁ Κλώδιος καὶ ὕστερον βιαίως ν' ἀποθα-
 νατωθῇ. Τὸν Μίλωνα ὑπερήσπισεν ὁ Κικέρων διὰ τὸν φρόνον τοῦ Κλω-
 δίου, ἀλλὰ δὲν ἐδυνήθη νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἀθώωσιν του καὶ ὁ Μίλων ἠναγ-
 κάσθη νὰ ἀπέλθῃ εἰς τὴν ἐξορίαν καὶ νὰ ζήσῃ ἐν Μασσαλίᾳ. Ὁ ὑπὲρ-
 Μίλωνος λόγος τοῦ Κικέρωνος εἶναι ῥητορικὸν ἀριστοτέχνημα καὶ σφύ-
 ζεται ὁλόκληρος (πλὴν μικροῦ χάσματος). || *Fixi et locavi προσήλωσα*
 καὶ ἐτοποθέτησα. || *statuique... debere quaerere* καὶ σκεπτόμενος ἔ-
 φθασα εἰς τὸ συμπέρασμα, **ἔκρινα**, ὅτι ὀφείλω ἐν ταύτῃ (τῇ ὑπατείᾳ τοῦ
 Μίλωνος) νὰ ζητήσω ὅχι μόνον τὸν καρπὸν (τὴν ὠφελειαν) τῆς ἐμῆς
 ὑπηρεσίας, ἀλλ' ἀκόμη καὶ τὸν ἔπαινον τῆς πρὸς τὸν εὐεργέτην μου Μί-
 λωνα...) εὐγνωμοσύνης. Διὰ τοῦ *fructum* ἔννοεῖ ὅχι μόνον ἰδικὴν του
 ἀτομικὴν ὠφελειαν, ἀλλὰ γενικὴν τῆς ὅλης πολιτείας. || *pietatis* (εὐσε-
 βείας), εὐγνωμοσύνης. || *neque vero cuiquam... puto... οὐδὲ νομίζω*
 ὅτι ποτὲ ὑπῆρξεν εἰς τινά (cuiquam) τόσον μέλημα ἢ ἰδία αὐτοῦ σωτη-
 ρία καὶ τὰ ἀγαθὰ του, ὅσον μέλημα δύναται νὰ εἶναι εἰς ἐμὲ ἢ τιμὴ, ἢ
 ὑπατεία τοῦ Μίλωνος || *tantae curae... quantaе (curae) δοτικαί* κα-
 τηγορουμένου *honos* ἢ τιμὴ, τὸ τιμητικὸν ἀξίωμα, πᾶσα ἀνωτέρα ἀρχὴ
 (ὑπατεία, στρατηγία, τιμητεία...) διότι διὰ τῆς ἐκλογῆς τινος ὡς ὑπάτου,
 στρατηγοῦ κλπ. **ἐτιμᾶτο** οὗτος ὑπὸ τῶν ἐκλογέων. || *eius, in quo... de-*
crevi αὐτοῦ (δηλ. τοῦ Μίλωνος) ἐν τῷ ὁποίῳ διέγνων ὅτι πάντα τὰ ἐμὰ
 κείνται, ἀπὸ τοῦ ὁποίου πάντα τὰ ἰδικὰ μου πράγματα ἐξαρτῶνται. ||
huic δηλ. Miloni || *te unum* σὺ μόνος. || *tanto adiumento* (δοτικὴ
 κατηγορουμένου), τόσον βοήθημα || *si volueris tetele. μέλ.* || *ut nihil...*
 ὥστε νὰ μὴ ἔχωμεν πλέον ἀνάγκην ν' ἀναζητήσωμεν ἄλλου οὐδενὸς τὴν
 βοήθειαν (πολιτικὴν ὑποστήριξιν). || *honorum studium* τὴν τῶν χρη-
 στῶν (ἀριστοκρατικῶν) πολιτῶν εὐνοϊαν καὶ ὑποστήριξιν, λέγει, ἐκερδί-
 σαμεν μὲ τὸ μέρος μας (*conciliatum nobis*) ἐκ τῆς δημαρχίας τοῦ
 Μίλωνος, καθ' ἣν οὗτος ὑπεστήριξε τὴν ἐμὴν ἐκ τῆς ἐξορίας ἀνάκλησιν
 (*propter nostram... causam*). || *vulgi ac multitudinis* ἔννοεῖται ἐκ
 τῶν ἡγουμένων ἢ αἰτιατικῇ *studium*—τὴν εὐνοϊαν τοῦ ὄχλου καὶ τῆς
 πληθύος (τοῦ δήμου, τοῦ πολλοῦ λαοῦ) ἀντίθ. τοῦ *honorum*—τῶν ἀρι-
 στοκρατικῶν. || *propter magnificentiam munerum liberalitatemque*
naturae διὰ τὴν μεγαλοπρέπειαν τῶν δημοσίων λειτουργιῶν, **χορηγιῶν**
 (τὴν τέλεσιν μεγαλοπρεπῶν ἀγώνων), καὶ τὴν ἐλευθεριότητα (τῆς φύσεως)
 τὴν φυσικὴν, τὴν ἔμφυτον ἐλευθεριότητα. Οἱ *aediles curules* (ἐπιδί-

φριοι αγορανόμοι) εἶχον τὴν ἐπιμέλειαν τῆς τελέσεως τῶν δημοσίων ἀγώνων ἐν Ῥώμῃ, καὶ ἐλάμβανον μὲν πρὸς τοῦτο χορήγησιν τινα ἐκ τοῦ δημοσίου ταμείου, ἀλλὰ θέλοντες νὰ φανοῦν εἰς τὸν λαὸν ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον ἀρεστοί, ἔνα κερδίσουν τὴν εὐνοίαν καὶ τὰς ψήφους αὐτοῦ ὥστε βραδύτερον θὰ ἐζήτουν τὴν στρατηγίαν καὶ τὴν ὁπατείαν, ἐδαπάνων καὶ ἐξ ἰδίων πολλά, διὰ τὴν ὅσον τὸ δυνατόν λαμπροτέραν τέλεσιν τῶν ἀγώνων, διὰ τὴν ὁποίαν δὲν ἦτο ποτὲ ἐπαρκὴς ἢ ἐκ τοῦ δημοσίου ταμείου ἐπιχορήγησις. Αὐτὸ ἔκαμε καὶ ὁ Μίλων ὡς aedilis curulis τὸ 54 π. Χ. καὶ ἐκέρδισε διὰ τῆς μεγαλοπρεποῦς τελέσεως τῶν ἀγώνων τὴν εὐνοίαν τοῦ πλήθους. Αἱ δαπάναι αὗται (munera ἐνικ. munus) τῶν Ῥωμαίων αγορανόμων ὁμοιάζον πρὸς τὰς δημοσίας ἐν ταῖς ἀρχαίαις Ἀθήναις **λειτουργίας**. || iuventutis τῆς νεότητος, τῶν νέων, οἵτινες κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν ἀρχαιρεσίων ἀνεστρέφοντο μετὰ τοῦ λαοῦ καὶ μεγάλην ἐπ' αὐτὸν ἐπιρροὴν (gratiam) ἤσκουν, ἦσαν gratiosi in suffragiis || studia αἰτία. ἀντικ. καὶ τοῦτο τοῦ ἀνωτέρω habemus ἦσαν λοιπὸν καὶ οὗτοι, ὡς λέγει ὁ Κικέρων, ὑπὲρ τοῦ Μίλωνος, διότι καὶ αὐτὸς διέπρεπεν εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ἐπὶ τὸν λαὸν ἐπιδράσεως || excellentem ἐκπρεπή, μεγάλην. || nostram suffragationem τὴν ἡμετέραν κομματικὴν ὑποστήριξιν πρὸς suffragator ὁ ὑπὲρ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ ὑποψηφίου φροντίζων, ὁ κομματάρχης || si minus potentem εἰ (καὶ) ἦττον ἰσχυράν. || probatam ἀρεστήν. || gratiosam πλήρη ἐπιρροῆς, δυναμένην νὰ ἐπιδράσῃ ἐπὶ τὸν λαόν. || ventorum ὁ ῥήτωρ παραβάλλει τὸν Μίλωνα πρὸς ἄνθρωπον ἀφιέμενον εἰς τὸ πέλαγος, τὴν πολιτικὴν διαπάλην, ἀλλὰ ἔχοντα ἀνάγκην ἐνὸς καλοῦ κυβερνήτου, ὅστις νὰ χρησιμοποίησῃ μὲ δεξιότητα τοὺς πνέοντας (οὐρίους) ἀνέμους. || quī (gubernator) si... esset... haberemus ὅστις (τοιοῦτος δὲ) κυβερνήτης εἴαν ἐπρόκειτο εἰς (ὁ ἄριστος) ἐκ πάντων νὰ ἐκλεχθῇ (optandus esset), τὸν ὁποῖον νὰ ἡδυνάμεθα νὰ συγκρίνωμεν πρὸς σέ, δὲν θὰ εἴχομεν (νὰ ἐκλέξωμεν), διότι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ κανεὶς δυνάμενος νὰ συγκριθῇ πρὸς σέ. Λοιπὸν σὺ πρέπει ν' ἀναδεχθῇς τὴν διεύθυνσιν. || memorem μνήμονα, ἐνθυμούμεν τὰς εὐεργεσίας || ex hoc ipso (οὐδετ. γεν.) quod... ἐξ αὐτοῦ τοῦτου (τοῦ πράγματος), ὅτι... || de Milone **περὶ, ὑπὲρ** τοῦ Μίλωνος. || laboro κοπιᾶζω, ἐργάζομαι πυρετωδῶς. || dignum... tuis beneficiis (ἄφαιρετ.) ἄξιον τῶν σῶν εὐεργεσιῶν || hoc a te peto, ut... τοῦτο παρὰ σοῦ ζητῶ, δηλ. ἔνα... || subvenias huic meae solitudini... ἔλθης ἄρωγός εἰς τοῦτον τὸν (ὑπὲρ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ Μίλωνος) ἀγῶνά μου. ||

et (ut)... dices καὶ (ἵνα)... ἀφισρώσης· dices ὅπουακτ. τοῦ dico—avi
 | aium—are ἀφισιώνω, ἀφισρώνω. || huic meae laudi εἰς ταύτην τὴν
 ἐμὴν ἀξίεπαινον ἐνέργειαν. || vel, ut verius dicam ἢ, ἵνα ἀληθέστερον
 εἴπω. || prope salutē (meae) σχεδὸν εἰς τὴν ἐμὴν σωτηρίαν. Salutem
 ὀνομάζει ὁ Κικ. ὅχι μόνον τὴν τῆς ζωῆς, ἀλλὰ καὶ τὴν πολιτικὴν σω-
 τηρίαν. || maioris animi, (maioris) gravitatis... γενικαὶ ἰδιότητος εἰς
 τὸ κατωτέρω neminem. || si complecti hominem (magni animi...) volueris ἐάν
 θὰ θελήσῃς (καθόλου) νὰ προσοικειωθῇς (ἐναγκαλισθῇς)
 ἄνθρωπόν τινα μεγάλης ψυχῆς, εὐψυχίας...) ἐκ τῶν προηγουμένων ἐν-
 νοοῦνται παρὰ τὸ hominem αἱ γενικαὶ τῆς ἰδιότητος magni animi (ma-
 gnae) gravitatis (magnae) constantiae benevolentiaeque (erga te)..
 || tantum decoris, tantum dignitatis, **λατινισμός**,=τόσην τιμὴν, τό-
 σην ἀξίαν. || ut... facile adgnoscam ὥστε εὐκόλως ν' ἀναγνωρίσω. ||
 eundem te... fuisse, qui fueris in salute ὅτι ὁπῆρέας ὁ ἴδιος ἐν τῇ
 ἐμῇ ἀξίεπαίνῳ (ὅπερ τοῦ Μίλωνος) (in mea laude), ὁ ὅποιος ὁπῆρέας ἐν
 τῇ ἐμῇ σωτηρίᾳ (συντελέσας καὶ σὺ νὰ ἀνακληθῇ ἐκ τῆς ἐξορίας) || quan-
 tum officii sustinerem, quanto opere... esset elaborandum πλά-
 γιαι ἐρωτῆσεις ἀπὸ τοῦ videre ἐξαρτῶμεναι—πόσον μέγα καθήκον (ὅπο-
 χρέωσιν) ὑπέχω (ὅχι: ὑπεῖχον) πόσον πρέπει νὰ μοχθήσω (elaboran-
 dum mihi esset). τὸ quanto opere mihi esset... elaborandum δια-
 σφαῖ τὸ προηγούμενον quantum officii sustinerem. petitione ἐνν.
 consulatus=ζητήσῃ τῆς ὑπατείας, ὑποψηφιότητι. || plura scriberem
 ἀπόδοσις τοῦ mi scirem (ἀπραγματοποίητον)...=unum hoc ἀλλὰ δέν
 σου γράφω, μόνον τοῦτο. || sic habeto ἔτσι νὰ ξέρῃς. || impetraro ἀντι
 impetra-ero. || me... debitum=ὅτι (δηλ.) ἐγὼ θὰ ὀφείλω σχεδὸν
 πλείονα εἰς σὲ παρὰ εἰς αὐτὸν τὸν Μίλωνα· ἢ ἀπαρεμφατικὴ αὕτη πρό-
 ταις εἶναι ἐπεξηγήσεις τοῦ ἀνωτέρω sic. || pietas εὐγνωμοσύνη, ἐκδή-
 λωσις εὐγνωμοσύνης. in referenda gratia ἐν τῇ ἀποδόσει τῆς εὐεργε-
 σίας. || eam δηλ. pietatem. || unius tuo studio=διὰ τῆς σῆς μόνης
 σπουδῆς (ὀποστηρίξεως), διὰ τῆς ὀποστηρίξεως σοῦ μόνου· πρὸλ. ἐλλ.
τὸν ἐμὸν αὐτοῦ πατέρα=τὸν πατέρα ἐμοῦ αὐτοῦ. || me adsequi posse
 confido πέποιθα ὅτι δύναιμι νὰ ἐπιτόχω· ἐν τῇ λατινικῇ γλώσσῃ καὶ
 ἐπὶ ταῦτοπροσωπίας τὸ ὑποκαίμενον τοῦ εἰδικοῦ ἀπαρεμφάτου (καὶ τοῦ
 τελικοῦ ἐνίοτε), τοῦ ἐξαρτωμένου ἐξ ἐνεργητικοῦ λεκτικοῦ ἢ δοξαστικοῦ
 ῥήματος τίθεται κατ' αἰτιατικὴν, ὅπως ἐνταῦθα (ego) confido me posse
 «μόνον τοῦτο μάθε» (=scito) τοῦτο μόνον θέλω νὰ σοῦ εἴπω.

Εἰς τὴν 4ην ἐπιστολὴν (ad fam. IV, 4).

Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἔστειλεν ὁ Κικέρων ἐκ Ῥώμης τῷ 46 π. Χ. πρὸς τὸν Σέρουτον Σουλπίκιον Ῥούφον, τὸν μέγιστον τῆς ἐποχῆς ἐκείνης νομομαθὴ (iurisconsultus) καὶ ῥήτορα ὅχι ἄσημον· οὗτος διώκει κατὰ τὸ ἔτος 46 π. Χ. ὡς ἀνθύπατος τὴν ἐπαρχίαν Ἀχαΐαν—Achaia, ὡς ὠνόμαζον οἱ Ῥωμαῖοι τὸ εἰς αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ ἔτους 146 π. Χ. ὑποταγμένον μεγαλύτερον μέρος τῆς Ἑλλάδος, καὶ εἶχε συγχὴν πρὸς τὸν Κικέρωνα ἀλληλογραφίαν.

1. Accipio (ἀπο)δέχομαι. || excusationem (ἀπολογία), δικαιολογίαν. || qua (excusatione) usus es τὴν ὁποίαν (δικαιολογίαν) μετεχειρίσθης ἐν τῇ ἐπιστολῇ σου. Φαίνεται ὅτι ὁ Σουλπίκιος ἐν τινι ἐπιστολῇ του, εἰς τὴν ὁποίαν ἀπαντᾷ διὰ τῆς παρούσης ὁ Κικέρων, ἐδικαιολογεῖτο, διότι ἐπεμψεν εἰς τὸν Κικέρωνα ἐπανελημμένως ἐπιστολὰς τοῦ ἰδίου περιεχομένου (unc= eodem exemplo), ἐπειδὴ, ἔλεγε δικαιολογούμενος, ὑπώπτευσεν τοὺς κομιστὰς τῶν ἐπιστολῶν, μήπως δι' ἀμέλειαν ἢ κακίαν (improbitate) δὲν τὰς ἔφερον εἰς τὸν Κικέρωνα (ad nos perferantur. || cur... dedisses πλαγία ἐρώτησις ἐξαρτωμένη ἀπὸ τοῦ excusationem καὶ ἐν τῇ λατινικῇ γλώσσῃ, ὡς καὶ ἐν τῇ ἑλληνικῇ, τὰ ἀφηρημένα οὐσιαστικά συντάσσονται ὡς καὶ τὰ συγγενῆ ῥήματα. Ἡ σύνταξις τοῦ excusare καὶ excusatio μετὰ πλαγίας ἐρωτήσεως προήλθεν ὥδε: Ὁ Σουλπίκιος ἐπεμψεν ἐπανελημμένως πρὸς τὸν Κικέρωνα ἐπιστολὰς τοῦ αὐτοῦ περιεχομένου· ὁ Κικέρων ἠδύνατο ν' ἀπορήσῃ: διατί ὁ Σουλπίκιος ἐπανελημμένως ἐπεμψέ μοι ἐπιστολὰς τοῦ αὐτοῦ περιεχομένου; (cur Sulpicius saepius ad me litteras uno exemplo dedit?) καὶ ὁ Σουλπίκιος ἐζήτησε νὰ δικαιολογηθῇ, διατί ἔκαμε τοῦτο (excusavit se, cur saepius ad Ciceronem litteras uno exemplo dedisset). || ex ea parte εἰς αὐτὸ μόνον τὸ μέρος. || quatenus ἐφ' ὅσον, καθ' ὅσον. eorum, qui epistulas accipiant τῶν ἀναλαμβανόντων νὰ κομίσουν τὰς ἐπιστολὰς· οὗτοι ἑκαλοῦντο tabellarii· τὸ φέρειν καὶ ἀποδίδειν τὰς ἐπιστολὰς τῷ ἀποδέκτῃ ἐλέγετο reddere epistulas, τὸ λαμβάνειν τὰς ἐπιστολὰς ἐλέγετο ἐπίσης accipere epistulas, τὸ πέμπειν dare ἢ mittere epistulas· ἀντὶ τοῦ epistulas ἔλεγον συνηθέστερον καὶ λατινικώτερον litteras· epistulas laxare ἢ solveere σῆμ. ἀνοίγειν (ἢ καὶ παραβιάζειν) τὰς ἐπιστολὰς. || fieri scribis γράφεις ὅτι συμβαίνει. || ne ad nos perferantur νὰ μὴ κομίζωνται, φθάνωσι μεχρὶ ἡμῶν, (φοβεῖσαι) μήπως δὲν

φθάνωσι μέχρι ἡμῶν. || *illam partem excusationis* ἐκεῖνο ὅμως τὸ μέρος τῆς δικαιολογίας σου. Ὁ Σουλπίκιος διὰ τὰς ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ περιεχομένου ἐπιστολάς του ἐπροφασίσθη καὶ ὅτι δὲν εἶχεν ἀφθονίαν φράσεων, ὅτι εἶχε πτωχείαν λόγου, πρᾶγμα τὸ ὅποιον δὲν ἦτο ἀληθές.

|| *eisdem verbis* (ἀφαιρ. ἰδιότ.) τῶν αὐτῶν λέξεων, συνων. τῷ ἀνωτέρῳ *uno exempli* || *saepius* καὶ ἐν τῷ πρώτῳ στίχῳ καὶ ἐδῶ εἶναι συγκριτικὸν ἀπόλυτο· = πᾶν πολλάκις, πάρα πολλές φορές. || *pec nosco nec proba* οὔτε καταλαβαίνω οὔτε ἀποδέχομαι (ἐγκρίνω). Αἱ λέξεις αὗται ἐλήφθησαν ἐκ τῆς νομικῆς γλώσσης, ἐν τῇ ὁποίᾳ λέγεται περὶ τοῦ ἀρχόντος δικαστοῦ *causam noscere ἢ cognoscere* = καταμανθάνειν τὴν αἰτίαν, λαμβάνειν γνῶσιν τῆς αἰτίας· *causam probare* = ἀναγνωρίζειν τὴν αἰτίαν καὶ δικαιοῦν τὸν κατηγορούμενον. || *per iocum* δι' ἄστεϊότητος, ἄστεϊευόμενος. || *divitias orationis* ἀντίθ. τοῦ ἀνωτέρῳ *orationis paupertatem* || *habere υποκείμεν* αὐτοῦ εἶναι τὸ *quem (me)* || *me non esse...* *agnosco* ἀναγνωρίζω ὅτι εἶμαι ἐντελῶς ἐνδεής λόγων· ἐν τῇ λατινικῇ γλώσσῃ καὶ ἐπὶ ταύτῃ προσωπίας τὸ υποκείμενον τοῦ ἐξ ἐνεργητικοῦ ῥήματος ἐξαρτωμένου εἰδικοῦ ἀπαρεμφάτου—καὶ τοῦ τελικοῦ ἐνίστε—τίθεται κατ' αἰτιατικὴν: *ego agnosco me non esse... inopem* || *εἰρωνευόμεναι* σημ. ἐννοῶ τὸ ἐναντίον ἐκεῖνου ὅπερ λέγω· ἐνταῦθα ἡδύνατο νὰ τεθῇ τὸ λατινικὸν ῥῆμα *dis-simulare* = προσποιοῦμαι ὅτι δέν, ἀποκρύπτω ὅτι... Συναρθέστατα ὁ Κικ. ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς του καὶ ἐν ἄλλοις συγγράμμασιν αὐτοῦ—ἐν ταῖς λόγοις ὅχι—μεταχειρίζεται καὶ ἐλληνικὰς λέξεις. || *sed ta en idem* ἐν τοῦτοις ὁ ἴδιος (ἐγώ). || *ne hoc εἰρωνευόμενος* (*dico*) καὶ δέν λέγω τοῦτο εἰρωνευόμενος, δηλ. ἐννοῶν τοῦναντίον ἐκείνου, ὅπερ λέγω. || *edo...* *elegantiae* ὑποχωρῶ εἰς τὴν λεπτότητα καὶ τὴν καθαριότητα τῶν σῶν γραμμάτων, δηλ. χωρὶς νὰ σε εἰρωνεύωμαι ἀναγνωρίζω ὅτι τὰ ἰδικά σου γραφόμενα (ὅ τι γράφεις καθόλου, εἴτε ἐπιστολαὶ εἶναι εἴτε ἄλλο τι) εἶναι πολὺ λεπτότερον καὶ καθαρώτερον ἐκπεφρασμένα ἀπὸ τὰ ἰδικά μου. Ἡ *subtilitas orationis* δείκνυται ἐν τῇ σαφεὶ καὶ ὁρίστῃ προόδῳ τῶν νοημάτων, ἡ δὲ *elegantia* ἐν τῇ καθαρότητι τῆς ἐκφράσεως, ἐν τῇ ὀρθῇ καὶ καταλλήλῃ παραστάσει.

2 *Consilium* τὴν σκέψιν || *quo te usum... non recusavisse* τὴν ὁποίαν γράφεις ὅτι ἀποῦ ἑκαμὲς δέν ἡρνήθης (νὰ δεχθῇς) αὐτὸ τὸ τῆς Ἀχαΐας (Ἑλλάδος) ἔργον, δηλ. τὴν ἀνθοπατεῖαν τῆς Ἀχαΐας. || *cum semper probavissem* μολονότι πάντοτε εἶχα ἐπιδοκιμάσει τὴν σκέψιν σου. || *tum multo magis...* πολὺ μᾶλλον ἐπεδοκίμασα (τότε) ἀναγνώ-

σας τὴν τελευταίαν ἐπιστολὴν σου. Ἐνταῦθα ἔχουσι δύο συντάξεις συγ-
χωνευθῇ: cum alias probavi, tum lectis tuis proximis litteris=
καὶ ἄλλοτε ἐπεδοκίμασα, καὶ ἀφοῦ ἀνέγνωσα τὴν τελευταίαν ἐπιστολὴν
σου—καί: cum semper probavissem, tamen multo magis probavi...
=μολονότι πάντοτε ἐπεδοκίμασα, πολὺ ὅμως περισσότερον ἀφοῦ ἀνέγνωσα
τὴν ἐπιστολὴν σου. || omnes... causae πάντες οἱ λόγοι (αἰτίαι). || Quod
ὅτι δέ. || aliter—atque opinatus sis ἄλλως ἢ ὅπως προσεδόκητας, ἡλ-
πισας· ὁ Σουλπίκιος φαίνεται ὅτι παρεπονεῖτο ἐν τῇ ἐπιστολῇ του, ὅτι
ἄλλα ἐπερίμενε καὶ ἄλλα τον ἡδύραν. || id ὡς πρὸς τοῦτο. || tanta per-
turbatio... μετὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον μεταξὺ Καίσαρος καὶ Πομπηίου,
τὸν ὁποῖον κατωτέρω χαρακτηρίζει ὡς foedissimum bellum, εἶχον τὰ
πράγματα τῆς Ῥώμης, ὡς εἰκός, πολὺ ἀναταραχθῇ καὶ συγχυθῇ. || per-
culsa et prostrata omnia κατατραγμένα καὶ καταστρωμένα ὑπὸ τοῦ
αἰσχίστου πολέμου πάντα κεῖνται. || ut is cuique locus, ubi ipse sit...
ὥστε εἰς ἕκαστον ὁ τόπος ἐν ᾧ οὗτος εὐρίσκεται ἡκιστα τερπνὸς νὰ εἶ-
ναι... || et sibi quisque... καὶ ἕκαστος ἄνθρωπος νὰ φαίνεται εἰς ἑαυ-
τὸν ὅτι εἶναι δυστυχίστατος. || tui consilii paenitet te μετανοεῖς διὰ
τὴν σκέψιν, ἀπόφασίν σου. || at contra nobis... ἐνν. ἐκ τῶν ἡγουμένων
videris φαίνεσαι. || non tu quidem vacuus molestiis ὅχι βεβαίως (σὺ)
ἀπηλλαγμένος ἐνοχλήσεων (ἀπὸ σκοτοῦρες). || prae nobis ἀπέναντι ἡμῶν,
ἐν συγκρίσει μὲ ἡμᾶς, ἔμπροστὰ ὅς ἡμᾶς. || hoc ipso γέν. οὐδετ.=ὡς
πρὸς αὐτὸ τοῦτο. || tua... nonstra condicio ἡ ἰδική σου... ἡ ἰδική μας
θέσις (συνθήκη) || quod tu... scribere audes ὅτι δηλ. σὺ τολμᾷς νὰ
γράψῃς, τί σε λυπεῖ. || nos ne id quidem possumus... μετὰ τὴν ἐπι-
κράτησιν τοῦ Καίσαρος, εἰ καὶ οὗτος ἡπίως ἐφέρετο πρὸς πάντας, δὲν
ἠδύναντο ἐλευθέρως καὶ ἀσφαλῶς νὰ ἐκδηλοῦν τὰ φρονήματά των, μάλι-
στα ἐκείνοι ποὺ εἶχον ταχθῇ μὲ τὸ μέρος τοῦ Πομπηίου, ὅπως ὁ Κικέρ-
ρων. || victoris vitio (ἀπὸ κακίαν) ἐξ αἰτίας τοῦ νικητοῦ (Καίσαρος). ||
quo (victore) nihil moderatius τοῦ ὁποῖου νικητοῦ οὐδὲν πρᾶγμα
εἶναι μετριώτερον, ἡπιώτερον. Ἡ τοῦ Καίσαρος moderatio ἢ clementia
πρὸς τοὺς ἀντιπάλους του ἦτο ἀληθῶς μοναδική. || sed ipsius victo-
riae ἐνν. ἐκ τῶν ἡγουμένων τὸ vitio=ἀλλ' ἐξ αἰτίας αὐτῆς τῆς νίκης. ||
insolens ἀλαζονική, ὕβριστική· πρὸς τοὺς ἡττημένους || uno te vicimus
εἰς ἓν πρᾶγμά σε ἐνίκησαμεν, εἴμεθα δηλ. καλύτερα ἀπὸ σέ. || quod...
ὅτι δηλ. || de Marcelli... salute... περὶ τῆς (πολιτικῆς) σωτηρίας τοῦ
Μαρκελλοῦ. M. Claudius Marcellus, συνόπατος τοῦ Σουλπίκίου (col-

legae tui) τὸ 51 π. Χ. πολλαχῶς κατὰ τῶν σχεδίων τοῦ Καίσαρος ἀν-
 τεναργήσας καὶ τούτου τὴν ὀργὴν καθ' ἑαυτοῦ κινήσας. Ἀφ' οὗ καὶ ἐν
 τῇ παρὰ τὴν Φάραλλον μάχῃ ἡγωνίσθη μετὰ τοῦ Πομπηίου, κατέφυγε
 μετὰ τὴν ἥτταν εἰς Μυτιλήνην. Οἱ ἐν Ῥώμῃ φίλοι του μετὰ πολλὰς παρα-
 κλήσεις ἐπέτυχον παρὰ τοῦ Καίσαρος κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 46 π. Χ.
 τὴν ἀνάκλησιν αὐτοῦ εἰς Ῥώμην· ἡ ἄδεια ἐδόθη ὑπὸ τοῦ Καίσαρος ἐν
 τῇ συγκλήτῳ· πῶς ἐγένετο τοῦτο, λέγει κατωτέρω ὁ Κικέρων. Ἀλλὰ δὲν
 ἔφθασεν ὁ Μάρκελλος εἰς τὴν Ῥώμην· διότι ἐπανερχόμενος ἐκ τῆς Μυ-
 τιλήνης καὶ διερχόμενος ἐκ Πειραιῶς ἐφονεύθη ὑπὸ τινος Ποπλίου Μα-
 γίου Κίλωνος καὶ ἐτάφη ὑπὸ τοῦ Σουλπικίου ἐν τῷ γυμνασίῳ τοῦ Ἀκα-
 δήμου (τῇ ἀρχαίᾳ Ἀκαδημείᾳ). || cognovimus ἐλάβομεν γνῶσιν, ἐμά-
 θαμε· λίγο γρηγορώτερα τὴν ἐκ τῆς ἐξορίας ἀνάκλησιν τοῦ Μαρκελλοῦ.
 || etiam... vidimus ἀκόμη καὶ ὅτι εἶδομεν (παρηκολουθήσαμεν) πῶς
 τοῦτο ἐγένετο || Nam sic..., δηλ. ὡς ἐξῆς... (διηγείται πῶς ἐδόθη ὑπὸ
 τοῦ Καίσαρος ἡ ἀμνηστία εἰς τὸν Μάρκελλον), || fac existimes περί-
 φρασις τῆς προστακτικῆς existima, νόμιζε (μάθε). || post has mise-
 rias ὕστερον ἀπὸ αὐτὰς τὰς ἀθλιότητας. || id est τοῦτ' ἔστιν. || postquam.,
 ἀφ' οὗ ἐγένετο ἀρχὴ νὰ κριθῇ περὶ τῆς πολιτείας διὰ τῶν ὅπλων (μεταξὺ
 Καίσαρος καὶ Πομπηίου). || nihil esse actum ἐξαρτᾶται ἀπὸ τοῦ exi-
 stimes. || et ipse Caesare καὶ ὁ ἴδιος ὁ Καίσαρ. || accusatā... lau-
 datā... que κατηγορήσας... καὶ ἐπαινέσας (ὁ Καίσαρ). || dixit (Caesar)
 se senatui... εἶπεν ὅτι τῇ συγκλήτῳ παρακαλοῦσθαι ὑπὲρ τοῦ Μαρκελλοῦ
 αὐτὸς (ὁ Καίσαρ) οὐδὲ ἕνεκα τοῦ κακοῦ οἰωνοῦ θὰ ἀρνηθῇ. || ominis ὁ
 οἰωνὸς ἦτο ὅτι ὁ Μάρκελλος, ὑπὲρ τοῦ ὁποίου παρεκάλει ἡ σύγκλητος,
 ἦτο ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος ὅστις μάλιστα παρώξυνεν αὐτὴν κατὰ τοῦ Καίσαρος.
 Ἄν λοιπὸν οὗτος ἀνεκαλεῖτο, ὑπῆρχε φόβος μήπως ἐπαναλάβῃ τὴν προ-
 τέραν πολιτικὴν του καὶ οὕτω ταραξῇ τὴν ἐπ' ἀγαθῷ τῆς πολιτείας ἀρ-
 ξαμένην εἰρηνικὴν ἐργασίαν τοῦ Καίσαρος μετὰ τῆς συγκλήτου· ἐν τού-
 τοις καὶ ὑπὸ τοιοῦτους ὅρους ὁ Καίσαρ δὲν θὰ ἀντέλεγεν εἰς τὴν γνώμην
 τῆς συγκλήτου. || Hec erat... ὁ ὑπερσυντέλικος· δηλοῖ ὅτι ἐγένετο μεταξὺ
 τῶν συγκλητικῶν προσυνεννόησις, πῶς θὰ τεθῇ τόσον λεπτὸν ζήτημα, ὥστε
 νὰ μὴ ἀποτύχῃ ἡ πρότασις· εἰς τὴν ἐπιτυχίαν ἀφεώρα καὶ ὅτι ἡ πρότασις
 ὑπεβλήθη ὑπὸ τοῦ Λευκίου Καλπορνίου Πείσωνος, ὅστις ἦτο πεινθερὸς
 τοῦ Καίσαρος. || C. Marcellus ἀδελφὸς τοῦ Μ. Κλαυδίου Μαρκελλοῦ,
 ὑπὲρ οὗ ἡ πρότασις || noli quaerere μὴ ἐρώτα· ἡ φράσις αὕτη ὁμοιάζει
 πολὺ μὲ τὴν ἰδικήν μας καὶ **ποῦ νὰ σ' τὰ λέω ἢ μὴ ῥωτᾷς**, τὰς ὁποίας

μεταχειριζόμεθα, ὅταν θέλωμεν νὰ ἐξάρωμέν τι γινόμενον παρὰ τὰ συνήθη, ἀνώτερον πάσης περιγραφῆς. || vidēier vidēie ἐνόμιζον ὅτι ἐβλεπον· πολὺ συχνὰ ὁ Κικέρων συνάπτει τὰ δύο ταῦτα ῥήματα, ἢ μᾶλλον ἐν καὶ τὸ αὐτὸ ῥήμα ἐν διπλῇ σημασίᾳ. || reviviscentis rei publicae ἀναγεννωμένης (ἐλευθέρας) πολιτείας, ἣ ὅποια ἀπὸ πολλοῦ εἶχε καταλυθῇ.

3. Praeter (L.) Volcacium (Tullium), ὅπατον τὸ 66 π. X. Οὗτος, ὅτε ἠρωτήθη γνώμην περὶ τοῦ Μαρκέλλου, εἶπεν ὅτι, ἂν ἦτο αὐτὸς εἰς τὴν θέσιν τοῦ Καίσαρος, θὰ ἠρνεῖτο νὰ δεχθῇ τὴν πρότασιν περὶ ἀνακλήσεως τοῦ Μαρκέλλου. Ἡ ῥωμαϊκὴ σύγκλητος ἀπεφαίνετο γνώμην εἶτε διὰ μεταστιάσεως (per discessionem) δηλ. χωριζομένων εἰς δύο ομάδας, τῶν ἀποδεχομένων καὶ τῶν μὴ ἀποδεχομένων τὴν ὑποβεβλημένην πρότασιν, ἣ ὅποια ἐνεκρίνετο, ἂν πλείονες ἦσαν οἱ ταύτην ἀποδεχόμενοι, ἢ ἀπερρίπτετο, ἂν πλείονες ἦσαν οἱ μὴ ἀποδεχόμενοι—εἶτε διὰ ἐρωτησεως κατ' ἄνδρα (per singulorum sententias exquisitas), δηλ. ἐρωτωμένου ἑνὸς ἐκάστου συγκλητικοῦ καὶ λέγοντος τὴν γνώμην του διαρρήδην. Τὸ δεύτερον τοῦτο ἐγίνετο κανονικῶς, ὡςάκις ἐπρόκειτο ἢ σύγκλητος ν' ἀποφανθῇ περὶ σπουδαίων ζητημάτων ἢ ὡςάκις δὲν ἦτο φανερόν ἐκ τῆς μεταστάσεως, τίνες ἦσαν περισσότεροι, οἱ ἀποδεχόμενοι ἢ μὴ ἀποδεχόμενοι || si esset..., facturum fuisse ἐν τοῖς ὑποθετικοῖς λόγοις τοῦ γ' (ἀπραγματοποίητου) εἵδους, ἂν ἡ ἀπόδοσις ἐξαρτηθῇ ἐκ τινος λεκτικοῦ ἢ ἄλλου ῥήματος, αὕτη γίνεται ἀπαρεμφατικὴ πρότασις εἰς utinam fuisse || Nam statueram.... tacere ὁ Κικέρων, ἐπειδὴ εἶχε μετὰ τοῦ Πομπηίου συνταχθῇ, ἔτυχε δὲ ἀμνηστίας παρὰ τοῦ Καίσαρος, εἶχε λάβει ἀπόφασιν (consilium) νὰ σιωπᾷ ἐν τῇ συγκλήτῳ· διότι ἂ μὲν εὐλικρινῶς ἐφρόνει, δὲν ἠδύνατο νὰ εἴπῃ, διότι θὰ δυσηρέσσει τὸν Καίσαρα, νὰ εἴπῃ δὲ ἐναντία πρὸς τὰς πεποιθήσεις του, δὲν ἠθέλεν· ὥστε φρονιμώτερον ἦτο νὰ σιωπᾷ. Τότε ὅμως ἐν τῇ ὑποθέσει τοῦ Μαρκέλλου ἔλυσε τὴν σιωπὴν του, ἀφ' οὗ ὁ Καίσαρ ἐδείχθη τόσον ἐπισεικῆς. || inertia ἀπὸ ἀδράνειας. || desiderio pristinae dignitatis ἀπὸ πόθον τῆς προτέρας ἀξιοπρεπείας. || itaque pluribus verbis.... σφίζεται ὁ λόγος οὗτος τοῦ Κικέρωνος pro Marcello, ἀλλ' ὑπωπευθῇ ὅτι δὲν εἶναι ὁ γνήσιος ἐκείνος, ὃν εἶπεν ὁ Κικέρων ἢ ὅπως, κατὰ τὴν συνήθειάν του, διώρθωσε καὶ ἐξέδωκεν αὐτὸν ὕστερον. || neque metuo.... φοβοῦμαι, λέγει, μήπως, ἀφ' οὗ ἅπαξ ἔλυσα τὴν σιωπὴν μου ἐν τῇ ὑποθεί τοῦ Μαρκέλλου, ἐστέρησα ἑμαυτὸν τῆς ἐντίμου σχολῆς καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ὑποθέσεσι. || quod (otium) erat (mihi)..., ἣ ὅποια σχολή ἦτο δι' ἐμὲ ἢ μόνη πα-

ρηγορία ἐν ταῖς δυστυχίαις· ὁ Κικ. ἐθεώρει, ὀρθῶς, συμφορὰν μεγίστην τὸν περιορισμὸν τῆς ἐλευθερίας, εὑρίσκει δὲ ἀνακούφισιν εἰς τὴν μελέτην, σχολάζων περὶ συγγραφάς, καὶ τότε, κατὰ τὰ ἔτη τῆς μοναρχίας τοῦ Καίσαρος, 48-44 π. Χ. ἔγραψε τὰ περισσότερα φιλοσοφικά του συγγράμματα καὶ τινα ῥητορικά. || eius (Caesaris) offensionem αὐτοῦ τὴν δυσαρέσκειαν. νά τον δυσαρεστήσω. || modice... intra modum θά πράξω τοῦτο ἐν μέτρῳ, μετρίως ἢ καὶ ὀλιγώτερον τοῦ μετρίου (ἐντὸς τοῦ μέτρου, ὅχι μέχρι τῶν ἄκρων, τῶν ὁρίων τοῦ μέτρου. || meis studiis serviam νά ὑπηρετήσω, νά μὴ διακόψω τὰς μελέτας μου. || a prima aetate ἀπὸ τῆς πρώτης, τῆς νεανικῆς μου, ἡλικίας. || ars et doctrina liberalis τέχνη καὶ παιδεύσεις ἐλευθερία (μουσική, φιλοσοφία, ῥητορική, φιλολογία...). ἀντίθ. ars illiberalis τέχνη ἀνελευθέρα (μαγειρική, κηπουρική...). || quotidie ingravescit ὁσημέραι αὐξάνει, ἐπιτείνεται. || molestiis ἀπὸ τῶν στενοχωριῶν, τοῦ ἄλγους. || credo... ὁ Κικ. τὴν ἐπίτασιν τῶν φιλοσοφικῶν σπουδῶν του ἀποδίδει τὸ μὲν εἰς τὴν ὀριμότητα τῆς ἡλικίας του (aetatis maturitate), τὸ δὲ εἰς τὰς δυσμενεῖς τῶν χρόνων ἐκείνων περιστάσεις (iis temporum vitiis), ἀπὸ τὰς ὁποίας μόνον ἡ μελέτη ἀνεκούφιζε τὴν ψυχὴν του. Καὶ ἄλλοι ἄνδρες, καὶ πολιτικοὶ καὶ ἄλλοι, εὑρίσκουν εἰς τὴν μελέτην τὴν μεγίστην ἀπὸ τῶν συμφορῶν ἀνακούφισιν. Πόσον δυστυχεῖς εἶναι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι δὲν ἐσυνήθισαν ἀπὸ τὴν νεότητά των νά μελετοῦν, ἀλλὰ τὸν χρόνον των ἀσκοῦν εἰς ἄλλα καταναλίσκουν.

4 a quo studio... ἀπὸ τὰς ἐπιστολάς σου, λέγει, καταλαμβάνω ὅτι αἱ πολιτικαὶ σου ἀσχολίαι σὲ ἀπομακρύνουν ἀπὸ τὴν μελέτην αὐτὴν, ἀλλὰ τώρα θά ἀναπληρῶνουν αἱ νύκτες τὴν ἀπασχόλησιν τῆς ἡμέρας. Ταῦτα ὑποδεικνύουν ὅτι ἡ ἐπιστολὴ ἐγράφη μετὰ τὴν ἑναρξιν τοῦ φθινοπώρου, ὅτε αἱ νύκτες ἀρχίζουν νά γίνωνται μεγαλύτεραι τῶν ἡμερῶν καὶ δύνανται οἱ ἄνθρωποι νά ἐργάζωνται καὶ κατὰ τὴν νύκτα. || summa me... observantiā με μέγιστον σεβασμὸν με περιβάλλει, μοῦ ἔχει μέγιστον σεβασμὸν. || delector εὐφραίνομαι, χαίρω, συντάσσεται μετ' ἀφαιρετικῆς (probitate—virtute—studiis). || mecum... communicat ὁμιλοῦμεν μαζὶ περὶ τῆς σῆς παραμονῆς ἢ ἀποχωρήσεως ἐκ τῆς διοικήσεως τῆς Ἀχαΐας. || eius modi τοιαῦτα. || nihil praeter tuos... ὁ Κικ. συμβουλεύει τὸν Σουλπίκιον νά μὴ σπεύσῃ νά ἐπανέλθῃ εἰς τὴν Ῥώμην, διότι ἡ ἐν αὐτῇ διαμονὴ δὲν εἶναι τώρα εὐάρεστος· συμβαίνειν τόσα κακά, ὥστε καλότερον νά τα ἀκούῃ κανεὶς μένων μακρὰν παρὰ νά τα

βλέπη παρών. Ὁ Σουλπίκιος παρέμεινε καὶ τὸ ἔτος 45 ἐν τῇ διοικήσει.
 || mālis νὰ προτιμᾷ τις. || cosulimus tibi διὰ τὸ καλὸν σου σὲ συμ-
 βουλεύομεν νὰ παραμείνης αὐτοῦ. || vale ἔρρωσο.

Εἰς τὴν 5ην ἐπιστολὴν (ad famil. V. 7).

M(arcus) M(arci) f(ilius) Cícero s(alutem) d(icit)
 Gn(aeo) Pompeio Gn(aei) f(ilio) Magno, Imperatori

Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἔγραψεν ἐκ Ῥώμης ὁ Κικέρων πρὸς τὸν ἐν Ἀσίᾳ ἀκόμῃ διατρίβοντα Πομπήιον τὸν Μέγαν (Magnum). Οὗτος εἶχεν ἀναδεχθῆ ἀπὸ τοῦ ἔτους 66 π. Χ. τὸν κατὰ Μιθραδάτου (τρίτον) πόλεμον, ὃν περατώσας νικηφόρως καὶ τὰ ἐκεῖ πράγματα πρὸς τὸ συμφέρον τῶν Ῥωμαίων καταστήσας ἔστειλεν εἰς Ῥώμην πρὸς τὴν σύγκλητον κατὰ τοὺς πρώτους μῆνας τοῦ 62 **γράμματα** (litteras), **ἐκθεσιν τῶν πεπραγμένων**, ὡς λέγομεν σήμερον. Πλὴν τῆς ἐπισήμου ταύτης ἐκθέσεως ἔγραψε καὶ ἰδιωτικὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν φίλον του Κικέρωνα, ὅστις εἶχε συντελέσει οὐκ ὀλίγον ν' ἀνατεθῇ εἰς τὸν Πομπήιον ἢ διεξαγωγῇ τοῦ κατὰ Μιθραδάτου πολέμου. Ἐκ τινος παραπόνου τοῦ Κικέρωνος ἐκφραζομένου ἐν τῇ ἐρμηνευομένῃ ταύτῃ ἐπιστολῇ συνάγεται ὅτι αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ Πομπηίου πρὸς τὴν σύγκλητον καὶ πρὸς τὸν Κικέρωνα ἐγράφησαν ὄχι πρὸ τοῦ Φεβρουαρίου τοῦ 62—διότι ἔπρεπε νὰ εἶχε λάβει γνῶσιν ὁ Πομπήιος τῆς καταδίκης τῶν συνωμοτῶν τοῦ Κατιλίνα, γενομένης τῇ 5 Δεκεμβρίου τοῦ 63, αὕτη δὲ ἵνα γίνῃ γνωστὴ εἰς τὸν ἐν Ἀσίᾳ μένοντα Πομπήιον, ἀπῆρτειτο κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους καὶ ἐν καιρῷ χειμῶνος περίπου δίμηνον διάστημα· ἡ δὲ ἐρμηνευομένη αὕτη ἐπιστολὴ τοῦ Κικέρωνος, οὕσα ἀπάντησις πρὸς τὴν τοῦ Πομπηίου, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐγράφη πρὸ τοῦ Ἀπριλίου τοῦ 62, διότι ἔπρεπε νὰ παρέλθουν ἄλλοι δύο μῆνες, ἕως νὰ κομισθῶσιν αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ Πομπηίου εἰς Ῥώμην.

S(i) T(u) E(xercitus) Q(ue) V(aletis) B(ene) E(st) ἰδὲ γενικὴν ἐν ἀρχῇ προσημείωσιν).

Ex litteris tuis, quas publice misisti ἐκ τῶν σὼν γραμμάτων, τὰ ὅποια **ἐπισήμως** (πρὸς. **ἐπίσημος ἀλληλογραφία**, ἀντίθ. **ἰδιωτικὴ ἀλληλογραφία**) ἔπεμφας (πρὸς τὴν σύγκλητον) || *litterae* ἐσήμεινε καὶ τὴν ἐπίσημον ἀλληλογραφίαν καὶ τὴν ἰδιωτικὴν, *epistula* μόνον τὴν ἰδιωτικὴν. || *spem otii* ἐλπίδα εἰρήνης· τὰ ἀποτελέσματα τῆς τετραετοῦς ἐν

Ἀσία δράσεως τοῦ Πομπηίου, ὁ θάνατος τοῦ Μιθραδάτου, ἡ ὑποταγή ὑπὸ τοὺς Ῥωμαίους τοῦ Πόντου, τῆς Συρίας καὶ Παλαιστίνης καὶ ἄλλα πολλὰ ἐξησφάλιζον, ὥς ἐφαίνετο, μακρὰν εἰρήνην ἐν τῇ ἀνατολῇ. || *te uno fretus* σοὶ μόνῳ πεποιθώς· τὸ ἐπίθετον *fretus* συντάσσεται μετ' ἀφαιρετικῆς (τοπικῆς). || *scito* μάθε, γνώριζε. || *tuos veteres hostes* ἐννοεῖ τοὺς δημοκρατικούς, οἱ ὅποιοι παλαιότερον μὲν ἦσαν ἐχθροὶ τοῦ Πομπηίου, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς ὑπατείας αὐτοῦ, 70 π. Χ., ὁ Πομπήιος διηλλάγη πρὸς τὴν μερίδα τῶν δημοκρατικῶν (*novos amicos*) καὶ διὰ τῆς ὑποστηρίξεως τούτων ἀνετέθη εἰς αὐτὸν καὶ ἡ διεξαγωγή τοῦ κατὰ τῶν πειρατῶν πολέμου, 67 π. Χ., καὶ τοῦ κατὰ τοῦ Μιθραδάτου ἔπειτα. Ἐξ ὧν λέγει ἐφεξῆς ὁ Κικέρων, *vehementer... perculsos-iacere* συνάγεται ὅτι οἱ δημοκρατικοί, ὥς ἦτο ἐπόμενον, μετὰ δυσαρσεκειᾶς ἔβλεπον τὸν Πομπήιον πάλιν πρὸς τοὺς ἀριστοκρατικούς προσεγγίζοντα καὶ πρὸς αὐτοὺς ἀλληλογραφοῦντα.

2 *quainquam exiguam* ὁ Κικ. δὲν ἔμεινε, φαίνεται, εὐχαριστημένος ἀπὸ τὴν πρὸς αὐτὸν ἐπιστολὴν τοῦ Πομπηίου, ἐν τῇ ὁποίᾳ οὔτε μεγάλη ἐκδήλωσις ἀγάπης ἐνυπῆρχεν, οὔτε τὰ συγχαρητήρια τὰ ὁποῖα ἐπερίμεναν ὁ Κικ. διὰ τὰς ἐναντίον τῶν συνωμοστῶν τοῦ Κατιλίνα σωτηρίας διὰ τὴν πόλιν ἀποφάσεις του, 5 Δεκεμβρ. 63 π. Χ., τὰς ὁποίας εἶχε σπεύσει νὰ ἀναγγεῖλῃ δι' ἐπιστολῆς του πρὸς τὸν Πομπήιον. || *nulla enim re...* διότι ἐγώ, λέγει, συνηθίζω νὰ χαίρω, ὅταν συναισθάνωμαι ὅτι ἐξετέλεσσα τὸ καθήκόν μου. Ἐδῶ ὑπαινίσσεται ὁ Κικ. τὴν συνδρομὴν του, τὴν ὁποίαν παρέσχεν εἰς τὸν Πομπήιον, ἵνα ἀνατεθῇ εἰς αὐτὸν ὁ κατὰ τοῦ Μιθραδάτου πόλεμος (βλέπε λόγον τοῦ Κικέρωνος *de imperio Gn. Pompei*).

|| *quibus (meis officiis) si...* ἐὰν δέ, λέγει, εἰς ταύτας τὰς ὑπηρεσίας δὲν ἀνταποκρίνονται ἄλλοι (ἐδῶ ὁ Παμπήιος αὐτός), αὐτὸ δὲν με πειράζει πολὺ, τὸ ἀνέχομαι εὐκολώτατα ἀναπαύων τὴν συνείδησίν μου, ὅτι ἐγὼ δὲν εἶμαι ἐλλειπής εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν καθηκόντων μου. Ἄν ἄλλοι καθυστεροῦν, δὲν πταίω ἐγώ. Τοῦτο βέβαια ἦτο μομφὴ ὅχι μικρὰ κατὰ τοῦ Πομπηίου. || *Illud non dubito, quin...* περὶ ἐκείνου (τοῦ πράγματος) δὲν ἀμφιβάλλω, ὅτι (δηλ.). Τὸ *quin* μετὰ τὸ *non dubito* πρέπει πάντοτε νὰ ἐξηγῇται *ὅτι* (ὅχι *ὅτι δέν*). || *mea summa erga te studia* αἱ ἐμαὶ μέγιστα πρὸς σὲ εὖνοιαί, ὑπηρεσίαι, ἐκδουλεύσεις. || *res publica* τὸ συμφέρον τῆς πολιτείας, ἐν τῷ ὁποίῳ συνταντῶμεθα. || *nos inter nos* ἡμεῖς (ἐμεῖ καὶ σὲ) πρὸς ἀλλήλους. || *quid ego...* *desidera-* (ve)rim τί ἐγὼ εἰς τὴν πρὸς ἐμεῖ ἐπιστολὴν σου ἐπεθύμησα νὰ εὔρω καὶ

δὲν εἶδον· || res eas πράξεις τοιαύτας. || expectavi ἐδῶ περιεμένονεν ὑποτακτικὴν (expectaverim), διότι ἡ μετὰ τὴν ἀντωνυμίαν $i = alis$, τοιοῦτος ἀκολουθοῦσα ἀναφορικὴ πρότασις ἐκφέρεται συνήθως καθ' ὑποτακτικὴν (ὡς ἀναφορικὴ συμπερασματικὴ), ἀλλ' ὅταν πρόκειται περὶ γεγονότος ἱστορικοῦ, λησμονεῖται πολλάκις ἡ ἐξάρτησις καὶ τίθεται ὀριστική· ἐδῶ π. χ. ὁ Κικέρων λέγει: ἐγὼ ἔκαμα **τοιαύτας, μεγάλας** πράξεις καὶ **περιέμεινα** (γεγονὸς τοῦτο) ἀπὸ σένα δι' αὐτὰς τὰς πράξεις συγχαρητήρια (gratulationem). || ne cuius animum offende es μὴ εὐχὸν δυσχερεστήσης κανένα (ἐκ τῶν δημοκρατικῶν τῶν μὴ ἐπιδοκιμασάντων τὴν αὐστηρὰν τιμωρίαν τῶν συνωμοτῶν τοῦ Κατιλίνα). orbis terrae εἶναι ἡ οἰκουμένη, orbis terratum ἡ ῥωμαϊκὴ κοσμοκρατορία. || iudicio et testimonio ὑπὸ τῆς κρίσεως καὶ τῆς μαρτυρίας, ὡς κρίνει καὶ μαρτυρεῖ ἡ οἰκουμένη· comprobari ὅτι ἐπιδοκιμᾶζονται. || cum veneris (τετελ. μέλ.) ἐνν. Romam. || ut... facile... patiari ὥστε εὐκόλως νὰ ἀνεχθῇς καὶ ἐν τοῖς πολιτικοῖς φρονήμασι (in re publica) καὶ ἐν τῇ προσωπικῇ φιλίᾳ (in amicitia) νὰ εἶμαι μετὰ σοῦ συνδεδεμένος (tibi adiunctum esse). || multo maiori... ὁ Κικ. παραβάλλει ἑαυτὸν μὲν πρὸς τὸν Λαίλιον (me non multo minorem quam Laelium) τὸν δὲ Πομπήιον πρὸς τὸν Σκιπίωνα τὸν Ἀφρικανὸν τὸν νεώτερον (tibi multo maiori quam Africanus fuit) καὶ τὴν πρὸς τὸν Πομπήιον φιλίαν τοῦ παραβάλλει πρὸς τὴν memorabilem C. Laeli et P. Scipionis familiaritatem. Ὁ Γάιος Λαίλιος ἦτο ἐκ τῶν στενωτάτων φίλων τοῦ Σκιπίωνος. Ὁ Κικέρων ἔγραψε καὶ διάλογον φιλοσοφικὸν Laelius de amicitia, ἐν τῷ ᾧ ποιεῖ διαλέγεται περὶ φιλίας ὁ Λαίλιος πρὸς τοὺς γαμβροὺς αὐτοῦ Γάιον Φάννιον καὶ Κόιντον Μούκιον ὑπόδειγμα λαμβάνων τὴν ἰδικὴν του φιλίαν μετὰ τὸν Σκιπίωνα.

Εἰς τὴν Θὴν ἐπιστολὴν (ad famil. XIV. 2).

Ταύτην τὴν ἐπιστολὴν ἔπεμψεν ὁ Κικέρων ἐκ Θεσσαλονίκης, ὅπου ἔμενε κατὰ τὴν ἐξορίαν του (ἀπὸ Ἀπριλίου τοῦ 58 μέχρι Αὐγούστου τοῦ 57 π. Χ.) πρὸς τὴν σύζυγόν του Τερεντίαν καὶ τὰ δύο τέκνα του, τὴν Τολλίαν καὶ τὸν Κικέρωνα, τῇ 5ῃ Ὀκτωβρίου τοῦ 58, ὡς ὁ ἴδιος ἐν τέλει σημειοῖ. Ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ ἐκδηλοῖ τὴν πρὸς τὴν σύζυγον καὶ τὰ τέκνα του τρυφερὰν ἀγάπην, ἡ ὁποία ἐκσπᾷ εἰς δάκρυα ἕνεκα τῆς ἐξορίας του.

Tulliolae ἡ κόρη τοῦ Κικέρωνος ὠνομάζετο Tullia, καὶ ὑποκοριστικῶς Tulliola, ὁ δὲ υἱὸς (M. Tullius) Cicero. Αἱ θυγατέρες τῶν Ῥωμαίων συνήθως ὠνομάζοντο ἀπὸ τοῦ οἰκογενειακοῦ (εἰς—ius) ὀνόματος (Tullius—Tullia) καὶ ἐὰν ἦσαν δύο Tullia prior, Tullia altera ἢ πλείονες Tullia prima, T. secunda, T. tertia... οἱ υἱοὶ εἶχον τὸ αὐτὸ μὲ τὸ τοῦ πατρὸς ὄνομα οἱ πρωτότοκοι ἢ μονογενεῖς, τῶν ἄλλων ἀδελφῶν ἠλλάσσε τὸ πρῶτον ὄνομα praenomen π. χ. M. Tullius Cicero ὁ πρωτότοκος, ὁ δευτερότοκος Q. Tullius Cicero κλπ.

Noli putare μὴ νόμιζε. Φαίνεται ὅτι ἡ Τερεντία εἰς ἐπιστολὴν τῆς πρὸς τὸν Κικέρωνα παρεπονεῖτο ὅτι πρὸς ἄλλους φίλους τοῦ ἔγραφε μακροτέρας ἢ πρὸς αὐτὴν ἐπιστολάς. Καὶ ἡμεῖς σήμερον θέλομεν νὰ λαμβάνωμεν τῶν μακρὰν ἀπόντων συγγενῶν ἢ φίλων μας ἐπιστολάς μακράς καὶ παρακονομέθῃ, ἂν μας γράφουν ὀλίγα. || ad quemquam πρὸς τινά, πρὸς οὐδένα, διότι ἡ πρότασις εἶναι ἀρνητικὴ, noli || plura πάνυ πολλὰ. || rescribi oportere ὅτι πρέπει νὰ γραφῶσιν εἰς ἀπάντησιν (λίαν μακρὰ καὶ ἀποκρίσεις). || difficilior χαλεπώτερον (τοῦ ν' ἀπαντῶ εἰς μακράς ἐπιστολάς φίλων) || ad nostram Tulliolam δὲν ἀναφέρει καὶ τὸν υἱόν, διότι ἦτο μικρὸς, μόλις 7 ἐτῶν· ἡ θυγάτηρ ἦτο 18 ἐτῶν καὶ ἤδη μεμνηστευμένη τῷ Πείσωνι, ὃν ἀναφέρει κατωτέρω. || idque καὶ τοῦτο, δηλ. beatissimas esse. || praestare νὰ παράσχῃ, νὰ κάμῃ. || nisi tamtimidi fuissetem ἂν δὲν εἶχομεν γίνεαι τόσον δειλοὶ ἐγὼ καὶ οἱ φίλοι μου, διότι ὑπεχωρήσαμεν εἰς τὰς βιαίας πράξεις τοῦ Κλωδίου, καὶ ἀντὶ νὰ ἀντιστῶμεν ἀνδρείως, ἐκρίναμεν καλότερον νὰ φύγῃ ἐγὼ εἰς ἔξορίαν, ἵνα μὴ γίνωμεν αἰτία ἐμφυλίου σπαραγμοῦ ἐν Ῥώμῃ. || merito eius ἕνεκα τῆς ἀξίας αὐτοῦ, διότι τοῦ ἀξίζει. || in novis tribunis pl(ebis) ἐν τοῖς νέοις (ἐκλεχθεῖσι) 2 δημάρχοις. Οἱ δημάρχοι ἐξελέγοντο κατὰ μῆνα Ἰούλιον συνήθως καὶ ἀνελάμβανον τὴν ἀρχὴν τὴν 10 Δεκεμβρίου ἐκάστου ἔτους. Οὗτοι οἱ novi tribuni plebei, τοὺς ὁποίους ὑπαινίσσεται ἐνταῦθα, θὰ ἐδημάρχουν ἀπὸ 10 Δεκεμβρ. τοῦ ἔτους 58 μέχρι 10 Δεκεμβρ. τοῦ 57 π. Χ., καὶ ἦσαν οἱ περισσότεροι φίλοι τοῦ Κικέρωνος μάλιστα δὲ ὁ Πόπλιος Σήστιος καὶ ὁ Τίτος Ἀννίος Μίλων, οἱ ὅποιοι καὶ πολὺ ἠγωνίσθησαν ὑπὲρ τῆς ἀνακλήσεως τοῦ Κικέρωνος ἐκ τῆς ἐξορίας καὶ ἐπέτυχον ἐπὶ τέλους τοῦτο παρ' ὅλας τὰς ἰσχυράς ἀντιδράσεις τοῦ Κλωδίου. || id erit firmum τοῦτο (ὅπερ ἐλπίζεις) θὰ βεβαιωθῇ, θὰ στηριχθῇ καὶ στερεωθῇ || si... voluntas erit ἐνν. firma=ἐὰν ἡ θέλησις τοῦ Πομπηίου ἐξασφαλισθῇ ὑπὲρ ἡμῶν. || Ὁ Πομπήιος εἶχε συντελέσει

εἰς τὴν ἐξορίαν τοῦ Κικέρωνος, ἀλλὰ μετενόησε δι' αὐτὸ καὶ ἐνήργησε καὶ οὗτος ὕστερον ὑπὲρ τῆς ἀνακλήσεως αὐτοῦ ἐκ τῆς ἐξορίας. || A te ἀπὸ μέρους σοῦ, ὅσα ἐκ σοῦ ἐξαρτῶνται. || amantissime μετὰ μεγίστης πρὸς ἐμὲ ἀγάπης, || maereo, casum eius modi, ut λυποῦμαι, θλίβομαι διὰ τύχην (κακὴν) τοιαύτην, ὥστε... || officiosus ὀπηρετικὸς, πρόθυμος. || quem ad modum... esses πλαγία ἐρώτησις ἐξαρτωμένη ἀπὸ τοῦ scripsit. || a (templo, aede) Vestae ἀπὸ τοῦ ναοῦ τῆς Ἑστίας. || tabula Valeria ἦτο εἰκὼν (ζωγραφία) μεγάλη ἐπὶ μιᾷ πλευρᾷ τοῦ ἐν τῇ ἀγορᾷ εὐρισκομένου βουλευτηρίου (curia Hostilia) καὶ παριστώσα ναυμαχίαν νικηφόρον τοῦ Μανίου Οὐαλερίου (ἔθεν τὸ ὄνομα tabula Valeria) Μαξίμου Μεσσαλά, νικήσαντος τοὺς Καρχηδονίους καὶ τὸν συμμαχοῦντα αὐτοῖς Ἰέρωνα, τῷ 264 π. Χ. Παρὰ τὴν tabulam Valeriam ἦτο πιθανῶς ἔδρα (tribunal) ἐνὸς τῶν πραιτόρων, ἐνώπιον τοῦ ὁποῖου ἤχθη βία ἡ Τερεντία συλληφθεῖσα ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἑστίας, ἐνθα εἶχε καταφύγει παρὰ τῇ ἀδελφῇ αὐτῆς Φαβίᾳ, μιᾷ τῶν Ἑστιάδων παρθένων, μὴ οὕσα ἀσφαλῆς ἐν τῷ οἴκῳ μετὰ τὴν ἐξορίαν τοῦ συζύγου. Ἐνώπιον τοῦ πραιτόρος ἤχθη νὰ πληρώσῃ ὑπὲρ τοῦ συζύγου αὐτῆς χρέος τι ἢ νὰ παράσχῃ ἐγγύησιν. || Hem! ἐπιφώνημα θλίψεως. || unde... te... σένα, ἀπὸ τὴν ὁποίαν. Συμβαίνει καὶ σήμερον πολλοὶ νὰ ζητῶσι τὴν προστασίαν τοῦ συζύγου διὰ μέσου τῆς συζύγου. || sic vexari ἔτσι νὰ κοκοποιῆσαι. || in sordibus ἐν πίνῳ, ἐν πιναρᾷ ἐσθῆτι. Οἱ τεθλιμμένοι καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες μετέδραλον ἐσθῆτα καὶ ἀντὶ λαμπρᾶς ἐφόρου πενθίμην, πιναράν, ῥυπαράν. Ἡ ἐξορία δὲν ἦτο πολὺ κατωτέρα τοῦ θανάτου, μόνον ὅτι ἄφηνεν ἐλπίδα ἀνακλήσεως. || idque fieri meā culpā καὶ τοῦτο (τὸ νὰ κακοπαθῇς σὺ καὶ νὰ ὑποφέρῃς) νὰ γίνεται ἐξ αἰτίας ἐμῆς! || qui (ego) ceteros servavi, ut nos periremus ἐγὼ, λέγει ὁ Κικέρων, ἔσωσα τοὺς ἄλλους, οἱ ὅποιοι ἐκινδύνευσαν ἐκ τῶν συνωμοτῶν τοῦ Κατιλίνα, ἵνα ἀπολεσθῶμεν ἡμεῖς. || Quod de domo (nostrā) scribis (αὐτὸ δὲ ποῦ γράφεις περὶ τῆς οἰκίας μας... **Ὁ Κλώδιος ἐξελάσας τὸν Κικέρωνα κατέπερσε μὲν αὐτοῦ τὰς ἐπαύλεις, κατέπερσε δὲ τὴν οἰκίαν καὶ τῷ τόπῳ ναὸν Ἑλευθερίας ἐπφοδόμησε** (Πλούτ. β. Κικέρ. 33). || area εἶναι ὁ ἐντὸς τῆς πόλεως ἄνευ τινὸς οἰκοδομῆς χώρος οἰκόπεδον. || restitutus (esse) ὅτι ἀποκατεστάθην, ὅτι ἀνεκλήθην ἐκ τῆς ἐξορίας. || erit resrituta ἀποδοθήσεται (ἡμῖν ἡ οἰκία—illa domus). || illud doleo δι' ἐκεῖνο λυποῦμαι· τὸ illud ἐπεξηγεῖται διὰ τῶν ἐπομένων in eius partem... venire. || quae impensa facienda est ἡ δαπάνη ἡ

ὅποια πρέπει νὰ γίνῃ (εἰς ἐνεργείας διὰ τὴν ἀνάκλησιν τοῦ Κικέρωνος).
 || in eius partem... venire ὅτι σὺ ἔρχεσαι εἰς μέρος αὐτῆς, δηλ. ὅτι
 σὺ μετέχεις αὐτῆς τῆς δαπάνης καὶ γίνεσαι πενηστέρα, ἐξοδιάζεσαι (mi-
 seram et despoliatam). || quod si coficitur negotium ἀλλ' ἂν τὸ
 ἔργον μας κατορθοῦται, ἢ ἀνάκλησίς μου ἐπιτυχάνεται. || consequetur
 θὰ ἐπιτύχωμεν, κατορθώσωμεν. || reliquias tuas proicies? (τὰ ὑπό-
 λοιπα τῆς περιουσίας σου θὰ ἐξοδιάζῃς; Φαίνεται ὅτι ἡ Τερεντία ἔγραψε
 πρὸς τὸν Κικέρωνα, ὅτι δὲν θὰ διστάσῃ καὶ ὅλην τῆς τῆν περιουσίαν νὰ
 δαπανήσῃ, ἀρκεῖ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἀνάκλησιν ἐκείνου. || quod ad sumptum
 attinet ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν δαπάνην. || sine alios ἐνν. sumptum fa-
 cere ἄφες τοὺς ἄλλους νὰ δαπανῶσι ὑπαινίσσεται τοὺς φίλους του καὶ
 μάλιστα τὸν Ἀττικόν, ὁ ὅποιος εἶχε προσφερθῇ νὰ ἀναλάβῃ τὰς δαπάνας
 τῆς ἀνακλήσεως. || sustinere νὰ ἀναλάβωσι, βαστάσωσιν. || valetudinem
 istam infirmam αὐτὴν τὴν ὄχι ἀσφαλῆ ὑγείαν σου. || noli vexare μὴ
 βλάπτει. || mihi ante oculos versaris μοῦ εἶσαι (ἀναστρέφεσαι), σ' ἔχω
 πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου. || timeo, ut sustineas φοβοῦμαι (σολλογιζόμε-
 νος), πῶς μπορείς νὰ βαστάξῃς, ν' ἀντίσῃς εἰς τόσους κόπους. || Sed
 video in te esse omnia ἀλλὰ βλέπω ὅτι ἐν σοὶ εἶναι τὰ πάντα, ὅτι σὺ
 εἶσαι τὸ πᾶν, ὥστε, ἂν πάθῃς τίποτε, εἶναι ὅλα χαμένα διὰ τοῦτο λοι-
 πὸν (qua re...) || agis ἐπιδιώκεις νὰ ἐπιτύχῃς. || servi valetudini
 ὑπηρέτης, κοίταξε τὴν ὑγείαν σου.

4. Scribam νὰ γράφω, πλαγία ἀπορηματικὴ ἐρώτησις. || longius...
 non discedam περισσότερο ἀφ' ὅσον εἶμαι ἐδῶ δὲν θὰ ἀπομακρυνθῶ
 || quoniam... placet ἀφ' οὗ σεῖς θέλετε || velim θὰ ἐπεθύμουν, λε-
 πτότης, ἀντὶ volo ἐπιθυμῶ || quam saepissime ὅσον τὸ δυνατόν πλει-
 στάκις τὸ quam ἐπιτείνει τὸ saepissime. || praesertim si μάλιστα
 ἐάν. || firmitus βεβαιότερον, ἀσφαλέστερον. || speremus νὰ ἐλπίζωμεν
 mea desideria παρατηρητέαι αἱ πολλαὶ τρυφεραὶ προσαγορεύσεις τῆς
 ἐπιστολῆς mea lux, meum desiderium, mea Terentia, mea vita,
 mea desideria. || D. a. d. III. Non. Oct. = data (est epistula tabel-
 lario) ante diem tertium Nonas Octobres παρεδόθη ἢ ἐπιστολὴ τῇ
 κομιστῇ τῇ 5 Ὀκτωβρίου (εἶναι ἡ ἡμερομηνία τῆς ἐπιστολῆς).

Εἰς τὴν 7ην ἐπιστολὴν (ad Att. III 7).

Αὕτη ἐγράφη τῇ 29ῃ Ἀπριλίου τοῦ 58 ἐν Βρινδισίῳ, ἔνθα ὁ Κικέρων

ρων ἀπερχόμενος εἰς τὴν ἑξορίαν εἶχε μείνει ἡμέρας τινὰς ξενιζόμενος παρὰ τῷ φίλῳ αὐτοῦ Μάρκῳ Λαινίῳ Φλάκκῳ. Ὁ T. Pomponius Atticus (109—32 π. X) πρὸς ὃν ἡ ἐπιστολὴ αὕτη καὶ πάμπολλαι ἄλλαι, ἀποτελοῦσαι 16 ὅλα βιβλία, ἀποτείνεται, εἶναι ἐκ τῶν ἐπιφανεστάτων ἀνδρῶν τῆς ἐποχῆς τοῦ Κικέρωνος, παιδείας ἐξόχου, ἱστορικὸς συγγραφεύς, φίλος τοῦ Κικέρωνος καὶ πολλῶν ἄλλων. Ἡ γνώμη αὐτοῦ περὶ πολιτικῶν καὶ φιλολογικῶν πραγμάτων μάλιστα τῷ Κικέρωνι σεβαστή. Ἐγένετο ἀρκετὰ πλούσιος καὶ ἐνήργει διὰ πλείστων δούλων του τὸ ἐμπόριον τῶν βιβλίων.

Brundisium εἰς... || a. d. XIII Cal. Maias=τῇ 17 Ἀπριλίου. διότι πρὸ τῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ ἡμερολογίου ὑπὸ τοῦ Καίσαρος (46 π. X.), ὁ Ἀπρίλιος, Ἰούνιος, Αὐγούστος, Σεπτέμβριος, Νοέμβριος Δεκέμβριος καὶ Ἰανουάριος εἶχαν ἀπὸ 29 ἡμέρας. || pueri παῖδες, δοῦλοι κομιστὰι ἐπιστολῶν τοῦ Ἀττικοῦ πρὸς τὸν Κικέρωνα. || a te ἀπὸ μέρους σου. || post diem tertium eius diei τῇ τρίτῃ μετὰ ταύτην ἡμέρᾳ, μετὰ δύο ἡμέρας, δηλ. τῇ 19ῃ (διότι ὑπελογίζετο καὶ ἡ 17ῃ). || Quod me rogas et hortaris αὐτὸ τοῦ με παρακαλεῖς καὶ προτρέπεις. || ut apud te in Epiro sim (δηλ.) ἵνα ὑπάγῃ εἰς τὰ σὰ κτήματα ἐν Ἠπείρῳ. Ὁ Ἀττικὸς εἶχεν εἰς τὸ Βουθρωτὸν τῆς Ἠπείρου κτήματα, καὶ ἔγραφεν εἰς τὸν Κικέρωνα νὰ ὑπάγῃ ἐκεῖ καὶ νὰ διαμείνῃ κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἑξορίας του. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἦτο δυνατόν, διότι τὸ Βουθρωτὸν ἔκειτο ἐντὸς τῶν 500 μιλίων ἀπὸ τῆς Ἰταλίας, ἐν ᾧ διὰ τὸν Κικέρωνα ὁ Κλώδιος ἐπέτυχε νὰ ψηφισθῇ *εἰργεῖν πυρὸς καὶ ὕδατος ἄνδρα καὶ μὴ παρέχειν στέγην ἐντὸς μιλίων πεντακοσίων τῆς Ἰταλίας* (Πλούτ. Κικέρ. 32). || esset... optatum θὰ ἦτο δι' ἐμὲ βεβαίως ἐπιθυμητὴ, ἀρεστὴ ἢ σκέψις αὕτη. || celebritatem τὴν πολυανθρωπίαν, πολυκοσμίαν. || ista solitudo αὕτη ἡ ἐρημία, τὸ ἐρημικὸν κτήμά σου ἐν Βουθρωτῷ. || non amara ὅχι δυσάρεστος (πικρά). || tam familiari in loco εἰς τὸ κτήμα τόσον στενοῦ φίλου μου. || itineris causa ut deverterer ἵνα καταλύσω, (μείνω ὀλίγον) χάριν ἀναπαύσεως ἐκ τοῦ ταξιδίου.=devium ἐξω τοῦ δρόμου, ὃν ὀφείλω νὰ ἀκολουθήσω· ὁ Κικ. ἀπὸ Βρινδησίου θὰ διεπεραιώτο εἰς Δυρράχιον καὶ ἐκεῖθεν διὰ ξηρᾶς εἰς Θεσσαλονίκην. Τὸ Βουθρωτὸν ἦτο πολὺ νοτιώτερον τοῦ Δυρραχίου, ὥστε δὲν ἠδύνατο ὁ Κικ. νὰ διέλθῃ ἐκεῖθεν. || ab Autronio et ceteris quatruidui ἀπὸ τοῦ τόπου τῆς διαμονῆς τοῦ Αὐτρωνίου καὶ τῶν λοιπῶν εἶναι ἀπόστασις τεσσάρων μόλις ἡμερῶν. Ὁ P. Autronius Paetus ἦτο συνένοχος τῶν

πρώτων συνωμοσιῶν τοῦ Κατιλίνα, ἔπειτα ἀποδειχθεὶς ἔνοχος παρανόμου σπουδαρχίας (ambitus) ἐξωρίσθη καὶ ἔμεινε μὲ ἄλλους εἰς τὴν Ἡπειρον. Αὐτὴ δὲ ἡ γειννίασις τοῦ Κικέρωνος, ἂν ἤθελε νὰ μείνῃ εἰς τὸ Βουθρωτόν, μὲ τὸν Αὐτρώνιον δὲν θά ἦτο ἴσως καὶ ἀσφαλές. || Nam castellum... φαίνεται ὅτι ὁ Ἀττικὸς ἔγραψε πρὸς τὸν Κικέρωνα καὶ ὅτι εἰς τὸ κτῆμά του ἐκεῖ θὰ εἶναι ἀσφαλές, διότι ὑπῆρχε φρούριον, castellum munitum· εἰς ταῦτα ἀπαντῶν ὁ Κικέρων λέγει: ἂν ἐπρόκειτο νὰ κατοικήσω ἐκεῖ, θά μου ἦτο χρήσιμον τὸ φρούριον (prodesset mihi), ἀλλ' ἂν πρόκειται νὰ περάσω μόνον ἀπὸ ἐκεῖ (transeunti mihi), δὲν μου χρησιμεύει. || quodsi auderem... ἂν ὅμως εἶχον τὴν τόλμην, θὰ ἐπῆγγαινα νὰ μείνω εἰς τὰς Ἀθήνας. || cadebat συνέβαινεν. || nunc ἀλλὰ (τώρα). || ne interpretentur... μήπως ἐρμηνεύσωσι, θεωρήσωσιν ὅτι καὶ ἡ πόλις ἐκείνη (αἱ Ἀθηναί) δὲν ἀπέχει ἄρκετὰ (500 μίλια) ἀπὸ τῆς Ἰταλίας. || nec scribis... οὕτε γράφεις (ἐν τῇ ἐπιστολῇ σου) ποίαν ἡμέραν νὰ σε περιμένωμεν. || Quod me ad nitam vocas αὐτὸ δὲ πού, ὅτι δὲ με παρακινεῖς νὰ ζήσω. || ut a me manus abstineam ὅπως κρατήσω μακρὰν ἀπ' ἐμαυτοῦ τὰς χεῖρας, τ. ἔ. ὅπως μὴ αὐτοκτονήσω. Ὁ Κικ. ἦτο πολὺ ἀπογοητευμένος, διότι ἐν ᾧ ἔσωσε τὴν πατρίδα ἀπὸ τοὺς συνωμώτας καὶ ἔλαβε τὸν τίτλον *σωτῆρ τῆς πατρίδος*, ἐν τούτοις, τοιαύτην ἀμοιβὴν ἐλάμβανεν. || ut me non... raeniteat ὅπως μὴ μετανοῶ διὰ τὴν ἀπόφασίν μας καὶ τὴν ζωὴν τῆς ἐξορίας. Ὁ Κικ. μετενόησε, διότι ἤκουσε τὴν συμβουλὴν τῶν φίλων του καὶ ὑπεχώρησεν εἰς τὴν βίαν τοῦ Κλωδίου. Αὐτὸς ἐφρόνει ὅτι ἔπρεπε νὰ μείνῃ καὶ νὰ ἀντιστῇ καὶ ἢ νὰ ὑπερισχύσῃ ἢ νὰ ἀποθάνῃ ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ σωθείσῃ πόλει. || quod me retineat ὅπερ δύναται νὰ με κρατήσῃ ἐν τῇ ζωῇ. || si es ea non est, quae... ἐὰν ἡ ἐλπίς ἐκείνη, ἡ ὁποία συνώδευεν ἡμᾶς ἀπερχομένους ἐκ τῆς πόλεως, δὲν ὑπάρχει. Ἐξ ἄλλης ἐπιστολῆς τοῦ Κικέρωνος (ad Quintum fratrem 1, 4, 4), μαρθάνομεν ὅτι οἱ φίλοι του τοῦ ἔλεγον ὅτι ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν θὰ ἐπανεέλθῃ εἰς τὴν Ῥώμην καὶ ἔμεινε μακρὰν αὐτῆς 16 μῆνας! || non faciam ut enumerem δὲν θὰ (ἐπιχειρήσω, δὲν θὰ) θελήσω νὰ ἀπαριθμήσω. || per summam... ἕνεκα τῆς μεγίστης... || invidiorum τῶν φθονητῶν μου, ἐκείνων οἵτινες μ' ἐφθόβουν. Ὑπαινίσσεται βεβαίως τὸν Πομπήιον, ὅστις ἔδειξεν ὅχι ἐντιμὸν διαγωγὴν εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἐξορίας τοῦ Κικέρωνος, διὰ τὴν ὁποίαν διαγωγὴν του ταχέως μετενόησε. || ne... vocam ἡ τελικὴ αὕτη πρότασις ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ (non faciam ut) enumerem. || tantā... affectum ἐνν. quantā

cala nitate ego affectus sum. || nemini... magis optandam ἐνν. β' ὅρ. συγκρ. quam mihi fuit. || cuius (mortis) oppetendae... τοῦ ὁποίου θανάτου ἡ ἐντιμωτάτη στιγμή νά τον ὑπομείνω παρελείφθῃ. reliqua tempora... ἀφ' οὗ λέγει, δὲν ἔπραξα ὅτι ἔπρεπε τὴν στιγμήν ἐκείνην, ὅτε ἂν ἐπιπτα θά εἶχα τὴν ἀνακούφισιν (medicinam) ὅτι ἔπραξ ὅτι ἔπρεπε, τώρα, ἂν ἀποθάνω αὐτοκτονῶν, μόνον θά θέσω τέρμα εἰς τὰ δεινά μου (finem doloris), χωρὶς ὅμως νά ἔχω καὶ τὴν ἀνακούφισιν ὅτι ἐξετέλεσα ὅτι ὤφειλον.

3 De re publica... colligere... ὁ Ἀττικὸς συνέλεγε καὶ ἔγραφε πρὸς τὸν Κικέρωνα πάντα περὶ τῆς πολιτείας, ὅσα ἠδύναντο νά παράσχουν εἰς αὐτὸν ἐλπίδα μεταβολῆς τῶν πραγμάτων. || sperem... mutandorum rerum ἐλπίδα μεταβληθησομένων πραγμάτων. || exspectemus ἅς τα ἀναμείνωμεν. || tu nihilo minus σὺ ἐν τούτοις || si prospera(ve)ris.. ἐὰν θά σπεύσῃς, θά μας καταφθάσῃς. || accedemus... θά προσεγγίσωμεν εἰς τὴν Ἡπειρον τὸ Βουθρωτόν. per Candaviam διὰ τῆς Κανδανίας· αὕτη ἦτο ὀρεινὴ χώρα τῆς Ἰλλυρίας, διὰ τῆς ὁποίας διήρχετο ἡ ὁδὸς Ἰγνατία ἡ ἄγουσα ἀπὸ Δουρραχίου εἰς Θεσσαλονίκην. || quod de fratre (Quinto)... nesciebamus διότι ἠγνοοῦμεν, ποῦ ἐμέλλομεν νά συναντήσωμεν τὸν ἀδελφόν μου Κόιντον. Οὗτος ἐπέστρεψε τότε ἐκ τῆς Ἀσίας, ὅπου ἐπὶ τρία ἔτη διώκησεν ὡς ἀντιπραίτωρ. || quem ego... τὸν ὁποῖον (ἀδελφόν μου) ἐγὼ οὔτε πῶς θά ἴδω γνωρίζω οὔτε πῶς θά τον ἀφήσω ἀπὸ πλησίον μου. Μεγίστην ἀγάπην εἶχεν ὁ Κικέρων καὶ πρὸς τὸν ἀδελφόν του, πρὸς ὃν ἐπίσης σφίζονται πολλαὶ καὶ μακραὶ ἐπιστολαὶ αὐτοῦ (3 βιβλία). || maximum et miserrimum mearum omnium miseria-rum παρατηρητέα ἐν τῇ φράσει ταύτῃ ἡ συχνότης τοῦ συμφώνου m, ἐκ τῆς ὁποίας παράγεται παρήχησις μεμφιμοιροῦντος. || huius generis facultatem τὴν εὐχέρειαν τούτου τοῦ εἶδους, δηλ. τοῦ ἐπιστολογραφεῖν συχνὰ καὶ πολλά. || prid. Cal. Mai. τῇ 29ῃ Ἀπριλίου (ἰδὲ σημ. πραγμ. ἐν ἀρχῇ).

Εἰς τὴν 8ην ἐπιστολὴν (ad Att. V. 15).

Αὕτη εἶναι τοῦ ἔτους 51 π. Χ., ὅτε ὁ Κικέρων εἶχε σταλῇ ὡς ἀνθύπατος (pro consule) εἰς τὴν ἐπαρχίαν Κιλικίαν, ἔνθα ὑπῆρχε στρατὸς δύο λεγεόνων.

Laodiceam veni... εἰς... Εἰς τὴν ῥωμαϊκὴν ἐπαρχίαν Κιλικίαν πλὴν τῆς κυρίως Κιλικίας ὑπῆγοντο καὶ ἡ Παμφυλία, ἡ Πισιδία, ἡ Λυκαονία,

ἡ Ἰσαυρία, ἡ νῆσος Κύπρος καὶ τρεῖς ἀκόμη Ἀσιατικαὶ διοικήσεις με-
 τὰς πόλεις Λαοδίκειαν, Ἀπάμειαν καὶ τὰ Σύγναδα. || pr. Cal. Sext.
 τῇ προτεραίᾳ τῶν Καλανδῶν τοῦ Ἑκτου (Αὐγουστου) μηνος, τ. ἔ. τῇ 31
 Ἰουλίου (Quintilis). || ex hoc die clavum anni movebis=ex hoc
 die numerabis initium anni mei in provincia administranda ἀπὸ
 ταύτης τῆς ἡμέρας θὰ ὑπολογίσῃς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἐμοῦ ἔτους ἐν τῇ διοι-
 κήσει τῆς ἐπαρχίας. || clavum anni ἐν παλαιότερᾳ ἐποχῇ, ὅποτε τὰ
 γράμματα δὲν ἦσαν ἀκόμη ἐν πολλῇ χρήσει, οἱ Ῥωμαῖοι ὑπελόγιζον τὰ
 ἔτη ἐμπηγνύοντες εἰς τοὺς τοίχους τῶν ναῶν ἥλους (clavos) ἕνα καθ'
 ἕκαστον ἔτος, ὥστε ὅσοι ἥλοι ἦσαν τόσα καὶ τὰ ἔτη δι' ἕκαστον γεγόνός·
 οἱ ἥλοι οὗτοι ἐκαλοῦντο clavi annales· τοὺς διὰ τὴν ἀρχὴν ἐκάστου
 ἔτους ἐπισήμους ἥλους ἐνεπήγνυσον οἱ ὕπατοι ἢ δικτάτωρες πρὸς τοῦτο
 καθιστάμενοι (dictator clavo figundo). Τὴν συνήθειαν ταύτην διετή-
 ρουν ἀκόμη ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Κικέρωνος χωρικοὶ Ῥωμαῖοι. || move-
 bis θὰ κινήσῃς, θ' ἀλλάξῃς. Ὡς καὶ ἐκ τῶν ἐπομένων γίνεται φανερόν,
 ὁ Κικέρων δὲν εὐηρεστεῖτο μὲ τὴν διοίκησιν αὐτὴν καὶ ἐπεθύμει τὸ
 ταχύτερον νὰ τελειώσῃ, ἵνα ἐπανέλθῃ εἰς Ῥώμην, εἰς τὰ εὐάρεστα ἔργα
 του, νὰ συνηγορῇ ἐν τοῖς δικαστηρίοις, νὰ συγγράφῃ καὶ νὰ μετέχῃ τῆς
 συγκλήτου, || exoptatius ποθητότερον, adventu meo ὅ. ἔρ. συγκρ. τῆς
 ἐμῆς ἀφίξεως || quam me taedeat negotii mei πόσον μοῦ εἶναι δυ-
 σάρεστος ἡ (τυπικὴ) ὑπηρεσία (τῆς ἀνθυπατείας) || non habeat...! νὰ
 μὴ ἔχῃ ἀρκετὰ εὐρὺ πεδῖον (στάδιον)...! Μπορῶ, λέγει, ἐγὼ νὰ ζήσω
 ἐδῶ, ποῦ εἶμαι συνηθισμένος νὰ ἐργάζωμαι δραστηρίως! || cursus ani-
 mi (mei) ὁ δρόμος, ἡ ζωηρὰ δρᾶσις τῆς ἐμῆς διανοίας! || praeclara
 opera cesset! νὰ ἀδρανῇ τὸ λαμπρόν μου ἔργον, τῆς ἐν τοῖς δικαστη-
 ρίοις συνηγορίας, καὶ περισσότερον τῆς περὶ τὴν συγγραφὴν ἐργασίας;
 διότι τότε 52-51 ὁ Κικέρων ἐξέδιδε τὸ σύγγραμμά του de re publica,
 συνέγραψε τὸ de legibus καὶ διώρθον τὸν pro Milone λόγον του. ||
 Quippe, ius... dicat! Βέβαια, (διατὶ ὅχι), ἐν ᾧ ὁ (ἄσημος) Αὐλος
 Πλάτιος δικαιοδοτεῖ (ὡς praetor urbanus ἀστυδίκης) ἐν Ῥώμῃ! Τὸ
 quippe εἰρωνικῶς. || Laodiceae... Romae ἐν... || et cum καὶ ἐν ᾧ ||
 noster amicus δὲν εἶναι γνωστὸν τίνα ὑπαινίσσεται ὁ Κικέρων ἐν-
 ταῦθα. || nomen duarum legionum τὸ ὄνομα μόνον (ὅχι πραγματικῶν
 δηλ.) δύο λεγεώνων. || exilium γεν. πληθ. τοῦ exilis (καὶ τούτων) ἀσ-
 θενῶν, ὅχι πλήρων. Ἐκαστος λεγεὼν πλήρης περιελάμβανεν 6000 στρα-
 τιώτας. || Denique haec...ἀλλὰ τέλος πάντων αὐτὰ (νὰ δικαιοδοτῶ ἐν

Ῥώμῃ ἢ νὰ ἄρχω στρατοῦ μεγάλου) δὲν τα ἐπιθυμῶ, μπορῶ νὰ τα στε-
ρηθῶ. || lucem τόπον περίβλεπτον, οἶον εἶναι τὸ ἐν Ῥώμῃ βῆμα. || sed
feram... ἐν τούτοις θὰ ὑπομείνω τὴν στέρησιν πάντων τούτων, ὅπως δυ-
νηθῶ, ἀρκεῖ μόνον νὰ μὴ παραταθῇ πέρα τοῦ ἔτους ἡ ἀνθυπατεία μου.
Ὁ Κικέρων ἀνεχώρησεν ἐκ Ῥώμης κατὰ Μάρτον ἀρχόμενον τοῦ ἔτους
51 καὶ ἐπανῆλθεν εἰς αὐτὴν τῇ 4ῃ Ἰανουαρίου τοῦ 49. Ὡστε ἐστερήθη
τῆς Ῥώμης 20 περίπου μῆνας, χωρὶς νὰ παραταθῇ οὐδ' ἐπὶ μίαν ἡμέ-
ραν ἡ ἀνθυπατεία του (31 Ἰουλίου 51 μέχρι 30 Ἰουλίου 50). Ὁ λοιπὸς
χρόνος κατηναλώθη εἰς τὴν μετάδασιν καὶ τὴν ἐπάνοδον. || sit mod an-
nuum εἶν. ὑποκείμεν. negotium (proconsulatus mei) ἀρκεῖ μόνον
ἡ ὑπηρεσία μου ὡς ἀνθυπάτου νὰ εἶναι ἐνιαυσία, ὅχι περισσότερον. || si
prorogatur ἂν παραταθῇ (πέρα τοῦ ἔτους). || actum est ἐτελείωσε,
ἐχάθηκα ! Ἡ διοίκησις τῶν Ῥωμαϊκῶν ἐπαρχιῶν ἦτο κανονικῶς ἐνιαυ-
σία, ἀλλὰ πλειστάκις παρετεινέτο πέρα τοῦ ἔτους. Τοῦ Κικέρωνος δὲν
παρετάθη διὰ τοῦτο, ὅτε ἐτελείωσε τὸ ἔτος, ἐπειδὴ δὲν εἶχεν ἔλθει διὰ-
δοχός του, παρέδωκε τὴν διοίκησιν τῆς Κιλικίας εἰς τὸν τέως ταμίαν
του Γάϊον καὶ ἀνεχώρησεν. || verum perfacile resisti potest ἀλλὰ
πολὺ εὐκόλως δυνατόν νὰ γίνῃ ἀντίστασις, πολὺ εὐκόλως δύναται νὰ ἀν-
τιστῇ τις εἰς ἐνδεχομένην παράτασιν τῆς ἀνθυπατείας μου. || tu modo
Romae sis ἀρκεῖ μόνον σὺ νὰ εἶσαι ἐν Ῥώμῃ.

2. Quaeris... ἐρωτᾷ, τί κάμνῶ ἐδῶ. || Ita vivam, ut... facio εἴθε
νὰ ζῶ οὕτως, ὡς μεγίστας δαπάνας κάμνω, σοῦ ὀρκίζομαι στὴ ζωὴ μου,
δαπανῶ πλείστα, δὲν φειδωλεύομαι διόλου. Παράβαλε νεώτερον ἐλληνι-
κὸν ὅρκον : Ὅσο καλὸ ἔκαμα ἐγὼ δι' αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον, ἄλλο τόσο
καλὸ νὰ βροῦν τὰ παιδιὰ μου. Φαίνεται ὅτι ὁ Ἀττικὸς εἶχε συμβουλεύ-
σει τὸν Κικέρωνα εἰς τὴν ἐπαρχίαν ποῦ θὰ πάῃ νὰ ζήσῃ βίον ὅχι φει-
δολόν, νὰ ζήσῃ καλὰ χωρὶς νὰ λυπᾶται νὰ ξοδεύῃ. || hoc instituto εἰς
αὐτὸν τὸν τρόπον τοῦ ζῆν. || abstinentia ἐγκράτεια, ἀποχὴ ἀπὸ κατα-
πιέσεων ἀργυρολογίας. || ex praeceptis tuis σύμφωνα μὲ τὰς ἰδικὰς σου
συμβουλάς. || ut verear (τόσον) ὥστε νὰ φοβοῦμαι || ne... sit μήπως
ἐκεῖνα τὰ χρήματα, **ποῦ ἀντήλλαξα πρὸς σέ**, ἀναγκασθῶ νὰ πληρώσω
διὰ νέου δανείου. || illud quod tecum permutavi ἀπερχόμενος ὁ Κι-
κέρων ἐκ Ῥώμης ἔλαβε παρὰ τοῦ Ἀττικοῦ εἶδος ἐπιταγῆς χρηματικῆς
ἢ συναλλαγματικῆς, τὴν ὁποίαν νὰ ἐξαργυρώσῃ ἐν Κιλικίᾳ, καὶ ἐξηργύ-
ρωσε πράγματι. Ἀλλὰ διὰ τὴν παρὰ τοῦ Ἀττικοῦ ληφθεῖσαν ἐπιταγὴν
ἢ συναλλαγματικὴν δὲν ἔδωκε πρὸς αὐτὸν χρήματα· ἐπομένως ἔμεινεν

ὑφειλέτης πρὸς αὐτὸν διὰ τὸ ποσὸν τῆς ἐπιταγῆς· ἐπειδὴ δέ, ὡς λέγει, ἐξώδεκε πολλὰ ἐν Κιλικίᾳ καὶ δὲν ἀπεσταμίευσεν τίποτε, ἐκφράζει τὸν φόβον ὅτι θὰ εὑρεθῇ εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ συνάψῃ νέον δάνειον, διὰ νὰ πληρῶσῃ τὸ πρὸς τὸν Ἀττικὸν χρέος τοῦ (*versuram facere* συνάπτειν δάνειον εἰς πληρωμὴν παλαιοῦ χρέους, *versurā solvere* πληρώνειν παλαιὸν χρέος διὰ νέου συναπτομένου δανείου). Ὁ Κικέρων δὲν κατεπίσσε δι' ἀργυρολογίας τὴν ἐπαρχίαν ἣν διόκησεν, ὡς ἔκαμον καὶ ἄλλοι Ῥωμαῖοι διζικηταὶ ἐπαρχιῶν, παρανόμως ἀργυρολογοῦντες, καὶ ὁ ἐν Κιλικίᾳ προκάτοχος αὐτοῦ Appius Claudius. Οὕτως ὁ Κικέρων ἐφείλκυσεν ἐφ' ἑαυτὸν εὐθύς ἀπὸ τῆς ἀφίξεώς του τὴν ἐκτίμησιν πάντων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἐκείνῃ πολιτῶν. || Appi (Claudii) vulnera τὰς πληγὰς (τῆς ἐπαρχίας) τὰς ὁποίας εἶχεν ἀνοίξει ὁ Ἄππιος Κλαύδιος διὰ τῆς καταπιστικῆς διοικήσεώς του. || non refrico δὲν ἀναξάινω (διὰ νέας, ἰδικῆς μου, παρανόμου ἀργυρολογίας). || oculi παθητ. ἀπαρ. ἐνεστ. τοῦ occulo ἀποκρύπτω.

3. Laodiceā ἐκ Λαοδικείας. || iter faciebam ἐπορευόμην. || cum has litteras dabam ὅταν παρέδιδα αὐτὴν τὴν ἐπιστολὴν μου εἰς τὸν κομιστὴν (tabellarius) νὰ σοῦ τὴν φέρῃ. || in castra εἰς τὸν στρατόπεδον, τὸ ὅποιον εὑρίσκειτο εἰς τὴν Λυκαονίαν. || inde ἐντεῦθεν, δηλ. ἐκ τοῦ στρατοπέδου. || ad Taurum cogitabam διανοοῦμην νὰ πορευθῶ πρὸς τὸν Ταῦρον (τὸ ὄρος καὶ τὴν χώραν τὴν κατ' αὐτό). Οἱ παρατατικοὶ faciebam-dabam-cogitabam κατὰ τὴν ἐν ἐπιστολαῖς χρῆσιν ἀντὶ ἐνεστώτων facio-do, cogito. || ut cum Moeragene... ἵνα, συνάψας μάχην πρὸς τὸν Μοιραγένη, ἐὰν θυνῇ, δώσω πέρασ εἰς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ δούλου σου. Δούλος τις τοῦ Ἀττικοῦ εἶχε δραπετεύσει καὶ καταφύγει πρὸς τὸν Μοιραγένη, ἀρχηγὸν ληστρικῆς τινος συμμορίας, ἣ ὁποία εἶχε κρησφύγετον εἰς τὰ ὄρη τῆς Κιλικίας. || signis collatis ἀφαιρ. ἀπόλ. signa conferre συνάπτειν μάχην. || decido de aliquo κρίνω περὶ τινος ὀριστικῶς καὶ θέτω τέρμα εἰς τὴν ὑπόθεσιν του. || clitellae bovi sunt impositae τὸ σαμάρι ἐτέθη ἐπάνω εἰς βοῦν (παροιμία), τ. ἔ. ἀνετέθη ὑπόθεσις (διεξαγωγή πολέμου) εἰς ἄνθρωπον (ἐμὲ) ἀκατάλληλον, ἐζήτησαν ἀπὸ μένα πρᾶγμα διὰ τὸ ὅποιον δὲν εἶμαι κατάλληλος. Ἡ παροιμία λέγεται καὶ συντομώτερον bos clitellas (ἐνν. portat ἢ fert) βοῦς σάγμα φέρει. || feremus θὰ τὸ ὑπομείνωμεν. || Modo... adsis ad tempus ἀρκεῖ μόνον νὰ μὴ παραταθῇ πέρα τοῦ ἔτους· ἂν μὲ ἀγαπᾷς φρόντισε καὶ σὺ νὰ εἰσαι ἐν καιρῷ παρὼν ἐν Ῥώμῃ. || ut senatum... excites ἵνα ἐξε-

γείρης ὁλόκληρον τὴν σύγκλητον (νὰ μὴ παραταθῇ ἡ ἀνθυπατεία μου).

|| *res publica* τὰ ἐν τῇ πολιτείᾳ συμβαίνοντα. || *cura ut mihi nota sit* φρόντιζε νὰ μοῦ εἶναι γνωστά. || *cum constitero* ὅταν θὰ ἔχω ἐγκατασταθῇ. Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην γράφει ὁ Κικ., ὡς λέγει ἀνωτέρω ὁ Ἰδιος, *cum iter Laodiceam faciecat*. || *redditum iri* θὰ σοῦ παραδοθῶν. || *publicanorum* ἡ εἰσπραξίς τῶν διαφόρων φόρων καὶ προσόδων ἐδίδετο συνήθως εἰς ἐνοικιαστὰς (*publicanos*), ὡς καὶ παρ' ἡμῖν συμβαίνει. Οἱ ἐνοικιασταὶ ἀπετέλουν πολλάκις ἐταιρείας (*societates publicanorum*), ὧν οἱ διευθυνταὶ ἐκαλοῦντο *magistri*. || *per magistros scripturae et portus* διὰ τῶν διευθυντῶν τῶν ἐνοικιαστῶν τοῦ φόρου τῶν δημοσίων νομῶν καὶ τῶν λιμενικῶν *scriptura* ὁ φόρος ὁ ἐκ τῶν δημοσίων νομῶν (λειθαδίων), αἱ ὁποῖαι *pascua publica* ἐκαλοῦντο. || *portus*=*portorii*, τοῦ λιμενικοῦ φόρου.

Εἰς τὴν ἐνάτην ἐπιστολὴν (ad Att. VI. 9).

Ἔσταλξ ἐξ Ἀθηνῶν ὑπὸ τοῦ Κικέρωνος, ἐπιστρέφοντος ἐκ τῆς Κιλικίας (ἰδὲ προηγουμένην ἐπιστολὴν) τῇ 15ῃ Ὀκτωβρίου τοῦ 50 π.Χ. In Piraeae cum exissem ἐξελθὼν εἰς Πειραιᾶ. Ὁ Ἀττικὸς ἔφεξε τὸν Κικέρωνα, διότι ἐδῶ εἶπεν in Piraeae, ἅψ' οὐ εἶναι πόλις καὶ ἔπρεπε νὰ εἴπῃ Piraeae, ἄνευ τῆς in· δικαιολογούμενος δὲ ὁ Κικέρων εἰς ἄλλην ἐπιστολὴν τοῦ λέγει ὅτι θεωρεῖ τὸν Πειραιᾶ τόπον, ὄχι πόλιν. || *cum exspectassem* ἐπειδὴ εἶχον ἀναμείνει. || *obsignatam* ἐσφραγισμένην, πρὶν δηλ. ἀκόμη νὰ τὴν ἀποσφραγίσω. || *brevitatem* (τὴν μικρότητα, ἰσχύνητα. εὐτέλειαν). Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Ἀττικοῦ καὶ κακογραφημένη ἦτο ἐσωτερικῶς (*σύγχυσιν* *litterularum*) ἕνεκα τοῦ πυρετοῦ, ὅψ' οὐ κατείχετο ὁ Ἀττικὸς, ὅτε ἔγγραφεν αὐτὴν, καὶ ἐξωτερικῶς ἦτό πως παρημελημένη, καὶ ἐφαίνετο μικρά, πρόχειρος καὶ βεδιασμένη. Ὁ Κικέρων ἐξεπλάγη καὶ ἀπὸ τὸ ἐξωτερικὸν τῆς ἐπιστολῆς, μόλις εἶδεν αὐτὴν ἀκόμη ἐσφραγισμένην, καὶ πάλιν ἀφοῦ ἤνοιξεν αὐτὴν. || *litterularum*... Ὁ Ἀττικὸς συνήθως (*ut solent esse*) ἔγραφε γράμματα μικρά (*litterularum* κομψὰ καὶ καθαρὰ (*compositissimae*—*clarissimae*), ἀλλὰ τότε ἕνεκα τοῦ πυρετοῦ τὰ γράμματα τοῦ ἦσαν πολὺ κακὰ, διότι ἔτρεμε τὸ χέρι του, ὅταν ἔγραφε. || *ne multa* (*loquar*) νὰ μὴ τα πολυλογῶ. || *percussus vehementer, nec magis quam debui* ταραχθεὶς σφόδρα καὶ ὄχι περισσότερον ἀπὸ ὅσον ὦφειλα νὰ ταραχθῶ. Τὸ *vehementer*

δεικνύει ὅτι ὤφειλε ὁ Κικ. νὰ ταραχθῇ καὶ ἐταράχθῃ σφόδρα. || quaero ex Acasto ζητῶ πληροφορίας ἀπὸ τὸν Ἄκαστον, πῶς ἦσουν. || ille... ἐνν. respondit... ὁ Ἄκαστος ἀπεκρίθη εἰς τὸν Κικέρωνα ὅτι καὶ ὁ ἴδιος ὁ Ἀττικὸς ἐνόμιζεν ὅτι δὲν εἶχε τίποτε σοβαρὸν (tibi visum esse) καὶ αὐτὸς ὁ Ἄκαστος ἀντελήφθη (sibi visum esse) καὶ ἀπὸ τοὺς οἰκείους τοῦ Ἀττικοῦ ἤκουσε τοιοῦτους λόγους (ita se domi ex tuis audisse), ὥστε νὰ μὴ φαίνεται τι κακόν (ut nihil esse incommode). || id ἀντικείμεν. τοῦ adprobare ὑποκείμεν. τοῦ videbatur adprobare εἶναι (illud) quod erat in extremo (=in extrema parte tuae epistulae). Εἰς τὸ τέλος τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἔγραψεν ὁ Ἀττικὸς ὅτι τὴν ἐπιστολὴν τοῦ ἔγραψεν ἔχων μικρὸν πυρετὸν (febriculam) || sed tamen deamavi ἀλλὰ ὅμως ὑπερευχαριστήθην. || quod nihilo minus... ὁ Κικέρων ἐλυπήθη διὰ τὸν πυρετὸν τοῦ φίλου, ὑπερευχαριστήθη, ὅμως ἀφ' ἐτέρου, διότι ὁ φίλος τοῦ μὲ ὅλον τὸν πυρετὸν (nihilo minus) τοῦ ἔγραψεν ἰδιοχείρως (tua manu) τὴν ἐπιστολὴν. || Quare... ἐκ τοῦ ὅτι ὁ φίλος τοῦ ἔγραψεν ἰδιοχείρως, ὅχι μόνον ὑπερευχαριστήθη, ἀλλὰ καὶ ἤκασεν ὅτι δὲν ἦτο σοβαρὸν τι τὸ νόσημα· διὸ κρίνει καλὸν νὰ τελειώσῃ τὸν περὶ αὐτοῦ λόγον ἐκφράζων μόνον τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν πεποιθήσιν ὅτι ἡ σύνεσις τοῦ φίλου καὶ ἡ ἐγκράτεια θά τοῦ ἔχουν ἤδη ἀποδώσει τὴν ὑγείαν. || **Παραφύλαξον... αὐτότατα.** Ὁ Κικέρων ἀπερχόμενος εἰς Κιλικίαν εἶχεν ἀναθέσει εἰς τινὰ **Φιλότιμον**, ἐπελεύθερον τῆς Τερεντίας, τὴν διεύθυνσιν τῆς περιουσίας τοῦ ὑπὸ τὴν ἀνωτέραν τοῦ Ἀττικοῦ ἐπίβλεψιν. Ἀλλ' ὁ Φιλότιμος τοὺς λογαριασμοὺς, τοὺς ὁποίους παρουσίασε, τῆς διαχειρίσεώς του, εἶχε σφόδρα ταραξεί—ἀνακατώσει (**φυρατῆς**, ἐκ τοῦ φυράω=ἀνακατώνω), ἵνα συγκαλύψῃ καταχρήσεις του. || Hanc... hereditatem αὐτὴν τὴν (εἰς ἐμὲ τώρα ἀνήκουσαν) κληρονομίαν. Κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ Κικέρωνος ἀπέθανεν ὁ φίλος αὐτοῦ Precianus νομομαθὴς (iurisconsultus), καὶ ἐκληροδότησε τὴν μικρὰν περιουσίαν τοῦ εἰς αὐτόν. Ταύτην τὴν περιουσίαν παρακαλεῖ τώρα ὁ Κικέρων τὸν Ἀττικὸν νὰ μὴ ἀφήσῃ διόλου νὰ τὴν ἐγγίσῃ ὁ Φιλότιμος (prorsus ne attingat). Τὸν Φιλότιμον δὲν ὀνομάζει ὁ Κικέρων, ἀλλὰ ὑπαινίσσεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ διὰ τῆς λέξεως **φιλοτιμίαν**, ἣν μετεχειρίσθη ἀντὶ τοῦ **φιλαργυρίαν** τὸ **αὐτότατα** (**αὐτότατος**) σημ. ἐντελῶς **μόνος σου**, χωρὶς νὰ ἐμπιστευθῇ εἰς ἄλλον τινά. || magno dolori δοτ. τοῦ κατηγορουμένου=μεγάλῃ θλίψει. || hominem δηλ. Precianum. || procura φρόντισε. || quantulacunque est ὅσονδήποτε μικρὰ καὶ ἂν εἶναι. || ille δηλ. ὁ

φουρατής (Φιλότιμος). || *dices* ένν. *illi*, δηλ. τῷ φουρατῇ. || *nummos mihi opus esse* ὅτι ἔχω ἀνάγκην χρημάτων· ἀπαρέμφ. πρότασις ἐξηρτημένη ἀπὸ τοῦ *dices*· ὡς ἀνεξάρτητος θὰ ἐξεφέρετο : *nummi mihi opus sunt*. || *triumphi* : ἡ σύγκλητος εἶχε ψηφίσει ὑπὲρ τοῦ Κικέρωνος νὰ τελέσῃ θρίαμβον (*supplicationem*, δηλ. εὐχαριστήριον τελετὴν ἐν τῷ ναῷ). || *in quo* ένν. *triumpho*. || **κενὸν**=κοῦφον, κενόδοξον. || *in expetendo* ένν. *triumpho*=ἐν τῷ ζητῆσαι αὐτὸν (τὸν θρίαμβον). || **ἀτυφον**=οὔτε (ἄγαν) μετριοφρονα. || *in abjiciendo* (*triumpho*) ἐν τῷ ἀπορρίψαι αὐτὸν (αὐθορμήτως παρεχόμενον ὑπὸ τῆς συγκλήτου) || *fratri (meo)* δηλ. τῷ Κοίντῳ Κικέρωνι. Ὁ Κικέρων ἀπερχόμενος ἐκ τῆς ἐπαρχίας Κιλικίας ἐπέστρεψε τὴν διοίκησιν αὐτῆς εἰς τὸν τέως ταμίαν τοῦ Γάϊου Καίλιον, ὃχι εἰς τὸν ἀδελφόν του. 3. **Ἐπέχειν**=*dubitare*, ἀμφιβάλλειν. || *si esset quidquam, cur...* ἐάν ᾤκηρχε λόγος τις διὰ τὸν ὁποῖον... || *placeret* ἐδόκει (καλόν). || **ἀθέτησις**=ἀποδοκιμασία, **ἐποχή**=ἀμφιβολία. || *de Q (uinto) Cicerone puero* περὶ τοῦ παιδὸς Κοίντου Κικέρωνος τ. ἔ. τοῦ υἱοῦ τοῦ Κοίντου Κικέρωνος, ἀδελφοῦ τοῦ ῥήτορος. || *neutiquam* μηδαμῶς. || **τοῦμὸν ὄνειρον ἐμοί**, δηλ. λέγει· παροιμία ὑποσημαίνουσα ὅτι ἄσκοπον ἐνέργειαν κάμνομεν συμβουλευόντες τινα νὰ πράξῃ τι, ὅπερ αὐτὸς μόνος, ἀφ' ἑαυτοῦ, ἄνευ τῆς ἰδικῆς μας συμβουλῆς κάλλιον γνωρίζει νὰ κάμνῃ καὶ κάμνει. || *eadem omnia...* τὰ ἴδια ὅλα εἶδομεν (ὄνειρα), ὡς ἐὰν εἴχομεν συνομιλήσει. || *non fuit aliter faciendum* δὲν παρέστη ἀνάγκη νὰ πράξωμεν ἄλλως. || **ἐπιχρονία ἐποχή** tua=διαρκὲς ἀλφιβολία ἰδική σου. || *dubitatio* (nos) liberavit ἀπήλλαξεν ἡμᾶς τῆς ἀμφιβολίας.

4. *Postero die*, δηλ. *postridie idus Octobres*, τῇ 16ῃ Ὀκτωβρίου· τῇ 15ῃ Ὀκτωβρίου, *id. Oct.* παρέδωκε τὴν παροῦσαν ἐπιστολὴν τῷ Σαυφηνίῳ, νὰ τὴν φέρῃ εἰς τὸν Ἀττικόν. Τὴν ἐπομένην θὰ ἔγραφε μακροτέρως ἵσως ἐπιστολὰς καὶ τακτικωτέρας· ὥστε ἦτο περιττὴ ἡ παροῦσα· ἀλλὰ, λέγει ὁ Κικέρων, δὲν ἦτο ὀρθὸν νὰ ἔλθῃ ὁ *noster Saufeius* καὶ νὰ μὴ φέρῃ ἐπιστολὴν μου πρὸς σέ. Ἐπιστρέφων ὁ Κικέρων ἐκ Κιλικίας εἰς Ῥώμην παρέμεινεν εἰς πολλοὺς διαμέσους σταθμούς, καὶ ἐδέησε νὰ στείλῃ ἐπιστολὰς καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ἐπιστροφὴν του πρὸς τοὺς ἐν Ῥώμῃ φίλους του καὶ νὰ ζητῇ καὶ ἀποκρίσεις εἰς αὐτάς. || *de Tulliola...* ἡ θυγάτηρ τοῦ Κικέρωνος *Tullia*, μετὰ τὸν πρόωρον θάνατον τοῦ πρώτου αὐτῆς μνηστῆρος Καλπορνίου Πείσωνος, ἐμνηστεύθη τὸν Φούριον Κρασσίπυδα, καὶ μετὰ τοῦτον, παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ πατρὸς.

της, τὸν Πόπλιον Κορνήλιον Δολαβέλλαν, ὅχι καλῆς φήμης νέον, μικρότερον δὲ τῆς Τολλίας κατὰ 7 ἔτη || quam (rem publicam) praevideo in summis periculis : σχεδὸν ἅμα τῇ ἐπανόδῳ τοῦ Κικέρωνος ἐκ Κιλικίας ἐκηρύχθη ὁ ἐμφύλιος μεταξὺ Πομπηίου καὶ Καίσαρος πόλεμος. || de censoribus... ὁ τιμητὴς Ἀππίος Κλαύδιος ἡγωνίζετο καὶ ἐπέμενε νὰ κωλύσῃ διὰ νόμου τὴν πολυτέλειαν τῶν ἀγαλμάτων καὶ τῶν εἰκόνων (signis·tabulis) καὶ περὶ τούτου ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ εἰσήγησις εἰς τὴν σύγκλητον. || referaturne ἂν γίνεταί εἰσήγησις εἰς τὴν σύγκλητον. || Caesar... quattuor ἐνν. adducturus erat ἔμελλε νὰ ὀδηγήσῃ. || Placentia πόλις ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Πάδου || quid nobis futurum est? τί θὰ γίνωμε ἑμεῖς (μὲ τὴν ἀπέναντι ἀλλήλων στάσιν τοῦ Καίσαρος καὶ τοῦ Πομπηίου); || In arce Athenis ἐν ἀκροπόλει, ἐν Ἀθήναις. || statio mea ὁ ἐμὸς σταθμός. Παρέμεινε λοιπὸν καὶ ἐν Ἀθήναις ὁ Κικέρων ὀλίγας ἡμέρας.

Εἰς τὴν 10ην ἐπιστολὴν (ad Att. XII. 9).

Ἐγράφη ἐν Φορμιανῷ (Formianum) τῷ 50 π. Χ., κατὰ τινὰ τῶν τελευταίων ἡμερῶν τοῦ Δεκεμβρίου. Τὸ Formianum ἦτο κτῆμα παρὰ τὴν πόλιν Formiae, κατεμένη ἐν Λατίῳ εἰς τὴν νοτιοδυτικὴν παραλίαν αὐτοῦ. Ἐν τῷ Φορμιανῷ παρέμεινε ἐπίσης ὁ Κικέρων ἐπιστρέφων ἐκ Κιλικίας (ἴδὲ τὰς δύο προηγουμένας ἐπιστολάς). Ἐχρονотρίβει εἰς τοὺς μεταξὺ σταθμοὺς διὰ νὰ φθάσῃ εἰς Ῥώμην τῇ 3ῃ Ἰανουαρίου, ἡμέρᾳ τῶν γενεθλίων του, ἵνα κατ' αὐτὴν τελέσῃ τὸν θρίαμβόν του. Ἐπεβραδύνθη ὅμως ἢ εἰς Ῥώμην ἄφιξις του κατὰ μίαν ἀκόμη ἡμέραν (4 Ἰαν. 49).

1. Cotidiene... «*Λοιπὸν πρέπει καθ' ἡμέραν νὰ λαμβάνω παρὰ σοῦ ἐπιστολάς*»· ἔγραφεν ὁ Ἀττικὸς πρὸς τὸν Κικέρωνα· καὶ ὁ Κικ. ἀπαντᾷ : καθ' ἡμέραν, ἀρκεῖ νὰ ἔχω ἄνθρωπον, μὲ τὸν ὅποιον νὰ σου στέλλω αὐτάς» (si habebō cuīdem cotidie). || «*At iam ipse ades ἀλλὰ τώρα ἔρχεσαι πλέον μόνος σου*», τοῦ γράφει ὁ Ἀττικός, τότε θὰ παύσω νὰ σου γράφω, ἀπαντᾷ ὁ Κικ., ὅταν θὰ ἔχω ἔλθει. Ἡ συχνὴ ἀλληλοῤῥαφία δεικνύει καὶ τὴν χαρὰν τοῦ Κικέρωνος διὰ τὴν ἐπάνοδόν του εἰς Ῥώμην, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀγάπην πρὸς τοὺς φίλους του. Πρὸς τὸν Ἀττικὸν μόνον κατὰ τὸ διάστημα τῆς εἰκοσαμήνου ἐκ Ῥώμης ἀπουσίας του ἔστειλε περὶ τὰς 40 ἐπιστολάς, αἵτινες διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἶναι πάρα πολλαί, λαμβανομένου ὅπ' ὄψιν ὅτι καὶ ἡ γραφικὴ ὕλη δὲν

ἦτο τόσον ἄφθονος, ὅσον σήμερον, καὶ ἡ δυσκολία περὶ τὴν ἀποστολὴν αὐτῶν ἦτο πολὺ μεγάλη. || *Uti*as, δηλ. *litteras*, μίαν ἐπιστολὴν. || *a te* ἀπὸ μέρους σου, ἰδικὴν σου ἐπιστολὴν πρὸς ἐμέ. || *ad bustum Basili* παρὰ τὸ μνημεῖον (*monumentum*) τοῦ Βασιλείου (ἀγνώστου ἡμῖν). *Bustum* (παρὰ τὸ *amb-ūro*, κατὰ ψευδῆ χωρισμὸν *am-buro*—περικαίω σημαίνει α') τὸ κεκαυμένον σῶμα τοῦ νεκροῦ, β') τὸν τόπον ἐν ᾧ ἐκάθη, τὴν πυράν, γ') τὸν τάφον ἐν ᾧ ἐτέθη, δ') τὸ μνημεῖον τὸ ἐπὶ τοῦ τάφου, ε') τὴν προτομὴν (ἄγαλμα) (γερμ. *Büste*, γαλλ. *buste*). σήμερον σημαίνει καὶ τὸν στηθόδεσμον—μποῦστον *busto*. Τὸ *Bustum Basili* ἦτο ἐξω τῆς πόλεως, *ad urbem*, παρὰ τὴν Ἀππίαν ὁδόν· ὁ τόπος ἦτο κατάλληλος εἰς ἐνέδραν καὶ πολλὰ κακουργήματα εἶχον γίνεσθαι ἐκεῖ. || *Videbis igitur...* ἂψ' οὐ ἐχάθη ἡ ἐπιστολὴ ἐκείνη, λέγει, θὰ ἰδῇς (θὰ κρίνῃς), μήπως ἦτο γραμμένον εἰς αὐτὴν τίποτε τὸ ὁποῖον πρέπει ἐγὼ νὰ γνωρίζω (καὶ θὰ μου γράψῃς πάλιν). || *et simul διευκρινήσεις...* καὶ συγχρόνως εἰς τὴν ἐπιστολὴν σου θὰ μου διευκρινήσῃς τὸ ἐξῆς πολιτικὸν ζήτημα (τὸ κατωτέρω). || Τὸ πολιτικὸν πρόβλημα, τοῦ ὁποῖου ὁ Κικ. ζητεῖ ἀπὸ τὸν Ἀττικὸν τὴν λύσιν, εἶναι τὸ ἐξῆς : Ποῖον εἶναι τὸ μικρότερον κακόν, τὸ ὁποῖον δύναται νὰ πάθῃ ἡ πολιτεία, ἵνα ἐξέλθῃ ἐκ τῆς κρίσιμωτάτης καταστάσεως, εἰς τὴν ὁποίαν περιήγαγον αὐτὴν αἱ ἀξιώσεις τοῦ Καίσαρος ἂψ' ἐνὸς καὶ ἂψ' ἐτέρου τοῦ Πομπηίου καὶ τῆς συγκλήτου. Τὰ κακὰ ἀπαριθμεῖ κατωτέρω. || *cum sit necesse* ἂψ' οὐ εἶναι ἀνάγκη. || *haberi Caesaris rationem* (*comitiis*) νὰ ληφθῇ ὅπ' ὅψιν κατὰ τὰς προσεχεῖς ὑπατικὰς ἀρχαιρεσίας (Ἰούλ. 49), ἡ ὑποψηφιότης τοῦ Καίσαρος. || *illo* (*Caesare*) *exercitum...* *obtinente* ἐκείνου διατηροῦντος τὸν στρατὸν αὐτοῦ (ἐν Γαλατία). || *vel per senatum* εἴτε διὰ τῆς συγκλήτου (μὴ ἀποστελλούσης διάδοχον). || *vel per tribunos pl.* εἴτε διὰ τῶν (φίλων τοῦ) δημάρχων (κυροῦντων νόμον, δι' οὗ νὰ παρατείνεται ἡ διοίκησις αὐτοῦ) || *aut persuaderi Caesari* ἢ νὰ πεισθῇ ὁ Καίσαρ. || *provinciam* ἡ διοίκησις τοῦ Καίσαρος ἐν Γαλατία ἔληγε τῇ 1 Μαρτίου τοῦ 49, ἀλλ' αὐτὸς ἐπεθύμει νὰ παραμείνῃ ἐν τῇ διοίκησει μέχρι τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν θὰ ἀνελάμβανε τὴν ὑπατείαν, 1 Ἰανουαρ. 48, ἐὰν ἐξελέγετο ὕπατος. Οἱ ἀντίπαλοι ἰσχυρίζοντο ὅτι δὲν ἐπιτρέπετο νὰ ληφθῇ ὅπ' ὅψιν ἡ ὑποψηφιότης τοῦ Καίσαρος ἀπόντος ἐκ Ῥώμης. || *haberi comitia* νὰ ἐνεργηθῶσιν ἀρχαιρεσίαι. || *si per tribunos plebei non patitur* (*haberi comitia sine sua ratione*) *et tamen quiescat* ἐὰν δὲν θέλῃ νὰ ἀνεχθῇ νὰ ἐνεργηθῶσιν ἐκλογαὶ ματαιῶν αὐτὰς διὰ τῶν φίλων

του δημάρχων, ἀλλ' ὅμως νὰ ἡσυχάζῃ (νὰ μὴ κινή πόλεμον κατὰ τῆς πό-
λεως) || rem adduci ad interregnum τὸ πρᾶγμα νὰ καταλήξῃ εἰς μεσο-
βασίλειαν. Ἄν δι' οἰονδήποτε λόγον δὲν ἐγίνοντο ἐκλογαὶ τῶν ἀνωτέρω ἀρ-
χόντων (ὀπάτων, στρατηγῶν) μέχρι τῆς 1 Ἰανουαρίου, ἐπειδὴ οἱ ἄρχοντες
τοῦ προηγουμένου ἔτους ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ καταθέσουν τὴν ἀρχὴν
τὴν 31 Δεκεμβρίου, ἵνα μὴ μείνῃ ἡ πόλις ἄνευ ἀνωτέρων ἀρχόντων,
καθίστατο **μεσοβασίλεια**, (interregnum), καθ' ἣν ἤρχεν εἰς μεσοβασί-
λειᾶς ἐπὶ 5 ἡμέρας, μετὰ τοῦτον ἄλλος μεσοβασίλειᾶς ἐπὶ ἄλλας 5 καὶ
οὕτω καθέτης, ἕως νὰ γίνουν ἐκλογαὶ τακτικῶν ἀρχόντων. || exercitum
adducat ἐνν. in urbem (κατὰ τῆς πόλεως). || armis cum eo con-
tendere δι' ὅπλων ν' ἀγωνισθῶμεν, νὰ πολεμήσωμεν πρὸς αὐτὸν (τὸν
Καίσαρα)· τὸ ἀπαρέμφ. contendere, ὡς καὶ τὰ προηγούμενα (aut) ha-
beri (aut) persuaderi (aut) haberi (comitia) (aut) adduci—ἐπίσης
καὶ τὰ κατωτέρω facere, ire, εἶναι ὑποκείμενα τῆς ἐν ἀρχῇ ἀπροσώπου
φράσεως sit necesse. || nobis... paratis ἀφαιρ. ἀπόλ.—ἡμῶν ἦττον
(οὕτω καλῶς) παρεσκευασμένων. || tum cum... impetratum non sit
(ut ratis Caesaris comitiis habeatur) τότε, ὅτε δὲν θέλει ἐπιτευχθῇ
(ὅπως ὁ Καίσαρ ληφθῇ ὑπ' ὅψιν)· || comitiis τῇ τῶν ἀρχαιρεσιῶν ἡμέρᾳ.
|| ut e lege ratio (eius comitiis) habeatur ὅπως συμφώνως πρὸς τὸν
νόμον ληφθῇ ὑπ' ὅψιν ἢ ὑποψηφιότης αὐτοῦ καίπερ ἀπόντος, κατὰ τὰς
ἀρχαιρεσίας. || e lege οἱ φίλοι τοῦ Καίσαρος ἐν ἔτει 52 τῇ συνδρομῇ τοῦ
Πομπηίου εἶχον ἐπιτόχει νὰ ψηφισθῇ νόμος ἐπιτρέπων αὐτῷ (Καίσαρι)
νὰ ἐκθέσῃ ὑποψηφιότητα καίπερ ἀπών· ἀλλὰ τὸν νόμον αὐτὸν δὲν ἐθεώ-
ρουν ἰσχύοντα τώρα οἱ ἀντίπαλοί του. || additā causā ὁ Καίσαρ ἠδύ-
νατο νὰ πολεμήσῃ κατὰ τῆς συγκλήτου εἴτε διὰ μόνην τὴν αἰτίαν ὅτι
δὲν ἐλαμβάνετο ὑπ' ὅψιν κατὰ τὰς ἀρχαιρεσίας (aut hanc unam ob cau-
sam, quod ratio non habeatur) εἴτε ἀκόμη καὶ διότι ἴσως δῆμαρχός
τις (φίλος του) στιγματισθεὶς ἢ ἄλλο τι παθὼν ὑπὸ τῆς συγκλήτου ἤθελε
καταφύγει πρὸς αὐτὸν (aut additā causā, si forte... confugerit). Οἱ
δήμαρχοι ἐστιγματίζοντο (notatus), ἐὰν ἡ σύγκλητος ἀπεφαίνετο περὶ
αὐτῶν ὅτι ὅσα εἶχον πράξει ἦσαν ἐναντίον τῆς πολιτείας (ea quae fecis-
sent contra rem publicam facisse)· περιωρίζοντο δὲ (circum scriptus),
ἐὰν ἡ σύγκλητος καθόριζε τὰ ὅρια τῆς ἐνεργείας αὐτῶν καὶ προσέθετεν
ἐν τέλει: si quis aliter fecerit, is contra rempublicam faciet ἢ
is in hostium numero habeatur. Τέλος κατηργοῦντο (sublatus) οἱ
δήμαρχοι, ἐὰν ἡ σύγκλητος ἐξέδιδε τὸ λεγόμενον senatus consultum

ultimum : videant, ἢ dent operam consules, ne quid res publica detrimenti capiat, δι' οὗ συγκλητικοῦ δόγματος οἱ ὕπατοι ἐλάβανον ἀπόλυτον, **δικτατορικὴν**, ἐξουσίαν, πάντων τῶν ἄλλων ἀρχόντων καταργουμένων ἢ ἐκτελούντων μόνον διαταγὰς τῶν ὑπάτων. || **circumscriptus** περιορισθεὶς ἐν τῇ ἐνασκήσει τῆς ἐξουσίας του. || **sublatus** καταργηθεὶς, παυθεὶς. || **dicensve** ἢ ἂν ἔλεγε (χωρὶς νὰ εἶναι τοῦτο ἀληθές). || **suscepto autem bello...** ἀναληφθέντος δὲ τοῦ πολέμου (ὅφ' ἡμῶν)· ὁ Κικέρων καὶ ἄλλοι ἀριστοκρατικοὶ συνετάσσοντο μετὰ τοῦ Πομπηίου κατὰ τοῦ Καίσαρος. Ὁ Κικέρων λέγει : καὶ ἂν ἀναδεχθῶμεν τὸν πόλεμον (**suscepto bello**), γεννῶνται ὑποζητήματα ἄλλα, δηλ. ἂν πρέπη νὰ μείνωμεν καὶ νὰ ἀμυνθῶμεν ἐν τῇ πόλει (**tenenda sit urbs**) ἢ ἐγκαταλιπόντες αὐτήν ἂν πρέπη νὰ ἐπιδιώξωμεν ν' ἀποκλείσωμεν τὸν Καίσαρα ἀπὸ τῶν ἐπιτηδείων (σίτου καὶ ἄλλων τροφῶν) καὶ τῶν ἄλλων ἐφοδίων (**ea relicta ille commeatu et reliquis copiis intercludendus sit**. || **tenenda sit—intercludendus sit** σύμπτουσις ἀντι (**sit necesse**) teneri urbem—illum intercludi. || **quorum aliquod certe subeundum est** (nobis) τῶν ὁποίων ἓν τι ὁρισμένως πρέπει νὰ ὑπομείνωμεν, ἀναπόφευκτον. || **persuaderi illi...** συμπλήρωσον : dices profecto te minimum malum putare persuaderi illi... || **descendat** συγκαταβῇ, συγκατατεθῇ || **id eum...** non facere miror καὶ παραξενεύομαι διότι (ὁ Καίσαρ) δὲν τὸ κάμνει αὐτό. || **si non obtinet, ut...** ἐὰν δὲν ὑπερισχύῃ, ὥστε νὰ ληφθῇ ὅπ' ὅφιν κατὰ τὰς ἐκλογὰς διατηρῶν τὸν στρατόν. || **ut quidam putant** ὡς τινες (οἱ περὶ τὸν Πομπήιον φιλοπόλεμοι) νομίζουσιν. || **ille** (Caesar) **consul** ἐκείνος ἐὰν γίνῃ ὕπατος. || **at sic malo...** ἀλλά, θὰ εἶπης, προτιμῶ οὕτω (νὰ γίνῃ ὕπατος ἄνευ στρατοῦ), πρὶν (νὰ γίνῃ ὕπατος) μετὰ στρατοῦ. || **aliquis** ὁ Πομπήιος. || **neque ei.. ultimum** οὐδὲ ὑπάρχει κανὲν φάρμακον κατ' αὐτοῦ. || **cedendum est** (nobis) πρέπει νὰ ὑποχωρήσωμεν... || **vide consulem iterum** (idē) φαντάσου, συλλογίσου ὕπατον δευτέραν φοράν... || **imbecillus** μολονότι ἦτο ἀσθενής (πολιτικῶς). || **Quid nunc putas?** Τί νομίζεις (ὅτι θὰ γίνῃ) τώρα, ποῦ δὲν εἶναι πλέον ἀδύνατος (**imbecillus**), ὡς ἦτο ἐν τῇ πρώτῃ του ὑπατείας : δὲν θὰ ἰσχύσῃ πλείστον ; **nonne plurimum valebit?** || **et eo consule...** (ἔχε δὲ ὅπ' ὅφιν σου) καὶ (τοῦτο ἀκόμη, ὅτι) αὐτοῦ (τοῦ Καίσαρος) ὑπατεύοντος ὁ Πομπήιος ἀπόφασιν ἀμετάτρεπτον ἔχει **Pompeio certum est**) νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν Ἰσπανίαν (ἢ ὁποία ἦτο ἐπαρχιακὴ διοίκησις αὐτοῦ). || **O rem miseram !** ὦ ! δυστοχία ! || **id ipsum**

αὐτὸ καθ' αὐτό, τὸ νὰ εἶναι ὁ Καίσαρ ὑπάτος ἐν Ῥώμῃ καὶ ὁ Πομπήιος ἐν Ἰσπανίᾳ, ἄνευ δηλ. τῶν ἐπικυλοῦθων αὐτοῦ. || quod recusari non potest ὅπερ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ τὸ ἀρνηθῇ οὐδεὶς. || iamiam gratiam τότε ἀμέσως θέλει κερδίσῃ με τὸ μέρος τοῦ τὴν μεγίστην πάντων τῶν χρηστῶν πολιτῶν (ἀριστοκρατικῶν) ἀγάπην. || Tollamus igitur hoc, quo... ἄς ἄρωμεν λοιπὸν ἐκ τοῦ μέσου (ἄς ἀποκλεισθῇ αὕτη ἡ περίπτωσις) τοῦτο, διὰ τοῦ ὁποίου λέγουσιν ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν ἐκεῖνος νὰ παρακινήθῃ εἶναι δὲ τοῦτο : **νὰ ἀφήσῃ τὸν στρατὸν, ἵνα οὕτω γίνῃ ὑπάτος.** || concedere illi id, quod... postulat νὰ ὑποχωρήσωμεν εἰς τὰς ἀναδεστάτας ἀξιώσεις ἐκεῖνου, δηλ. νὰ ληφθῇ ὅπ' ὅφιν κατὰ τὰς ἐκλογάς, καίπερ ἁπῶν καὶ τὸν στρατὸν διατηρῶν. || ut idem dicit ὡς ὁ ἴδιος ὁ Πομπήιος λέγει. || Tenuisti provinciam... ἐκράτησας σὺ, ὁ Καίσαρ, per annos decem ἀπὸ Ἀπριλίου τοῦ 58 μέχρι τέλους τοῦ 50, εἶναι ἑννέα, ὅχι πλήρη, ἔτη. Ἀλλὰ ἡ ἐπιθυμία τοῦ Καίσαρος ἦτο νὰ παραταθῇ ἡ διοίκησις τοῦ, ὥστε θὰ ὑπερέβαιναν αὕτη τὰ ἑννέα ἔτη. || per factionem διὰ στάσεως (τῶν φίλων σου). || libidinis tuae τῆς (αὐθαϊρέτου) ἐπιθυμίας σου, τοῦ γούστου σου. || fac tamen legis ἀλλ' ἔστω νόμου, ἄς ὑποτεθῇ ὅτι τὰ δέκα ἔτη ἐδόθησαν διὰ νόμον. || ut secedatur, decernitur γίνεται ἀπόφασις τῆς συγκλήτου, ἀποφασίζει ἡ σύγκλητος νὰ σταλῇ διάδοχός σου (succedatur successor) εἰς τὴν Γαλατίαν, || habe meam rationem (comitiis) λάβε με ὅπ' ὅφιν κατὰ τὰς ἐκλογάς. || Habe tu nostram (rationem) λάβε σὺ ὅπ' ὅφιν ἡμᾶς λογάριάς μας. || habeas...? νὰ ἔχῃς ; = οὐδαμῶς πρέπει νὰ ἔχῃς ἡ ὑποτακτικὴ δηλοῖ ἀπαρέσκεϊαν καὶ ἀγανάκτησιν. || invito senatu? ἀκούσης, παρὰ τὴν θέλησιν τῆς συγκλήτου ; || depugnes mecum... ἂν μὴ ἐπιτρέπῃς τοῦτο (νὰ διατηρῶ ἐγὼ, ὁ Καίσαρ, τὸν στρατὸν περισσότερον χρόνον, τότε) πρέπει νὰ πολεμήσῃς ἐναντίον μου. || Cum bonā... (θὰ ἀναγκασθῶμεν νὰ πολεμήσωμεν πρὸς σέ) μετ' ἐλπίδος βεβαίως ἀγαθῆς ἢ νὰ νικῶμεν ἢ ν' ἀποθάνωμεν ἐλεύθεροι. || ut ait idem δηλ. ὁ Πομπήιος. || Iam si... τώρα ἐὰν εἶναι ἀνάγκη νὰ πολεμήσωμεν, τοῦτο κεῖται, τοῦτο ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν περιστάσεων. || itaque te... διὰ τοῦτο λοιπὸν δὲν σὲ βασανίζω ἐπὶ τούτου τοῦ ζητήματος (δηλ. πότε καὶ πῶς θὰ πολεμήσωμεν) || adfer δὲς λύσιν τινά. || torqueor βασανίζομαι σκεπτόμενος τὴν κατάστασιν.

Εἰς τὴν 11ην ἐπιστολὴν ad Att. XIII, 52)

Ὁ Κικέρων μένων ἐν τινι παρὰ τὴν πόλιν τῆς Καμπανίας Puteolī κτήματί του (Puteolanum) ἐδέχθη τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ τῶν Κρονίων (Saturnalia), δηλ. τῇ 19ῃ Δεκεμβρίου τοῦ 45 π. Χ., ἀπροσδόκητον ἐπίσκεψιν τοῦ Καίσαρος, μετὰ τῶν σωματοφυλάκων του καὶ ἄλλης πολλῆς ἀκολουθίας, ταξιδεύοντος χάριν ἀναφυχῆς. Τὰ κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν ταύτην καὶ τὴν ὅχι μικρὰν ταραχὴν του γράφει ὁ Κικέρων πρὸς τὸν φίλον του ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ γραφείσῃ εἴτε τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ εἴτε τῇ ἐπομένῃ.

O hospitem mihi tam gravem, **ἀμεταμέλητον** ὦ ! τὸν τόσον εἰς ἐμὲ ὅχι εὐάρεστον ξένον, διὰ τοῦ ὁποίου ὅμως τὴν ἐπίσκεψιν καὶ φιλοξενίαν δὲν μεταμελοῦμαι, δὲν λυποῦμαι || fuit enim periculiunde διότι (ὁ Καίσαρ) ἦτο εἰς πολὺ καλὴν διάθεσιν, **ἦτο θαυμάσια**. Πολλάκις τὸ ῥῆμα sum συνάπτεται μετὰ ἐπιρρήματος ἐν τῇ σημασίᾳ εὐρίσκομαι, ζῶ, ὡς καὶ ἐν τῇ νέᾳ ἑλληνικῇ γλώσσῃ. || sed ἀλλὰ ἄς ἀφῶσω τὰς ἀναφωνήσεις καὶ ἄς ἔλθω εἰς τὸ θέμα μου· διὰ τοῦ sed δηλ. ἐνταῦθα δὲν δηλοῦται ἀντίθεσις πρὸς τὰ προηγούμενα, ἀλλὰ διακοπὴ ἀπότομος. || secundis Saturnalibus τῇ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ τῶν Κρονίων (18 Δεκεμβρίου). || ad Philippum εἰς τὸν οἶκον τοῦ Λευκίου Μαρκίου Φιλίππου· οὗτος ὁ Φίλιππος ἦτο β'. σύζυγος τῆς ἀνεψιάς τοῦ Καίσαρος Ἀτίας, τῆς μητρὸς τοῦ Ὀκταύτου (Αὐγούστου) || vesperi ἐπιρρ. ἐσπέρας. || completa a militibus κατελήφθη καὶ ἐπληρώθη ὑπὸ στρατιωτῶν. || ut vix triclinium... vacaret ὥστε μόλις νὰ εὐκαιρῇ (νὰ μὴ εἶναι κατεληγμένον) τὸ τρίκλινον ἢ τρίκλινιον (δηλ. ἡ αἴθουσα), ἐν τῇ ὁποίᾳ ἔμελλε νὰ δειπνήσῃ ὁ Καίσαρ. **Τρικλίνιον** ἐκαλοῦντο κυρίως αἱ τρεῖς κλῖναι μόνον, αἱ περὶ τὴν τράπεζαν τοῦ φαγητοῦ ἐν εἵδει □ τοποθετούμεναι, ἐπὶ τῶν ὀπίσθων κατεκλίνοντο οἱ εὐωχούμενοι· συνεκδοχικῶς εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ τρικλινίου περιλαμβάνετο καὶ ἡ τράπεζα αὐτή· ἔπειτα ἡ εὐωχία (πρὸς **ἀρχιτρικλίνος**—ὁ διευθύνων τὴν εὐωχίαν, ὁ ὁποῖος ἦτο συνήθως ὁ οἰκοδεσπότης) καὶ ἀκόμῃ καὶ ἡ αἴθουσα τῆς εὐωχίας, ὡς ἐνταῦθα. || quippe hominum CXXCXX (fuerunt) καθόσον ἦσαν δύο χιλιάδες ἄνθρωποι. || sum commotus ἀνησύχησα, ἐκ τούτου ἐξαρτᾶται ἡ πλαγία ἐρώτησις quid futurum esset postridie || postridie τῇ ὑστεραίᾳ (19 Δεκεμ.), καθ' ἣν θὰ ἐγευμάτιζεν εἰς τοῦ Κικέρωνος τὴν ἔπαυλιν. || Barba Cassius φίλος τις τοῦ Καίσαρος καὶ Ἀντωνίου. || subvenit συνέδραμεν, ἦλθεν ἐπίκουρος. || custodes dedit ἔδωκέ μοι φρουρούς, ἵνα κρατήσωσι

τοὺς στρατιώτας μακρὰν ἀπὸ τῆς ἐπαύλεως τοῦ Κικέρωνος· οὗτοι κατε-
σκήνωσαν ἐν ὑπαίθρῳ (castra in agro ἐνν. (posita sunt)). || villa ἐνν.
mea. || ad horam VII μέχρι τῆς 7 ὥρας, δηλ. τῆς 1 μ.μ. περίπου,
διότι οἱ Ῥωμαῖοι ἤρχιζον μετροῦντες τὰς ὥρας ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ
ἡλίου μέχρι τῆς δύσεως, ὥστε 6η ὥρα νὰ εἶναι περὶ τὴν μεσημβρίαν. ||
nec quemquam admisit ἐνν. ad se οὐδὲ ἐδέχθη τινά. || rationes
opinor cur Balbo ἐνν. confecit=πιστεύω ἔκαμε λογαριασμοὺς μὲ τὸν
Βάλβον. || Ὁ Βάλβος (L. Cornelius Balbus) ἦτο ἀπὸ τὰ Γάδειρα τῆς
Ἰσπανίας, ἔνεκα ὑπηρεσιῶν, τὰς ὁποίας προσέφερε πρὸς τὴν Ῥωμαϊκὴν
πολιτείαν, ἔγινε Ῥωμαῖος πολίτης καὶ ἐγκαταθείς εἰς Ῥώμην ἔγινεν
ἐπιφανής. Κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον ἠκολούθησε τὸν Καίσαρα, ὁ ὁ-
ποῖος ἔπειτα τοῦ ἐνεπιστεύθη τὴν διαχείρισιν τῆς περιουσίας του. || inde
ἔπειτα. || in balneum ἐνν. ist ἐπῆγεν εἰς τὸ λουτρόν (ἐν τῇ ἐπαύλει τοῦ
Κικέρωνος, παρὰ τῷ ὁποίῳ ἔπειτα καὶ ἐγευματίσεν). || de Mamurra
(πιθανῶς) περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Μαμούρρα, τοῦ διαβοήτου ἀσώτου, τὸν
ὁποῖον ὁ Καίσαρ ἐν Γαλατίᾳ εἶχε διορίσει προϊστάμενον τῶν λόχων τῶν
τεχνιτῶν (praeffectus fabrum). || unctus est ἡλείφθη μύροις. Οἱ Ῥω-
μαῖοι ἐρυνήθιζον ν' ἀλείφωνται μὲ μύρα μετὰ τὸ λουτρόν καὶ πρὸ τοῦ
γεύματος. || accubuit κατεκλίθη εἰς εὐωχίαν. || ἐμετικὴν (τέχνην) agebat
ἥσκει ἐμετικὴν τέχνην, τ. ἔ. ἔτρωγεν ὥς ἐμέσων. Πολλοὶ λαίμαργοι, ἀφ'
οὗ ἔτρωγον καὶ ἔπινον μέχρι κόρου, ἔκαμνον ἔπειτα ἐκούσιον ἐμετόν, διὰ
νὰ φάγουν καὶ πίνουν ἐκ νέου καὶ ἀπολαύσουν τοιοῦτοτρόπος νέας ἡδο-
νᾶς. Ἄλλοι πάλιν, ἀφ' οὗ ἔτρωγον μέχρι κόρου, ἔκαμνον ἐμετόν, μόνον
καὶ μόνον διὰ νὰ μὴ ὑποστοῦν τὰ κακὰ τῆς πολυφαγίας. Τοιοῦτόν τι
πρέπει νὰ δεχθῶμεν καὶ περὶ τοῦ Καίσαρος (ιδεὲ λόγ. Κικέρωνος p. reg.
Deiot. 21: cum... vomere te post cenam velle dixisses). Τὰς τοι-
αύτας ἀσχημίας φαίνεται ὅτι δὲν ἀπετροπιάζοντο οἱ φιλήδονοι Ῥωμαῖοι.
edit et bibit παρακ. || opipare sane et apparate (illum accepi) δα-
φιλῶς καὶ μεγαλοπρεπῶς ἐκείνον ὑπεδέχθη καὶ ἐφιλοξένησα. || sed...
bene cocto et condito... ἀλλὰ καὶ μὲ φαγητὸν καλῶς μαγειρευμένον
καὶ καρυκευμένον, μὲ ὁμιλίαν ὥραϊαν καί, ἂν θέλῃς νὰ μάθῃς, εὐαρέ-
στως (ἐπεράσαμε ὥραϊα). Τὸ bene cocto et condito, sermone bono
et, si quaeris, libenter εἶναι ἀπόσπασμα ἔκ τινος σατιρικοῦ ποιητοῦ
Λουκιλίου. || accepti ἐνν. sunt (ἐν ἄλλῃ αἰθούσῃ βεβαίως). || valde
copiose ἐν πολλῇ ἀφθονίᾳ, πλουσιοπαρόχως.=libertis servisque οἱ
πλούσιοι καὶ ἐπιφανεῖς Ῥωμαῖοι ταξιδεύοντές που καὶ χάριν ἀναφυχῆς

παρηκολουθοῦντο ὑπὸ πολλῶν καὶ ἐλευθέρων καὶ ἀπελευθέρων καὶ δοῦ-
λων καὶ γυναικῶν ἀκόμη (αὐλητρίδων, θεραπαινῶν κ. ἄ.) || minus lau-
tis ὀλιγώτερον κομποῖς, κάπως προστυχωτέροις || lautiores τοὺς κομ-
φοτέρους, τοὺς ὀλιγώτερον προστόχους. || Quid mula (dicam)? τί νὰ
σοῦ τα πολυλογῶ; || Homines visi sumus ἐφάνημεν (ἐδείξαμεν πὺς
εἴμεθα) ἄνθρωποι. || Hospes ὁ Καίσαρ. || non is (visus est) ὅχι τοιοῦ-
τος (ἐδείχθη). || quoi (ἀρχαία δοτική) = cui || diceres νὰ εἴπης, νὰ εἴπη
τις. || Amabo te (θά σε ἀγαπήσω, θὰ εὐχαριστηθῶ) σὲ παρακαλῶ. ||
eodem ad me (ἐνν. hospitio deverte εἰς τὸν αὐτὸν τόπον παρ' ἐμοί,
εἰς τὸν οἶκόν μου κατάλυσον, περάσετε παρακαλῶ καὶ πάλιν. || cum re-
vertebat ὅταν θὰ ἐπιτρέψης. "Ὀλὴ ἡ φράσις amabo te... revertere εἶ-
ναι τῆς λαλουμένης γλώσσης || Semel satis est εἶναι ἀρκετὸν μίαν φο-
ρὰν (νὰ φιλοξενήσῃς τὸν Καίσαρα). || **Σπουδαῖον** δηλ. πολιτικὸν ζήτη-
μα· περὶ πολιτικοῦ ζητήματος δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ λόγος μεταξὺ τοῦ
Καίσαρος καὶ τοῦ Κικέρωνος, ὁπαδοῦ τοῦ Πομπηίου. Μόνον φιλολο-
γικὰ ζητήματα (**φιλόλογα** multa) || Quid quaeris? τί ἐρωτᾷς; Μὴ σοῦ
τα πολυλογῶ (συνών. quid multa)? delectatus est et libenter fuit
εὐχαριστήθη καὶ ἐπέρασε ὥραία. || se fore... aiebat ἔλεγεν ὅτι θὰ μείνῃ·
καὶ ἐπὶ ταυτοπροσωπίας τὸ ὑποκείμενον τοῦ ἐξ ἐνεργητικοῦ ῥήματος
ἐξαρτωμένου εἰδικοῦ ἀπαρεμφάτου τίθεται κατ' αἰτιατικὴν ἐν τῇ λατινικῇ
γλώσσῃ. || ad Baias παρὰ τὰς Βαΐας. Αἱ Baiae ἦσαν μικρὰ παραλία
πόλις, ὀνομαστή διὰ τὰ θέληγντρά της τὰ φυσικὰ διὰ τὴν ἱαματικὴν δύ-
ναμιν τῶν θερμῶν πηγῶν της καὶ τὴν εὐθυμον ζωὴν της. "Ἐκεῖτο εἰς τὴν
παραλίαν τῆς Καμπανίας ἀντικρὺ τῶν Ποτιόλων. || Habes hospitium
(σοῦ περιέγραψ) (ἔχεις περιγραφεῖσιν ὅπ' ἐμοῦ) φιλοξενίαν. || ἐπισταθ-
μεία λ. στρατιωτικὴ = ὑποχρεωτικὴ παραχώρησις καταλύματος εἰς στρα-
τιώτας ἢ ἄλλους ἀκολούθους ἡγεμόνας στρατοῦ ἢ ὑπάρχου. || odiosam
mihi τῆς αὐτῆς ἐννοίας μὲ τὸ ἐν ἀρχῇ (hospitem) gravem. || non mo-
lestam (ἀμεταμέλητον) ὅχι δυσάρεστον, ὅχι ὀχληράν. || hic ἐνν. ero ἢ
manebo. || ceinde ἐνν. abibo ἔπειτα θὰ ὑπάγω. || Tusculanum ἄλλο
κτῆμα τοῦ Κικέρωνος παρὰ τὴν ἐν τῷ Λατίῳ, νοτιοανατολιώτερον τῆς
Ῥώμης, κειμένην πόλιν Tusculum. || Dolabellae τοῦ Δολαβέλλα, γαμ-
broῦ τοῦ Κικέρωνος ἐπὶ τῇ θυγατρὶ Τολλίᾳ (ὡς τρίτου συζύγου αὐτῆς).
|| cum praeteriret ὅτε παρήρχετο ὁ (Καίσαρ), ὅτε ἐπερνοῦσεν ἀπὸ...
|| omnis... copia ἡ τοιαύτη παρέλασις πρὸ τῆς ἐπαύλεως τοῦ Δολα-
βέλλα ἐσήμεναι τιμὴν πρὸς αὐτὸν τὸν Δολαβέλλαν, τὸν ὅποιον ὁ Καίσαρ

προώριζεν ὕπατον διὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος, ἂν καὶ ἀκόμη δὲν εἶχε οὔτε τὴν προσήκουσαν ἡλικίαν, οὔτε τὸ κατώτερον ἀξίωμα, τὴν στρατηγίαν, ἄρξει. Ἐγένετο ὁμοῦς ὕπατος *concul suffectus* ἀντὶ τοῦ Καίσαρος δολοφονηθέντος (15 Μαρτίου 44 π. Χ.). || *dextra sinistra* δεξὶς καὶ ἀριστερὰ (τοῦ Καίσαρος). || *ad equum* (Caesaris) παρὰ τὸ ἵππον τοῦ Καίσαρος. || *ex Nicia* ἐνν. *audivi*. Ὁ Νικίας ἦτο φίλος τοῦ Δολαβέλλα, πεπαιδευμένος ἀνὴρ.

Εἰς τὴν 12ην ἐπιστολὴν (ad Att. XIV, 10).

Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐγράφη τῇ 19ῃ Ἀπριλίου τοῦ 44, ἕνα δηλ. περὶπου μῆνα μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Καίσαρος (15 Μαρτίου), ἀναφέρεται δὲ εἰς γεγονότα ἐπακολουθήσαντα μετὰ τὴν δολοφονίαν. Οἱ δολοφόνοι Βροῦτος καὶ Κάσιος ἀμέσως μετὰ τὴν δολοφονίαν ἀνέβησαν εἰς τὸ Καπιτώλιον. Ἐκεῖ συνηθροίσθησαν ἄλλοι τε πολλοὶ ὁμόφρονες καὶ ὁ Κικέρων, ὅστις προέτεινεν ὅπως ὁ Βροῦτος καὶ ὁ Κάσιος ὡς πραιτῶρες συγκαλέσωσιν ἀμελλητὶ τὴν σύγκλητον ἐν τῷ Καπιτωλίῳ, ἀλλ' ἡ πρότασις αὕτη ἀπερρίφθη, διότι ἡ σύγκλητος τότε μόνον συνεκαλεῖτο ὑπὸ πραιτῶρων, ὅτε δὲν ἦσαν ὕπατοι ἐν Ῥώμῃ καὶ εἶχε μὲν φονευθῇ ὁ Καῖσαρ (ὕπατος πέμπτην φορὰν τότε), ἀλλ' ὑπῆρχεν ἀκόμη ὁ συνόπατος αὐτοῦ Μ. Antonius, μολονότι οὗτος ἔντρομος εἶχε σπεύσει νὰ κρυφθῇ. Θαρρήσας ὁμοῦς οὗτος ἐκ τῆς ἀδρανείας τῶν συνωμοτῶν συνεκάλεσε τὴν σύγκλητον τῇ 17ῃ Μαρτίου, καθ' ἣν ἡμέραν ἐωρτάζοντο τὰ *Liberalia* (πρὸς τιμὴν τοῦ Διονύσου *Liber*), καὶ ἐψηφίσθη τότε ἀμνηστία διὰ τοὺς δολοφόνους, ἐπεκυρώθησαν ὁμοῦς πᾶσαι αἱ πράξεις τοῦ Καίσαρος καὶ ἐκεῖναι ἀκόμη τὰς ὁποίας οὗτος εἶχε μελετήσῃ καὶ ἐτοιμοὺς νὰ τὰς κυρώσῃ διὰ τῆς σύγκλητον· εἴτα ἀνεγνώσθησαν αἱ διαθήκαι αὐτοῦ, ἐν αἷς *εὐρέσθη δεδομένη Ῥωμαίων ἐκάστη δόσις ἀξιδόλογος* (Πλούτ. β. Καίσαρ. 68)· τὸ πλῆθος διετέθη ὑπὲρ τοῦ δολοφονηθέντος καὶ ὁ Ἀντώνιος, ἐκφωνῶν τὸν ἐπικήδειον, ὡς συνάρχων τοῦ Καίσαρος, ἐξηρέθισεν αὐτὸ ἐναντίον τῶν δολοφόνων τόσον, ὥστε οὗτοι φοβηθέντες ἐγκατέλιπον τὴν πόλιν· ὁ Βροῦτος καὶ ὁ Κάσιος διέμειναν μέχρι Ἰουνίου ἐν Λαυουδίῳ (*Lavinium*). Καὶ ὁ Κικέρων δὲ αὐτὸς ἐφυγεν ἐκ Ῥώμης καὶ διέμεινεν ἄλλοτε ἐν ἄλλῃ τινὶ τῶν ἐπαύλεων τοῦ (*Puteolanum, Cummanum, Tusculanum*).

Itane vero? ἔτσι λοιπόν; Συνήθως ἐν ἀρχῇ τῶν ἐπιστολῶν (καὶ

ἀλλαχοῦ) ἐρώτησις, δηλοῦσα ἑκπληξίν διὰ τὴν ἐν τῇ ἐφεξῆς ἐρωτήσει
 δηλουμένην πράξιν, ἣν ἀποδοκιμάζει μετ' ἀγανακτήσεως ὁ γράφων || hoc
 meus... esset αὐτὸ λοιπὸν ἦτο τὸ κατόρθωμα ποῦ ἔκαμεν ὁ Βροῦτος ὁ
 'δικός μου καὶ ὁ 'δικός σου; νὰ μένη δηλ. ἐν Λανουδίῳ; Νὰ ἀπέλθῃ
 ὁ Τρεβόνιος εἰς τὴν διοίκησίν τοῦ ὅχι διὰ τῆς εὐθείας, τῆς συνήθους,
 τῆς κανονικῆς ὁδοῦ; Διὰ νὰ...; Τὸ Λανουδίον ἦτο πόλις τοῦ Λατίου,
 νοτιοανατολικώτερον τῆς Ῥώμης, παρὰ τὴν Ἀππίαν ὁδόν. || Trebonius
 (C.) ἦτό ποτε ὑπαρχος (legatus) τοῦ Καίσαρος ἐν Γαλατίᾳ, ὑπατος ἀνα-
 πληρωτικὸς (consul suffectus) τὸ 45 π. χ., ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἀντ' αὐτοῦ
 τοῦ Καίσαρος κατασταθεὶς, καὶ ὅμως ἐκ τῶν κατ' αὐτοῦ συνωμοτῶν, ὁ
 μόνος ἐκ τῶν ἐχόντων χρηματίζει ὁπάτων (vir consularis), καὶ ὡς ἀν-
 θύπατος ὑπὸ τοῦ ἰδίου Καίσαρος τῆς Ἀσίας διωρισμένος, μετέσχε τῆς
 δολοφονίας καὶ περὶ τὰ μέσα Ἀπριλίου ἀνεχώρησε διὰ τὴν ἐπαρχίαν του
 (Ἀσίαν), ἀλλὰ devīs itineribus τ.ῆ. ἀκολουθῶν ὅχι τὰς εὐθείας, τὰς
 συνήθεις ὁδοὺς, ἀλλὰ πλαγίας ἐκ φόβου βεβαίως. || ut omnia facta... νὰ
 ἰσχύσουν πᾶσαι αἱ (ἤδη γεγεννημέναι) πράξεις τοῦ Καίσαρος, τὰ καταλει-
 φθέντα χειρόγραφά του, ὅσα εἶχεν εἶπει, ὅσα εἶχεν ὑποσχεθῇ, ὅσα εἶχε
 διανοηθῇ περισσότερον παρὰ ἂν ἔζη αὐτὸς ὁ ἴδιος; Μὲ αὐτὰ θέλει νὰ
 φέξῃ ὁ Κικέρων τὴν ὑπερβολικὴν ἀνοχήν τῶν περὶ τὸν Βροῦτον, διότι
 ἐπέτρεψαν νὰ ἐκτελεσθοῦν ἀκόμη καὶ ὅσα ἔλεγον ὅτι εἶχε σκεφθῇ τάχα
 ὁ Καίσαρ, ἐν ᾧ ἔπρεπε μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ τοῦλάχιστον νὰ μὴ ἐκτε-
 λεσθοῦν ὅσα ἐκ τῶν σχεδίων του δὲν εἶχον ἐκτελεσθῇ, ἀφ' οὗ καὶ αὐ-
 τὸς ὁ ἴδιος, ἂν ἔζη, δὲν θά τα ἐξετέλει ὅλα. || Meministine... ἐνθυμεῖ-
 σαι ὅτι ἐγὼ ἐφώναζα κατ' αὐτὴν τὴν πρώτην ἐκείνην ἡμέραν τοῦ Καπι-
 τωλίου (δηλ. καθ' ἣν συνηθροίσθημεν εἰς τὸ Καπιτώλιον) νὰ καλέσωσιν
 οἱ πραιτώρες τὴν σύγκλητον εἰς τὸ Καπιτώλιον; || laetantibus omnibus
 bonis χαίρόντων πάντων τῶν χρηστῶν πολιτῶν. || sat bonis ἱκανῶς χρη-
 στῶν. || fractis latronibus κατασυντριβέντων τῶν ληστῶν (τῶν ἀντιθέ-
 των, οὗς ἐχθροὺς τῶν χρηστῶν καὶ τῆς ἐλευθέρως πολιτείας ἐθεώρει). ||
 Liberalia tu accusas σὺ αἰτιάσαι τὰ Διονύσια (τελούμενα τῇ 17 Μαρ-
 τίου). Ὁ Κικ. δὲν συμφωνεῖ μὲ τὸν Ἀττικόν, ἀλλὰ φρονεῖ ὅτι ἔπρεπε
 κατὰ τὴν ἰδίαν ἡμέραν τῆς δολοφονίας νὰ ἐνεργήσουν δραστηριώτερον οἱ
 τυραννοκτόνοι, ἀλλὰ ἀφῆκαν τὴν κατάλληλὸν αὐτὴν στιγμήν καὶ ἀπώλε-
 σαν τὴν εὐκαιρίαν. || iam pridem perieramus ἤδη πρὸ τῶν Διονυσίων
 εἶχομεν ἀπολεσθῇ, δηλ. εὐθὺς ὡς οἱ συνωμόται ἀμέσως μετὰ τὴν δολο-
 φονίαν δὲν ἔπραξαν ἐκεῖνο ποῦ ἔπρεπε. || Meministine te... ἐνθυμεῖσαι

ὅτι ἐφώναζες ὅτι τὸ πρᾶγμα (ἢ ὑπόθεσις) δι' ἡμᾶς ἐχάθη, ἐὰν ἡ ἐκφορά (τοῦ Καίσαρος) ἤθελε τελεσθῇ ἐν πομπῇ; Οἱ νόμοι ἀπηγόρευον νὰ γίνη μετὰ πομπῆς ἡ ἐκφορά τυράννου τινός, καὶ τὸ ἀρχικὸν σχέδιον τῶν συνωμοτῶν ἦτο νὰ ρίψουν τὸν νεκρὸν τοῦ Καίσαρος εἰς τὸν Τίβεριν, ἀλλὰ τοῦτο δυστυχῶς δι' αὐτοὺς δὲν ἐξετέλεσαν. || At ille etiam... ἀλλὰ ἐκεῖνος ὅχι μόνον μετὰ πομπῆς ἐκηδεύθη, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ ἐκάθη καὶ ἐπικηδεῖον συγκινητικὸν τοῦ ἐξεφώνησαν (ὁ Ἀντώνιος) καὶ ἐπακολούθημα τούτου ἦτο ὅτι οἱ δοῦλοι καὶ οἱ πενέστεροι τῶν πολιτῶν ὤρμησαν κατὰ τῶν οἰκιῶν ἡμῶν μὲ δάδας (πρβλ. Πλουτ. β. Καίς. 68: **ἀράμενοι δὲ** (τὸ πλῆθος) **δαλοὺς διαπύρους ἔθειον ἐπὶ τὰς οἰκίας τῶν ἀνηρηκότων ὡς καταφλέζοντες**, ἄλλοι δὲ ἐφοίτων **πανταχόσε τῆς πόλεως συλλαβεῖν καὶ διασπάσασθαι τοὺς ἄνδρας ζητοῦντες**. || *immissi* ἐνν. sunt ἐξαπεστάλησαν κατὰ... || Quae deinde? ποῖα δὲ ἦσαν τὰ ἀποτελέσματα τούτων; **γῆν πρὸ γῆς** cogito διανοοῦμαι ν' ἀλλάσω χώραν πρὸ ἄλλης χώρας, δηλ. νὰ μὴ μένω ἡσυχος ἐν τινι τόπῳ, ἀλλὰ ν' ἀλλάσω διαμονήν. Ἡ φράσις **γῆν πρὸ γῆς** ἐλήφθη ἐκ τοῦ Προμηθέως τοῦ Αἰσχύλου, ἐνθα ἡ Ἰὼ λέγει: **Οἰστροπλήξ δ' ἐγὼ μάστιγι θείᾳ γῆν πρὸ γῆς ἐλαύνομαι**. || tua tamen (γῆ) ὁ Ἀττικὸς εἶχε μεγάλα κτήματα ἐν Βορρωτῇ τῆς Ἡπείρου, ὥστε τὴν Ἡπειρον ἐννοεῖ ἐνταῦθα ὁ Κικέρων διὰ τοῦ tua tamen (γῆ)· χαρακτηρίζει δὲ ταύτην εἰκονικῶς **ὑπηνέμιον** = ἐκτεθειμένην εἰς τοὺς ἀνέμους, προσδαλλομένην ὑπὸ τῶν ἀνέμων, καὶ ἐπομένως ἀκατάλληλον, νὰ ἐγκατασταθῇ ἐκεῖ ὁ Κικέρων, διότι ἦτο πολὺ πλησίον τῆς Ἰταλίας καὶ ἦτο δι' αὐτὸν ἐπικίνδυνον νὰ μένῃ ἐκεῖ. Λοιπὸν ἐσκέπτετο νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἢ εἰς τὴν Ἀσίαν. || *nausea*... σοῦ παρῆλθε πλεόν παντελῶς ἡ ναυτία (ἐμετικὴ διάθεσις); | *Mihi quidem*... εἰς ἐμὲ τοῦλάχιστον συμπεραίνοντα ἐκ τῆς ἐπιστολῆς σου οὕτως ἐφαίνετο (ὅτι δηλ. παρῆλθεν). || *Redeo ad Trebassos*... ἐπανέρχομαι πάλιν εἰς τὸν περὶ τῶν... λόγον. Trebassi, Scaevae, Frangones, ἦσαν παλαίμαχοι στρατιῶται (veterani) τοῦ Καίσαρος, εἰς τοὺς ὁποίους διεμοιράσθησαν κτήματα τῶν Πομπηϊανῶν καταληφθέντα ὑπὸ τῶν φίλων τοῦ Καίσαρος. || *hos tu... nobis?* νομίζεις σὺ ὅτι οὗτοι ἐπίστευον ὅτι θὰ ἠδύναντο νὰ καταλάβωσι καὶ νὰ ἔχωσιν ἐκεῖνα (τὰ καταληφθέντα κτήματα τῶν Πομπηϊανῶν) ἂν ἡμεῖς ἐμένομεν σταθεροὶ (καὶ δὲν ἀπεδειλιώμεν καὶ ἀπεσυρόμεθα); || *in quibus (nobis)*... ἐν τοῖς ὁποίοις (ἡμῖν) περισσοτέρᾳ ἀνδρεία ἐνόμισαν ὅτι ὑπάρχει ἢ ὅσῃν ἐδοκίμασαν. || *Pacis isti*... αὐτοὶ (οἱ veterani τοῦ Καίσαρος) ἐπιθυμοῦσι τὴν εἰρήνην βε-

βαίως καὶ δὲν εἶνε οἱ πρωτοῦργοι τῆς ληστρικῆς πράξεως. || At ego cum... ἀλλ' ἐγὼ γράφας πρὸς σὲ περὶ Κορτιλίου καὶ τοῦ κτήματος τοῦ Σεξιτιλίου, σοὶ ἔγραψα περὶ τοῦ Κηνσωρίνου... περὶ ὅλης τῆς τάξεως (ταύτης). || Melius fuit nobis... καλύτερον θὰ ἦτο δι' ἡμᾶς, ἂν οὐ ἐκαίνος (ὁ Καῖσαρ) ἐφρονεῖτο, ν' ἀποθάνωμεν (ἀγωνιζόμενοι κατὰ τῶν ὁπαδῶν ἐκείνου), πρᾶγμα τὸ ὁποῖον οὐδέποτε ἤθελε συμβῆθαι δηλ. ν' ἀποθάνωμεν, διότι θὰ ὑπερσχύομεν αὐτῶν, ἂν (ἐδρῶμεν τότε δεόντως). || quam haec videre parā nā βλέπωμεν τώρα αὐτὰ ποῦ γίνονται. Octavius... Οὗτος εὗρίσκετο ἐν Ἀπολλωνίᾳ, ὅτε ἔμαθε τὸν θάνατον τοῦ Καίσαρος, ἀμέσως δ' ἔσπευσε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Ἰταλίαν, ἀπεβιδάσθη πλησίον τοῦ Βρινδησίου καὶ ἂν οὐ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἀνεκηρύχθη ὑπὸ τοῦ στρατοῦ υἱὸς τοῦ Καίσαρος, ὠνόμασεν ἑαυτὸν Γάιον Ἰούλιον Καίσαρα. || Neapolim venit XIII Cal. ἐνν. Maias. Ὁ Κικέρων παρέλειψε τὸ Maias, διότι καὶ τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἔγραψε XIII Cal. Maias. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐπρόκειτο περὶ ἡμέρας τῆς ἰδίας χρονικῆς περιόδου (Cal. Maias), παρέλειψε τὸ ἐπίθ. Maias, ὡς καὶ ἡμεῖς λέγομεν προκειμένου περὶ ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος: π. χ. **τὴν Πέμπτην ἔφυγεν ἡ: τὸ Σάββατον θὰ ἔλθῃ** ἢ περὶ ὥρων τῆς ἰδίας ἡμέρας λέγομεν: π. χ. **εἰς τὰς 3 μ. μ.** ἢ περὶ μηνῶν τοῦ ἰδίου ἔτους λέγομεν μόνον: **τὸν Φεβρουάριον ἀνεχώρησε: ἡ: τὸν Μάιον θὰ ἀναχωρήσῃ.** || Ibi (δηλ. Neapoli) eum Balbus ἐνν. adit προσῆλθεν εἰς αὐτόν, τὸν ἐπεσκέφθη. Ὁ L. Cornelius Balbus ἦτο ἀπὸ τὰ Γάδαιρα τῆς Ἰσπανίας, πολλὰς ὑπηρεσίας προσεγεγῶν εἰς τοὺς Ῥωμαίους, διὰ τὰς ὁποίας ἀμειβόμενος ἔγεινε Ῥωμαῖος πολίτης, ἦλθε καὶ ἐγκατεστάθη εἰς τὴν Ῥώμην, ἔγεινεν ἐπιφανής, κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον ἠκολούθησε τὸν Καίσαρα, ὁ ὁποῖος ἔπειτα τοῦ ἐνεπιστεύθη τὴν διαχείρισιν τῆς περιουσίας του. || eodem die δηλ. τῇ XIII Cal. Maias, καθ' ἣν ἡμέραν ἐγράφη καὶ ἡ παρούσα ἐπιστολή. Ὅτι δὲ ὁμιλεῖ ὡς περὶ ἡμέρας ἄλλης, περασμένης, καὶ δὲν λέγει **σήμερον**, τοῦτο ἐξηγεῖται ἐκ τῆς συνηθείας τῶν Ῥωμαίων νὰ λαμβάνωσιν ὑπ' ὄψιν ὅχι τὸν χρόνον καθ' ὃν ἔγραψον τὴν ἐπιστολὴν, ἀλλὰ τὸν χρόνον καθ' ὃν θ' ἀνεγινώσκετο αὕτη ὑπὸ τοῦ ἀποδέκτου. || mecum in Cumanio ἐνν. adiit eum Balbus. Ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς πολλὰι λέξεις δυνάμεναι εὐκόλως νὰ ἐννοηθῶσι παραλείπονται. || Τὸ Cumanum κτῆμα παρὰ τὴν πόλιν Cumae, ἔκειτο ὅχι μακρὰν τῆς Νεαπόλεως (34) ὥρας), ὥστε ἡδύνατό τις ἐντὸς τῆς ἰδίας ἡμέρας νὰ εὗρεθῇ καὶ ἐν Νεαπόλει καὶ in Cumanio. || illum... ἐνν. Balbus dixit ὁ Βάλδος εἶπεν

ὅτι ἐκεῖνος (ὁ Ὀκτάβιος) θά (ἐπιχειρήσῃ) νὰ καταλάβῃ τὴν κληρονομίαν (τοῦ Καίσαρος)... ὁ Ὀκτάβιος, υἱὸς τῆς ἀνεψιάς τοῦ Καίσαρος Ἀτίας εἶχεν υἱοθετηθῇ ὑπ' ἐκείνου καὶ ἦτο κληρονόμος ἐξ υἱοθεσίας· ἦτο δὲ ὁ Ὀκτάβιος καθ' ὃν χρόνον ἐδολοφονήθη ὁ Καίσαρ 19 ἐτῶν (γενν. τῇ 23 Σεπτ. τοῦ 63), ὥστε ἡ κληρονομία ἀνδρὸς οἷος ὁ μέγας Καίσαρ ἦτο λίαν βαρεῖα διὰ τὸν ἀνήλικον Ὀκτάβιον. Εὐτυχῶς διὰ τὸ Ῥωμαϊκὸν κράτος ἐδείχθη λίαν ἀντάξιος τοῦ μεγάλου θεοῦ του, ἐπιτυχῶν ὥστε νὰ ἐμπεδωθῇ κατὰ πρῶτον τόσον νέος ἐν τῇ κληρονομίᾳ τοῦ δολοφονηθέντος Καίσαρος καὶ ὕστερον νὰ ὑπαισχύσῃ τοῦ Ἀντωνίου καὶ νὰ δημιουργήσῃ διὰ τῶν πράξεών του, ὅχι μόνον τῶν πολεμικῶν ἀλλὰ καὶ τῶν εἰρηνικῶν, τὸν ἐξ αὐτοῦ δικαιοτάτα ἐπικληθέντα **χρυσοῦν αἰῶνα**. || sed, ut scribis... ἐνν. ἐκ τῶν ἡγουμένων τὸ adibit (ὁ Ὀκτάβιος) θά προσέλθῃ εἰς ῥῆξιν πρὸς τὸν Ἀντώνιον. Ἡ λ. **ῥιξόθεμις** ἐσχηματίσθη ἐκ τῆς λατινικῆς λέξεως *rixa* = ἔρις, καὶ τῆς ἑλληνικῆς θέμις. || Bouthotria... tua res (εἰς τὸ Βουθρωτὸν ἀφορῶσα ὑπόθεσίς σου)· ὁ Ἀττικὸς εἶχεν ἐν Βουθρωτῷ τῆς Ἡπείρου μεγάλα κτήματα· ἀλλ' ὁ Καίσαρ εἶχε περιλάβει καὶ τὸ Βουθρωτὸν εἰς τὰς χώρας τὰς ὁποίας διένειμεν εἰς τοὺς παλαιμάχους στρατιώτας του (veterani)· ὁ Ἀττικὸς ἐζήτησε παρὰ τοῦ Καίσαρος διὰ μεσου τοῦ Κικέρωνος ν' ἀνακληθῇ ἡ ἀπόφασίς του ἐκείνη, ἀλλ' ὁ θάνατος τοῦ Καίσαρος προσέλαβε καὶ οὕτως ἔμεινεν ἡ ἀπόφασις ἐκείνη ἰσχύουσα. Τώρα ὁ Κικέρων ὑπισχνεῖται εἰς τὸν Ἀττικὸν νὰ ἐνεργήσῃ παρὰ τοῖς ὑπάτοις Ἀντωνίῳ καὶ Δολλαβέλα, διαδόχῳ τοῦ Καίσαρος, ἵνα ἐπιτύχῃ ἐκεῖνο ὅπερ ὁ θάνατος τοῦ Καίσαρος ἡμπόδισε. || mihi est... erit curae ἐμοὶ μέλημά ἐστι καὶ ἔσται, καὶ τώρα φροντίζω καὶ εἰς τὸ μέλλον θά φροντίσω περὶ αὐτοῦ. || Quod quaeris (ἐκεῖνο) ὅπερ ἐρωτᾷς. || iamne ad centena Cluvianum (ἐνν. perducat) = ἂν ἤδη ἡ παρὰ τοῦ Κλουβίου κληρονομία φθάνει εἰς τὰς 100000 σηστερτίων. Ὁ Cluvius ἦτο ἐκ τῶν Ποτιόλων (Puteoli), τραπεζίτης (ἀργυραμοιβὸς) καὶ ἐκκληροδότησεν εἰς τὸν Κικέρωνα τῷ 46 π. Χ. μέρος τῆς ἐν Ποτιόλοις μεγάλης περιουσίας του· τὴν κληρονομίαν ταύτην ὁ Κικέρων τώρα εὐρισκόμενος εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα ἐξετάζει πόση εἶναι καὶ τί εἰσόδημα παρέχει καὶ πληροφορεῖ καὶ τὸν φίλον του περὶ αὐτῶν. || adventare videtur φαίνεται ὅτι φθάνει (τὰς 100000 σηστερτίων). || scilicet primo anno... δηλ. κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος (45 π. Χ.) ἐμαξεύσαμεν 80000 σεστερτίων. || Cuintus pater Κόιντος ὁ πατήρ· ἐννοεῖ τὸν ἀδελφόν του Κόντον Τύλλιον Κικέρωνα ὁ ὁποῖος εἶχε σύζυγον Ἀ-

Θ. Κακρυδῆ, Κικέρωνος Ἐπιστολαί. Ἔκδ. ἑκτη

δελφὴν τοῦ Ἀττικοῦ, Πομπωνίαν, ἀφ' ἧς εἶχε διαζευχθῆ τὸ προηγούμενον ἔτος. || *gravla χαλεπά, δυσάρεστα.* || *maxime quod...* πρὸ πάντων ὅτι τώρα χαρίζεται τῇ μητρὶ, κάμνει τὸ χατίρι τῆς μάνας του. || *cui (matri) antea...* πρὸς τὴν ὁποίαν μητέρα πρότερον ὁ υἱὸς ἐφέρετο ὡς ἐχθρὸς, μολονότι ἐκείνη πρὸς αὐτὸν ἐφέρετο καλῶς (*bene merenti*). || *ardentes... in eum litteras ἐπιστολὴν φλογεράν, πῶρ κατ' αὐτοῦ* (τοῦ υἱοῦ) πνέουσιν || *ae me misit πρὸς ἐμὲ ἔπεμψεν* (ὁ πατήρ Κόιντος). || *illo quid agat... ἂν ξεόρης, ἐκείνος τί κάνει, καὶ ἂν δὲν ἔχῃς ἀπέλθει ἐκ Ῥώμης.* || *scribas ad me velim θὰ ἐπεθύμουν νὰ μοῦ γράψῃς.* || *hercule μὰ τὸν Ἡρακλέα.* || *si quid aliud, vehementer delector tuis litteris εἴπερ τι ἄλλο, σφόδρα χαίρω λαμβάνων ἐπιστολάς σου.*

Εἰς τὴν 13 ἐπιστολὴν (ad Att. 16,4)

Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐγράφη τὴν 10 Ἰουλίου τοῦ 44 π. Χ., δηλ. μῆνας μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Καίσαρος, ὑπὸ τοῦ Κικέρωνος εὐρισκομένου εἰς τὸ κτῆμα του (Puteolanum) πλησίον τῶν Ποτιόλων (Puteoli) πρὸς τὸν φίλον του Ἀττικὸν εἰς Ῥώμην. Τὴν 8 Ἰουλίου ἰδ. ἔτους εἶχε γράφει καὶ ἄλλην ἐπιστολὴν πρὸς τὸν ἴδιον Ἀττικὸν (ad Att. 16,1), τὴν ὁποίαν τοῦ ἔστειλε μὲ τὸν Κόϊντον Τόλλιον Κικέρωνα, καὶ εἰς τὴν ὁποίαν τοῦ ἔγραφε ὅτι θὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν *Νησιίδα*, μίαν μικρὰν νῆσον, εἰς τὸν κόλπον τῆς Νεαπόλεως κειμένην καὶ σήμερον Nisita καλουμένην, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ υἱὸς Λούκουλλος εἶχεν ἔπαυλιν. Εἰς τὴν 10 αὐτὴν ἐπιστολὴν τοῦ γράφει ὅτι ἐπῆγε, ὅτι συνηντήθη ἔκκει μὲ τὸν Βροῦτον κ.ἄ.

1. Ita ut heri tibi narravi, vel fortase hodie κατὰ λέξιν ἔτσι ὅπως σοῦ ἔγραφα (διηγήθην) χθὲς ἢ ἴσως σήμερον. Ὅπως εἶναι ἡ διατύπωσις φαίνεται εἰς ἡμᾶς γελοία, ἂν δὲν λάθωμεν ὑπ' ὅψιν τὴν ἰδιοτροπίαν τῶν Ῥωμαίων νὰ μεταχειρίζωνται εἰς τὰς ἐπιστολάς των χρόνον τοῦ ῥήματος καὶ χρονικὰ μόρια ὅχι σύμφωνα μὲ τὸν χρόνον ποῦ ἐγράφετο ὑπὸ τοῦ ἀποστολέως ἢ ἐπιστολῇ, ἀλλὰ σύμφωνα μὲ τὸν χρόνον ποῦ θὰ ἐλαμβάνετο ὑπὸ τοῦ παραλήπτου αὐτῆς. Καὶ ἐδῶ ὁ Κικέρων ἐννοεῖ: Ὅπως σου ἔγραφα εἰς τὴν ἐπιστολὴν ποῦ ἔλαβες χθὲς ἢ ἴσως σήμερον: ἢ ὅπως ἐδιάβασες χθὲς (ἂν τὴν ἔλαβες χθὲς) ἢ σήμερον ἴσως ἂν τὴν ἔλαβες σήμερον εἰς τὴν ἐπιστολὴν μου. Ἡ ἀμφιβολία τοῦ Κικέρωνος ἂν ὁ Ἀττικὸς ἔλαβε τὴν ἐπιστολὴν του τὴν 9 Ἰουλίου (χθὲς) ἢ

τὴν 10 (hodie) προήρχετο ἐκ τοῦ ὅτι ὁ Κόϊντος **ἔλεγεν** ὅτι θά ἀνεχώ-
ρει τὴν ἐπομένην (—Quintus enim altero die aiebat—). || Quintus
(Tullius Cicero) ἀνεψιὸς τοῦ Κικέρωνος, ἐκ πατρὸς καὶ τοῦ Ἀττικοῦ,
ἐκ μητρός. || altero die se aiebat ἐνν. profecturum esse. || in Ne-
sida ἐνν. (trans) -iimus. || Ibi Brutus ἐνν. erat || doluit de *Nonis*
Julis ἐλυπήθη διὰ τὰς Νώνας (7ην) τοῦ Ἰουλίου. Ὁ Ἀντώνιος
καὶ οἱ ὀπαδοὶ του ὤρισαν διὰ τὴν 7ην Ἰουλίου ἀγῶνας πρὸς τι-
μὴν τοῦ Καίσαρος ἀγῶνας καὶ συγχρόνως μετωνόμασαν τὸν Πέμ-
πτον μῆνα (Quintilis) εἰς **Ἰούλιον** (Julius) πάλιν πρὸς τιμὴν τοῦ
Καίσαρος. Αὐτὸ βέβαια δὲν ἦτο εὐάρεστον διὰ τὸν Βροῦτον καὶ τοὺς
ἄλλους δολοφόνους τοῦ Καίσαρος. || Itaque δι' αὐτὸν τὸν λόγον || scri-
pturum ἐνν. esse || ludi Apollinares ἀγῶνες πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀπόλ-
λωνος, Ἀπολλώνια, εἶχον ἰδρυθῆ ἀπὸ τοῦ 214 π. X. καὶ ἐτελοῦντο κατ'
ἔτος τῇ 13 Ἰουλίου καθ' ἣν ἡμέραν ἐγεννήθη καὶ ὁ Καίσαρ τὸ 100
π. X. || proscriberent, proscribo προκηρύττω. Ἀφ' οὗ οἱ περὶ τὸν
Ἀντώνιον ὤρισαν ἀγῶνας Nonis Julis, ὁ Βροῦτος, ὡς praetor τοῦ
ἔτους 44 ἐπιμένων εἰς τὴν παλαιὰν ὀνομασίαν τοῦ μηνὸς (Quintilis) πα-
ρήγγειλε νὰ προκηρυχθῇ ἡ venatio ἐκείνη III Idus *Quintiles*. Κἀτι
ἀνάλογον μὲ τοὺς ἰδικοὺς μας παλαιοημερολογίτας καὶ νεοημερολογίτας.
|| Libo, L. Scribonius Libo, ἔγινεν ὕπατος βραδύτερον τὸ 34 π. X.,
ἦτο πενθερὸς τοῦ Σέξτου Πομπηίου καὶ ἀδελφὸς τῆς Σκριβωνίας, ἐκεί-
νης, ἡ ὁποία ἔγινεν ἔπειτα σύζυγος τοῦ Ὀκταβιανοῦ. || intervenit ἐν
τῷ μεταξὺ ἦλθε. || Is ἐνν. αἶτ., ἐξ αὐτοῦ δὲ τοῦ αἶτ ἐξαρτᾶται ἡ ἀπα-
ρεμφατικὴ πρότασις Philonem... venisse... || suum δηλ. Libonis li-
bertum. Libertus Pompei ἢ Libonis... εἶναι ὁ πρῶτον δοῦλος τοῦ
Πομπηίου ἢ τοῦ Λίβωνος..., τὸν ὁποῖον ὁ Πομπ. ἢ ὁ Λίβων ἐκήρυξεν
ἐλευθέρων. || a Sexto (Pompeio) ἀπὸ μέρους τοῦ Σέξτου Πομπηίου,
υἱοῦ τοῦ Μεγάλου Πομπηίου. Ὁ Σέξτος Πομπήιος τότε εὐρίσκετο εἰς
τὴν Ἰσπανίαν. || ad consules sive quo alio nomine sunt πρὸς τοὺς
ὀπάτους εἴτε ὅπως ἄλλως λέγονται. Ὑπατοὶ τότε ἦσαν ὁ Ἀντώνιος καὶ
ὁ Δολαβέλλας, ὁ δεύτερος οὗτος ἀντὶ τοῦ δολοφονηθέντος Καίσαρος·
ἀλλὰ τούτους δὲν ἤθελον ὅλοι νὰ τοὺς ἀναγνωρίσουν ὡς νομίμους ὀπά-
τους, ἀφ' οὗ δὲν εἶχον ἐκλεχθῇ ὑπὸ τοῦ λαοῦ εἰς τακτικὰς ἐλευθέρως
ἐκλογάς, ἀλλὰ εἶχον γίνοι κατὰ διαταγὴν τοῦ Καίσαρος, ὁ ὁποῖος ζῶν
εἶχε προορίσει τὸν Δολαβέλλαν διὰ τὴν ὀπατείαν τοῦ ἔτους 43. Τὸ quo
alio nomine εἶναι ἀφαιρ. τῆς ιδιότητος, κατηγορούμενον. || Earum

δηλ. litterarum. || exemplum σχέδιον || legit ἀνέγνωσεν, ὁ Λίβων || si quid videretur, (ἐρωτῶν ἡμᾶς) ἂν θέλωμεν νὰ φέρωμεν καμμίαν μεταβολήν. || παρὰ λέξιν παρὰ τὴν ὀρθὴν χρῆσιν, ὅχι πολὺ ἀκριβῶς εἰρημένα. Δηλ. παρετήρησαν μόνον ὅτι τὸ λεκτικὸν ἔπρεπε καίπου νὰ τροποποιηθῇ ἐπὶ τὸ ἀκριβέστερον. || cateroqui ἄλλως, ἀπὸ ἄλλης ἀπόψεως (ἢ ἐπιστολὴ ἦτο πολὺ καλὰ γραμμένη)... || non contumaciter ὅχι περιφρονητικῶς, ἀθάδῶς. || tantum μόνον. || addi **παθητ. ἀπαρ. τελ.** τοῦ addo προσθέτω. Ἡ προσθήκη θὰ ἐγένετο εἰς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Σέξτου Πομπηίου, τῆς ὁποίας σχέδιον ἀνέγνωσεν ὁ Λίβων. || placuit (nobis) ἔδοξεν ἡμῖν, μᾶς ἐφάνη καλόν. || quod erat... διότι ἦτο μόνον πρὸς τοὺς ὑπάτους (coss.=consulibus) Ὁ Βροῦτος δηλ. καὶ ὁ Κικέρων ἔδωσαν γνώμην ἢ ἐπιστολὴ τοῦ Σέξτου Πομπηίου νὰ μὴ ἀπευθύνεται μόνον πρὸς τοὺς ὑπάτους ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἄρχοντας, τοὺς πραιτωράς (praett.), τοὺς δημάρχους (tribb. pl.) καὶ πρὸς τὴν σύγκλητον. Ὁ λόγος δέ, διὰ τὸν ὁποῖον ἦσαν τῆς γνώμης αὐτῆς, λέγεται κατωτέρω, ne illi...essent. || proferrent, profero litteras φέρω καὶ ἀναγινώσκω ἐπιστολὴν πρὸς ἄρχοντας καὶ τὴν σύγκλητον. || ad ipsos πρὸς αὐτοὺς μόνους ἰδιωτικῶς. Δηλ. ὁ Βροῦτος καὶ ὁ Κικέρων ἐφοβήθησαν μήπως οἱ ὕπατοι, λαμβάνοντες τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Σέξτου Πομπηίου θὰ θεώρουν αὐτὴν ὅτι ἀπευθύνεται πρὸς αὐτοὺς μόνους καὶ ὅτι τότε δὲν εἶχον καμμίαν ὑποχρέωσιν νὰ τὴν ἀνακοινώσουν καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ἄρχοντας καὶ τὴν σύγκλητον διὰ τῆς προσθήκης ὅμως τοῦ ἐπρότειναν αὐτοὶ ἐδίδοτο ἐπιστημότερος χαρακτήρ εἰς τὴν ἐπιστολὴν καὶ ἐξησφαλίζετο καὶ ἢ πρὸς τοὺς ἄλλους ἄρχοντας καὶ πρὸς τὴν σύγκλητον ἀνακοινώσις αὐτῆς.

2. Sextum (Pompeium)... nuntiant ἐνν. litterae. Ὁ Σέξτος Πομπήιος ἐν τῇ ἐπιστολῇ του πρὸς τοὺς ὑπάτους ἔγραφεν ἀκόμη καὶ ὅτι αὐτὸς μὲ ἔνα μόνον λεγεῶνα ἦτο εἰς τὴν Νέαν Καρχηδόνα, μὲ τὸν ὁποῖον ἐκυρίευσεν τὴν ὀχυρὰν πόλιν Barea. || Karthagine ἐνν. πονα, ἐν τῇ Νέᾳ Καρχηδόνι τῆς Ἰσπανίας, πλησίον δὲ τῆς Νέας Καρχηδόνας καὶ εἰς τὰ Ν.Δ. αὐτῆς ἔκειτο ἡ πόλις Barea (σημ. Vera). || eique δηλ. Sex. Pompeio. || nuntiatum esse ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ nuntiant, καθὼς καὶ τὸ μετὰ τὸ undique ἐννοούμενον fuisse καὶ τὸ revertisse. || de Caesare δηλ. de morte Caesaris. || capto oppido (Barea) miram... τόση μεγάλῃ, ἔλεγεν ἢ ἐπιστολῇ τοῦ Σέξτου, ἦτο ἢ ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ Καίσαρος χαρὰ τοῦ λαοῦ, ὥστε ἐλησμόνησαν μέσα εἰς τὴν χαρὰ τοὺς αὐτὴν τὴν

θλίψιν ποῦ ἔπρεπε νὰ ἔχουν διὰ τὴν ἄλωσιν τῆς πόλεως τῶν. || sed illum δηλ. Sex. Pompeium. || ih ulteriore ἔνν. Hispania. Ἡ Ἰσπανία ἐχωρίζετο ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων εἰς τὴν πέραν τοῦ Ἰθῆρος (Ἑδρου) ποταμοῦ Ἰσπανίαν (Hispania ulterior) καὶ εἰς τὴν ἐντεσθεν (Hispania ci-terior), εἰς αὐτὴν δὲ τὴν ἐντεσθεν Ἰσπανίαν ἔκειτο ἡ Νέα Καρχηδὼν καὶ ἡ Barea. Μὲ αὐτὴν τὴν δῆλωσιν τοῦ ὁ Σεξτος Πομπήιος θέλει νὰ ἀφαιρέσῃ πᾶσαν ὑποψίαν ἀπὸ τοὺς ὑπάτους, ὅτι αὐτὸς σκέπτεται νὰ ἐκμεταλλευθῇ τὴν περίστασιν τῆς δολοφονίας τοῦ Καίσαρος, ἀφ' οὗ ἀπομακρύνεται περισσότερον ἀπὸ τὴν Ῥώμην. || nihil esse... ὅτι δὲν γίνεται τίποτε, ἂν δὲν ἐπιτραπῇ εἰς αὐτὸν νὰ ἀποκατασταθῇ εἰς τὴν πατρικὴν του περιουσίαν καὶ τὴν οἰκίαν· ἐδήλου δηλ. σαφῶς ὅτι αὐτὸς ἂν δὲν ἀποκατασταθῇ εἰς τὰ πατρικά του ἀγαθὰ, δὲν θὰ καταθέσῃ τὰ ὅπλα. || nisi... liceret ἔνν. sibi. || ad larem suum ἔνν. reverti. Ὁ Καίσαρ εἶχε δημεύσει τὴν οἰκίαν τοῦ Πομπηίου καὶ ἔπειτα τὴν εἶχε πωλήσει εἰς τὸν Ἀντωνίων, ὁ ὁποῖος εἶχε τὴν ἄλλην περιουσίαν τοῦ Πομπηίου καταλάβει. || summa (θηλ.) postulatorum τὸ κεφάλαιον τῶν αἰτημάτων. || dimittantur, dimitto exercitum ἀπολύω τὸν στρατόν. || ubique ὁπουδῆποτε. Ἐννοοῦσε ὁ Σεξτος Πομπήιος κυρίως τοὺς στρατοὺς τοῦ Λεπίδου, τοῦ Πλάγκου καὶ τοῦ Πολλίωνος, οἱ ὁποῖοι ἦσαν εἰς τὴν Γαλατίαν καὶ τὴν Ἰσπανίαν.

3. De Buthrotiis... περὶ τῆς ὑποθέσεως τῶν Βουθρωτίων, δηλ. τῶν κατοίκων τοῦ εἰς τὰ παράλια τῆς Ἠπείρου κειμένου Βουθρωτοῦ. Ὁ Καίσαρ εἶχε περιλάβει εἰς τὰς χώρας, τὰς ὁποίας διεμοίραζε εἰς τοὺς παλαιμάχους στρατιώτας του (veterani) καὶ τὸ Βουθρωτόν. Ἀλλὰ ὁ Ἀττικὸς ἐπειδὴ εἶχε ἐκεῖ μεγάλα κτήματα, ἐφρόντισε νὰ ἐξαίρεθῇ αὐτὸ καὶ ὁ Καίσαρ εἶχεν ὑποσχεθῇ νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ Ἀττικοῦ, ἀλλὰ δὲν ἐπρόλαβε καὶ νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ὑπόσχεσίν του, διότι ἐδολοφονήθη ἐν τῷ μεταξῷ. Ὁ Κικέρων εἶχεν ἀναλάβει νὰ ἐνεργήσῃ πλησίον τῶν νέων ὑπάτων, Ἀντωνίου καὶ Δολαβέλλα, ὁ ὁποῖος ἦτό ποτε καὶ γαμβρὸς του, νὰ πραγματοποιηθῇ ἡ ὑπόσχεσις τοῦ Καίσαρος, ἀλλὰ, ὅπως γράφει, δὲν εἶχεν ἀκόμη τίποτε κατορθώσει. || Alii ἔνν. respondebant ἢ pun- tiabant, ἔκ τούτου δ' ἐξαρτῶνται τὰ ἀπαρέμματα concisos (esse) καὶ aufugisse. concido κατακόπτω. || agripetae (ager, peto) εἶναι ἐκεῖνοι ποῦ ἐζήτουν νὰ καταλάβουν ἀπὸ τοὺς διανεμηθέντας ἀγροὺς. || Plancum εἶναι ὁ Γναίος Μουνάτιος Πλάγκος ἀδελφὸς τοῦ Λευκίου Μου- νατίου Πλάγκου Βούρσα (Bursa), ἐκλελεγμένος τότε, ὅτε ἐγράφη ἡ ἐπι-

στολή αὐτή, πραιτώρ (praetor designatus), διὰ τὴν στρατηγήσῃ τὸ 43 π. Χ. Οὗτος εἶχε σταλῇ ὑπὸ τῶν ὑπάτων διὰ τὴν κανονίσῃ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Βουθρωτίων. || acceptis nummis illos reliquisse illis relictis aufugisse συμπύκνωσις τοῦ λόγου· αἱ ἀφαιρετικαὶ εἶναι ἀπόλυτοι, ἡ πρώτη προσδιοριστικὴ τῆς δευτέρας ἢ μᾶλλον τοῦ ἔνεκα τῆς συμπύκνωσως συγχωνευθέντος ἀπαρεμφάτου reliquisse (illos). Ἐξήγησον· ἄλλοι ἀνήγγελλον ὅτι ὁ Πλάγκος λαβὼν τὰ χρήματα (ἐγκατέλιπεν ἐκείνους καὶ) ἐκείνους ἐγκαταλιπὼν ἔφυγε. || quid eius (rei) sit πλαγ. ἐρώτ. ἀπὸ τοῦ scitutum=τί συμβαίνει μὲ αὐτὸ τὸ πᾶν, ἂν ἀληθεύῃ ἢ ὅχι· ἡ γεν. eius (rei) ἐξαρτᾶται ἀπὸ τοῦ ῥ. sit. || ni statim... ἐνν. accipiam ἂν δὲν λάβω ἀμέσως... || aliquid litterarum καμμίαν ἐπιστολήν.

4. Iter illud Brundisium τὸ ταξιδι ἐκεῖνο εἰς Βρενδῆσιον ὅπως τὸ ῥῆμα εὖ συντάσσεται μὲ αἰτιατικὴν εὖ Brundisium=πηγαίνω, ταξιδεύω εἰς Βρενδῆσιον, οὕτω καὶ τὸ ἐξ αὐτοῦ παραγόμενον ἀφηρημένον iter iter Brundisium ἢ εἰς Βρενδῆσιον ὁδός, πορεία, ταξιδι. || de quo (itinere) dubitabam τὸ ὅποιον ταξιδιον ἐμελετοῦσα, εἶχα σκοπὸν νὰ νὰ τὸ κάμω (ἐπιστ. ad Att. 16,2,4). Σημειωτέα ἡ χρῆσις τοῦ dubitare μὲ τὴν πρόθ. de καὶ ἀφαιρετικὴν ἢ μὲ ἀπαρέμφατον ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ μελετῶ καὶ θέλω, σκέπτομαι νὰ κάμω τι. || sublatum esse videtur φαίνεται ὅτι ἐματαιώθη. || legiones... dicuntur, λέγουσιν ὅτι καταφθάνουσιν οἱ λεγεῶνες (τοὺς ὁποίους ὁ Ἀντώνιος ἐκάλεσεν ἐκ Μακεδονίας εἰς Ἰταλίαν, εἰς Βρενδῆσιον). Ἡ εἰδήσις ὅμως αὕτη δὲν ἦτο ἀκριβής, διότι, ὅπως ἐξ ἄλλης ἐπιστολῆς μανθάνομεν (ad fam. 12,23,2), ὁ Ἀντώνιος μόλις τῇ 10 ὁκτωβρίου ἐπορεύθη εἰς προὑπάντησιν τῶν Μακεδονικῶν ἐκείνων λεγεῶνων. || Haec navigatio αὐτὸς ὁ ἀπ' ἐδῶ, ἀπὸ τῶν Ποτιόλων δηλ., πλοῦς. || suspiciones periculi ὑποφίας φόβους ὅτι κινδυνεύομεν ἀπὸ τοὺς πειρατὰς. | constituebam, constituo κάμνω πρότασιν. || uti ὁμοπλοία· τὸ ῥῆμα utor εἰς τὴν λατινικὴν συντάσσεται μὲ ἀφαιρετικὴν· ἐδῶ ὁ Κικέρων μεταχειρισθεὶς τὴν ἑλληνικὴν λέξιν ὁμοπλοία ὡς προσδιορισμὸν τοῦ uti, ἔθεσεν αὐτὴν κατὰ δοτικὴν, ἡ ὁποία ἀναπληροῖ συνήθως τὴν ἀφαιρετικὴν τῆς Λατινικῆς γλώσσης· utor ὁμοπλοία πλέω, ταξιδεύω μαζί (ἐδῶ μαζί μὲ τὸν Βρούτον). || offendi, παρακ. τοῦ offendo εὐρίσκω. || (Gn;) Domitius (Ahenobarbus), υἱὸς τοῦ Λευκίου Δομιτίου Ἀγνοβάρβου καὶ ἀνεψιὸς ἐξ ἀδελφῆς τοῦ Μάρκου Πορκίου Κάτωνος, ὁπαδὸς τοῦ Πομπηίου, φίλος τῶν δολοφόνων τοῦ Καίσαρος Κασσίου καὶ Βρούτου καὶ μεταξὺ

τῶν συνωμοτῶν, ὥπως καὶ οἱ κατωτέρω ἀναφερόμενοι Sestius καὶ Bu-
cilianus. || bona plane τὸ plane ἐπιτείνει τὴν σημασίαν τοῦ bona. |
dicrota δίκροτα, μὲ δύο σειρὰς κωπῶν πλοῖα ταχέα. || navigia lucu-
lenta πλοῖα πολὺ ὡραία. || praeterea ἐκτός δηλ. τῶν δικρότων τοῦ
Δομιτίου. || Nam Cassii... δὲν ἀναφέρω, λέγει, τὸν στόλον τοῦ Κασ-
σίου· διότι ναὶ μὲν εἶναι καλός, ἀλλὰ δὲν τὸν λογαριάζω (numero) γιὰ
πέρα πέρα ἀπὸ τὸν Σικελικὸν ἵππορῥόν, διότι ἐκεῖνος πλέει διὰ τὴν Συ-
ρίαν, ὅχι διὰ τὴν Ἑλλάδα, ὅπου σκεπτόμεθα ἡμεῖς νὰ ὑπάγωμεν. ||
submolestum ὀλίγον δυσάρεστον· ἢ πρόθ. sub—, ὥπως καὶ ἡ πρόθ.
ὑπὸ εἰς τὴν ἑλληνικὴν, συντιθεμένη μὲ ἐπίθετα ἢ ῥήματα ἢ ἐπιρρή-
ματα μετριάξει τὴν ἔννοιαν αὐτῶν: πρόθ. sub—grandis=λίγο μεγά-
λος, μεγαλοῦτοις, subimpudens=λιγάκι ἀναιδής, δηλ. **ὑπόπικρος**=
πικροῦτοις, **ὑπόμελας** μαυρειδερός, **ὑπόλευκος** κάπως ἄσπρος κ.ἄ. ||
parum συνάπτεται μὲ τὸ properare. || primum... deinde... ἀναφέ-
ρονται οἱ λόγοι διὰ τοὺς ὁποίους δὲν βιάζεται ὁ Βροῦτος νὰ ἀποπλεύσῃ
ἐκ τῆς Ἰταλίας. || confectorum ludorum nuntios τὴν ἀναγγελίαν τῶν
ἀγώνων ἀφ' οὗ τελεσθοῦν. Τῶν ἀγώνων αὐτῶν (ludi Apollinares), οἱ
ὁποῖοι θὰ ἐτελοῦντο μετὰ δύο ἡμέρας, τῇ 13 Ἰουλίου, τὴν ἐπιμέλειαν
εἶχεν ὁ Βροῦτος ὡς πράιτωρ τοῦ ἔτους ἐκεῖνου, 44 π. Χ. καὶ εἶχε
πολὺ ἐνδιαφέρον, τώρα κατ' ἀνάγκην ἀπὸν ἐκ Ῥώμης, νὰ τελεσθοῦν
ὅσον τὸ δυνατόν λαμπρότερον, διὰ νὰ φανῇ εὐάρεστος εἰς τὸν λαὸν καὶ
νὰ κερδίσῃ τὴν εὐνοίαν του, ποῦ τοῦ ἦτο τώρα τόσο πολῦτιμος. ||
consistens... σταματῶν εἰς πέρα πολλοὺς τόπους. Ὁ Βροῦτος ἤθελε
νὰ μὴ ἀπομακρυνθῇ πολὺ ἀπὸ τὴν Ῥώμην, ἐλπίζων νὰ εὖρη καμμίαν
εὐκαιρίαν νὰ ἐπανέλθῃ εἰς αὐτὴν καὶ νὰ καταλάβῃ τὴν ἀρχήν. || com-
modius συμφερότερον. || processerimus τετελ. μέλλ., procedo προ-
χωρῶ. || exploratiora ἐνν. maria· ἐάν, λέγει, προχωροῦντες εἰς τὸν
πλοῦν μας ἴδωμεν ὅτι ἡ θάλασσα εἶναι ἀσφαλής ἀπὸ τοὺς πειρατάς, τότε
ἐγὼ θὰ ἀφήσω τὸν Βροῦτον νὰ ἔλθῃ ὅταν θέλῃ καὶ ἐγὼ θὰ πλεύσω τὸ
ταχύτερον εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐπωφελοῦμενος τοὺς πνέοντας ἐτησίας (ἀ-
νέμους).

Μεγαρόφυλλοι Διονύσιοι
πρὸς τὸν φίλον τὸν
Κ. Λάβωματ.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Πρὸς τὸν κ. Θ. ΚΑΚΟΥΡΟΣ

Ἀνακοινοῦμεν ὑμῖν ὅτι δι' ἡμετέρας πράξεως τῇ 17^ῃ τοῦ ἰσταμένου μηνὸς ἐκδοθείσης καὶ τῇ 18^ῃ τοῦ αὐτοῦ ἐκμοσιευθείσης ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 38 φύλλῳ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως, ἐνεκρίθη τὸ βιβλίον ὑμῶν ὑπὸ τὸν τίτλον *Μάρκου Τυλλίου Κικέρωνος Ἐπιστολαὶ αἱ πρὸς τοὺς μαθητὰς* διδασκαλίαν ἐν τοῖς Γυμνασίοις ὁρισμέναι διὰ τὴν 1^η τάξιν ἐρμηνευθεῖσαι διὰ μίαν δεκαετίαν, λογιζομένην ἀπὸ τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1927—1928 ὑπὸ τὸν ὅρον ὅπως συμμορφωθῇτε πρὸς τὰς ἐν ταῖς σχετικαῖς ἐκθέσεσιν ὑποδείξεις τῆς κριτικῆς ἐπιτροπείας.

Ἐντολῇ τοῦ Ὑπουργοῦ

Ὁ Διευθυντὴς

Ε. ΚΑΚΟΥΡΟΣ

Κ. ΚΑΜΠΕΡΗΣ

Συνεπείᾳ τῆς ὑπ' ἀριθ. 51739 τῆς 17 Σεπτεμβρίου 1926 πράξεως τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας καὶ τῶν Θρησκευμάτων ἀξάνεται ἡ τελικὴ τιμὴ τῶν διδακτικῶν βιβλίων τῶν σχολῶν τῆς μέσης καὶ δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως κατὰ 20 % ἐφ' ὅσον ταῦτα μεταφέρονται ἐκ τῆς πόλεως ἐν ἣ ἐξεδόθησαν εἰς ἄλλας πόλεις.

18

102

18

16

1001

111

1001

1

1001

1001

1001

101

1001

1001

1001

1001

